

פרנקנשטיין; או, פרומתאוס המודרני מאת מרי וולסטונקראפט (גודווין) שלי

מכתב 1

—אל גברת סאויל, אנגליה. סנט פטרסבורג, 11 בדצמבר, 17

תשמחי לשמוע ששום אסון לא ליווה את תחילתו של המפעל שהבטת בו בנבואות זעם שכאלו. הגעתי לכאן אתמול, ומשימתי הראשונה היא להבטיח לאחותי היקרה את שלומי ואת ביטחוני הגובר בהצלחת המיזם שלי.

אני נמצא כבר הרחק מצפון ללונדון, ובעודי פוסע ברחובות פטרסבורג, אני מרגיש בריזה צפונית קרה מלטפת את לחיי, דבר המחסן את עצבי וממלא אותי עונג. האם את מבינה את התחושה הזו? רוח זו, שנדדה מהאזורים אליהם אני מתקדם, נותנת לי טעימה ראשונה מהאקלימים הקפואים הללו. בעידוד רוח ההבטחה הזו, חלומותיי בהקיץ הופכים לזהים וחיים יותר. אני מנסה לשווא להשתכנע שהקוטב הוא מושב הכפור והשממה; בדמיוני הוא תמיד מצטייר כאזור של יופי ועונג. שם, מרגרט, השמש נראית לעד, הדיסק הרחב שלה רק משיק לקו האופק ומפיץ זוהר תמידי. שם — שכן ברשותך, אחותי, אתן אמון מסוים בימאים שקדמו לי — שם השלג והכפור מגורשים; ובהפלגה מעל ים רגוע, אנו עשויים להינשא אל ארץ העולה בפלאיה וביופייה על כל אזור שהתגלה עד כה על פני כדור הארץ המיושב. תוצרתה ותווי פניה עשויים להיות ללא משל, כפי שתופעות גרמי השמיים הן ללא ספק בבדידיות בלתי מוכרות אלו. מה לא ניתן לצפות בארץ של אור נצחי? אני עשוי לגלות שם את הכוח המופלא המושך את המחט ואוכל לווסת אלף תצפיות שמימיות שדורשות רק מסע זה כדי להפוך את חריגותן הנראית לעקבית לנצח. אני אשביע את סקרנותי הלוהטת במראה חלק מהעולם שמעולם לא ביקרו בו, ואולי אפסע על אדמה שכף רגל אדם לא דרכה עליה מעולם. אלו הם פיתויי, והם מספיקים כדי לכבוש כל פחד מסכנה או מוות ולהניע אותי להתחיל במסע מפרך זה בשמחה שילד מרגיש כשהוא עולה על סירה קטנה, עם חבריו לחופשה, למסע תגליות במעלה נהר הולדתו. אך בהנחה שכל ההשערות הללו שגויות, אינך יכולה לחלוק על התועלת לא תסולא בפז שאעניק לכל המין האנושי, עד הדור האחרון, על ידי גילוי מעבר ליד הקוטב לאותן ארצות, שכדי להגיע אליהן כיום דרושים חודשים כה רבים; או על ידי בירור סוד המגנט, אשר אם הדבר אפשרי בכלל, ניתן לבצעו רק באמצעות מפעל כמו שלי.

הרהורים אלו הפיגו את הסערה שבה התחלתי את מכתבי, ואני מרגיש את לבי זוהר בהתלהבות המרוממת אותי לשמיים, שכן דבר אינו תורם להרגעת הנפש כמו מטרה יציבה — נקודה שבה הנשמה יכולה לקבע את עינה האינטלקטואלית. המשלחת הזו הייתה החלום האהוב על שנותיי המוקדמות. קראתי בלהט את התיאורים של המסעות השונים שנעשו בציפייה להגיע לאוקיינוס השקט הצפוני דרך הימים המקיפים את

הקוטב. את ודאי זוכרת שהיסטוריה של כל המסעות שנעשו למטרות תגלית הרכיבה את כל ספרייתו של דודנו הטוב תומאס. חינוכי הוזנח, ובכל זאת אהבתי לקרוא בלהט. כרכים אלו היו מושא לימודי יומם ולילה, וההיכרות שלי איתם הגבירה את החרטה שחשתי, כילד, כשנודע לי שצוואתו של אבי אסרה על דודי לאפשר לי לצאת לחיי ים.

חזיונות אלו דהו כאשר קראתי, לראשונה, את אותם משוררים ששירתם הקסירה את נשמת ורהימה אותה לשמיים. הפכתי גם אני למשורר ובמשך שנה אחת חייתי בגן עדן מעשה ידי; דמיינתי שגם אני עשוי לזכות בנישה במקדש שבו מקודשים שמותיהם של הומרוס ושייקספיר. את מכירה היטב את כישלוני ועד כמה קשה נשאתי את האכזבה. אך בדיוק באותו זמן ירשתי את הונו של בן דודי, ומחשבותיי הופנו חזרה לאפיק נטייתן המוקדמת.

שש שנים חלפו מאז החלטתי על המיזם הנוכחי שלי. אני יכול, אפילו עכשיו, לזכור את השעה שבה הקדשתי את עצמי למפעל הגדול הזה. התחלתי בהררגלת גופי לקשיים. ליוויתי צידי לווייתנים במספר משלחות לים הצפוני; עמדתי מרצוני בקור, רעב, צמא וחוסר שינה; לעיתים קרובות עבדתי קשה יותר מהמלחים הפשוטים במהלך היום והקדשתי את לילותיי ללימוד מתמטיקה, תיאוריית הרפואה, ואותם ענפים של מדעי הפיזיקה מהם הרפתקן ימי עשוי להפיק את התועלת המעשית הגדולה ביותר. פעמיים שכרתי את עצמי כעוזר-חובל בספינת לווייתנים בגרינלנד, ותפקדתי להפליא. עליי להודות שהרגשתי מעט גאה כשהקפטן שלי הציע לי את הדרגה השנייה בספינה והפציר בי להישאר ברצינות רבה, עד כדי כך הוא החשיב את שירותיי כבעלי ערך.

ועכשיו, מרגרט היקרה, האם איני ראוי להגשים מטרה גדולה כלשהי? חיי היו יכולים לעבור בנוחות ובמותרות, אך העדפתי תהילה על פני כל פיתוי שהעושר הציב בדרכי. הו, הלוואי שקול מעודד כלשהו היה עונה בחיוב! אומץ לבי והחלטתי איתנים; אך תקוותי נעות ונדודות, ורוחי לעיתים קרובות שפופה. אני עומד לצאת למסע ארוך וקשה, שמקרי החירום שלו ידרשו את כל עוז רוחי: אני נדרש לא רק לרומם את רוחם של אחרים, אלא לעיתים לתמוך בשלי, כשהרוח שלהם דועכת.

זו התקופה הנוחה ביותר לטיול ברוסיה. הם טסים במהירות מעל השלג במזחלותיהם; התנועה נעימה, ולדעתי, הרבה יותר נעימה מזו של כרכרת דואר אנגלית. הקור אינו מוגזם, אם את עטופה בפרוות — לבוש שכבר אימצתי, שכן יש הבדל גדול בין הליכה על הסיפון לבין ישיבה ללא ניע במשך שעות, כאשר שום פעילות גופנית אינה מונעת מהדם ממש לקפוא בעורקיך. אין לי שאיפה לאבד את חיי על דרך הדואר שבין סנט פטרסבורג לארכנגלסק.

אצא לעיר האחרונה בעוד שבועיים או שלושה; וכוונתי היא לשכור שם ספינה, דבר שניתן לעשות בקלות על ידי תשלום הביטוח לבעלים, ולהעסיק מלחים רבים ככל שאמצא לנכון מבין אלו המורגלים בציד לווייתנים. איני מתכוון להפליג עד חודש יוני;

ומתי אשוב? אה, אחות יקרה, איך אוכל לענות על שאלה זו? אם אצליח, חודשים רבים, אולי שנים, יחלפו לפני שאת ואני ניפגש. אם איכשל, תראי אותי שוב בקרוב, או לעולם לא.

היי שלום, מרגרט היקרה והמצוינת שלי. יהי רצון שהשמיים ימטירו עלייך ברכות, וישמרו עליי, כדי שאוכל שוב ושוב להעיד על הכרת התודה שלי על כל אהבתך וטוב לבך. אחיך האוהב, ר. וולטון

מכתב 2

—אל גברת סאויל, אנגליה. ארכנגלסק, 28 במרץ, 17

כמה לאט הזמן עובר כאן, מוקף כפי שאני בכפור ושלג! ובכל זאת נעשה צעד שני לקראת המפעל שלי. שכרתי כלי שיט ואני עסוק באיסוף מלחיי; אלו שכבר העסקתי נראים כגברים עליהם אני יכול לסמוך ובוודאי ניחנים באומץ ללא חת

אך יש לי חוסר אחד שמעולם לא הצלחתי לספק, ואת היעדרו של האובייקט לכך אני מרגיש כעת כרעה חמורה ביותר. אין לי חבר, מרגרט: כשאקרון מהתלהבות של הצלחה, לא יהיה איש שישתתף בשמחתי; אם תתקוף אותי אכזבה, איש לא ישתדל לתמוך בי בדכדוכי. אעלה את מחשבותיי על הכתב, זה נכון; אך זהו אמצעי דל להעברת רגשות. אני משתוקק לחברתו של אדם שיוכל להזדהות איתי, שעניניו יענו לשלי. את עשויה לראות בי רומנטיקן, אחותי היקרה, אך אני מרגיש מרירות על היעדר חבר. אין לי איש לידי, עדין אך אמיץ, בעל שכל משכיל ורחב אופקים, שטעמיו דומים לשלי, כדי לאשר או לתקן את תוכניותיי. כמה חבר כזה היה מתקן את פגמיו של אחיך המסכן! אני להוט מדי בביצוע וחסר סבלנות מדי מול קשיים. אך רעה גדולה עוד יותר עבורי היא היותי אוטוידקט: בארבע-עשרה שנותיי הראשונות התרוצצתי פרא בנחלה וקראתי רק את ספרי המסעות של דודנו תומאס. בגיל ההוא הכרתי את המשוררים המפורסמים של ארצנו; אך רק כאשר כבר לא היה בכוחו של שכנוע כזה להניב את יתרונותיו החשובים ביותר, הבנתי את הצורך להכיר שפות נוספות מלבד שפת מולדתי. עכשיו אני בן עשרים ושמונה ובמציאות בור יותר מנערי בית ספר רבים בני חמש-עשרה. נכון שחשבתי יותר ושחלומותיי בהקיץ נרחבים ומפוארים יותר, אך חסר ואני זקוק מאוד לחבר (Keeping) להם (כפי שקוראים לזה הציירים) קומפוזיציה שיהיה לו מספיק שכל לא לבוז לי כרומנטיקן, ומספיק חיבה כלפיי כדי להשתדל לרסן את מוחי.

ובכן, אלו תלונות חסרות תועלת; ודאי לא אמצא חבר על פני האוקיינוס הרחב, ואפילו לא כאן בארכנגלסק, בין סוחרים וימאים. ובכל זאת רגשות מסוימים, שאינם קשורים לסיגי הטבע האנושי, פועמים אפילו בלבבות קשוחים אלו. סגני, למשל, הוא אדם בעל

אומץ ויוזמה מופלאים; הוא משתוקק בטירוף לתהילה, או ליתר דיוק, בניסוח אופייני יותר, לקידום במקצועו. הוא אנגלי, ובתוך דעות קדומות לאומיות ומקצועיות, שלא רוככו על ידי תרבות, שומר על כמה מהתכונות האציליות ביותר של האנושות. הכרתי אותו לראשונה על סיפון ספינת לווייתנים; כשגיליתי שהוא אינו מועסק בעיר זו, גייסתי אותו בקלות לסייע במפעלי.

הוא אדם בעל מזג מצוין ובולט בספינה בעדינותו (The Master) רב-החובל ובמשמעת המתונה שלו. נסיבות אלו, בתוספת יושרתו המוכרת ואומץ לבו ללא חת, גרמו לי לרצות מאוד להעסיק אותו. נעורים שעברו בבדידות, שנותיי היפות ביותר שעברו תחת טיפוחך העדין והנשי, זיקקו את יסודות אופי כך שאיני יכול להתגבר על סלידה עזה מהברוטליות הרגילה הנהוגה על סיפון ספינות: מעולם לא האמנתי שהיא נחוצה, וכששמעתי על ימאי הידוע במידה שווה בטוב לבו וביחס הכבוד והציות שהצוות שלו מעניק לו, הרגשתי בר מזל במיוחד על שיכולתי להבטיח את שירותיו. שמעתי עליו לראשונה בדרך רומנטית למדי, מאישה החבה לו את אושר חייה. זהו, בקצרה, סיפורו. לפני מספר שנים הוא אהב צעירה רוסייה בעלת הון ממוצע, ולאחר שצבר סכום נכבד של כספי שלל, אבי הנערה הסכים לשידוך. הוא ראה את אהובתו פעם אחת לפני הטקס המיועד; אך היא הייתה שטופת דמעות, והשליכה את עצמה לרגליו, התחננה שיחוס עליה, מודה בו-זמנית שהיא אוהבת אחר, אך הוא עני, ואביה לעולם לא יסכים לאיחוד. חברי הנדיב הרגיע את המתחננת, ולאחר שנודע לו שמו של אהובה, נטש מיד את חיזוריו. הוא כבר קנה חווה בכספו, שבה התכוון להעביר את שארית חייו; אך הוא העניק את כולה ליריבו, יחד עם שארית כספי השלל שלו כדי לקנות ציוד, ואז בעצמו הפציר באבי הצעירה להסכים לנישואיה עם אהובה. אך הזקן סירב בתוקף, בחשבו שהוא מחויב בכבודו לחברי, אשר כשמצא שהאב אינו מתרצה, עזב את ארצו, ולא חזר עד ששמע שאהובתו לשעבר נישאה לפי נטיית לבה. "איזה אדם אציל!" תזעקי. הוא אכן כזה; אך מצד שני הוא חסר השכלה לחלוטין: הוא שותק כטורקי, ומעין רשלנות בורה מלווה אותו, אשר בעוד שהיא הופכת את התנהגותו למדהימה יותר, היא גורעת מהעניין והסימפטיה שאחרת היה מעורר.

ובכל זאת אל תניחי, משום שאני מתלונן מעט או משום שאני יכול לדמיין נחמה לעמלי שייתכן שלעולם לא אדע, שאני מתנדנד בהחלטותיי. אלו קבועות כגורל, ומסעי מעוכב כעת רק עד שמזג האוויר יאפשר את ההפלגה. החורף היה קשה מנשוא, אך האביב מבטיח טובות, והעונה נחשבת למוקדמת באופן יוצא דופן, כך שייתכן שאפליג מוקדם ממה שציפיתי. לא אעשה דבר בפזיזות: את מכירה אותי מספיק כדי לבטוח בזהירותי ובשיקול דעתי בכל פעם שביטחונם של אחרים מופקד בידי.

איני יכול לתאר לך את תחושותיי מול הסיכוי הקרוב של מפעלי. אי אפשר להעביר לך מושג על התחושה הרועדת, חצי מענגת וחצי מפחידה, שבה אני מתכוון לעזוב. אני הולך לאזורים לא נחקרים, אל "ארץ הערפל והשלג", אך לא אהרוג שום אלבטרוס; לכן

(Ancient Mariner) "אל תחששי לשלומי או שמא אחזור אלייך שחוק ואומלל כמו "הימאי הישיש את תחייכי למראה הרמז שלי, אך אגלה לך סוד. לעיתים קרובות ייחסתי. את זיקתי, את התלהבותי הלוהטת למסתורין המסוכן של האוקיינוס, ליצירה ההיא של המדומיין שבמשוררים המודרניים. משהו פועל בנשמתי שאיני מבין. אני חרוץ באופן מעשי — שקדן, פועל המבצע בהתמדה ובעמל — אך מלבד זאת ישנה אהבה למופלא, אמונה במופלא, השזורה בכל תוכניותיי, המריצה אותי אל מחוץ לנתיבים המקובלים של בני האדם, אפילו אל הים הפראי והאזורים הנידחים שאני עומד לחקור

אך נחזור לשיקולים יקרים יותר. האם אפגוש אותך שוב, לאחר שחציתי ימים אדירים, וחזרתי דרך הכף הדרומי ביותר של אפריקה או אמריקה? איני מעז לצפות להצלחה כזו, ובכל זאת איני יכול לשאת להביט בצדו השני של הציור. המשיכי לעת עתה לכתוב לי בכל הזדמנות: ייתכן שאקבל את מכתבייך בכמה הזדמנויות שבהן אזדקק להם ביותר כדי לתמוך ברוחי. אני אוהב אותך מאוד ברוך. זכרי אותי בחיבה, אם לא תשמעי ממני שוב לעולם. אחיך האוהב, רוברט וולטון

מכתב 3

—אל גברת סאויל, אנגליה. 7 ביולי, 17

אחותי היקרה, אני כותב כמה שורות בחופזה כדי לומר שאני בטוח — ומתקדם יפה במסעי. מכתב זה יגיע לאנגליה באמצעות ספינת סוחר הנמצאת כעת במסעה הביתה מארכנגלסק; בת מזל ממני, שייתכן ולא אראה את מולדתי במשך שנים רבות. אני, לעומת זאת, במצב רוח טוב: אנשיי נועזים וככל הנראה איתנים בדעתם, וגם לא נראה ששכבות הקרח הצפות שעוברות לידנו ללא הרף, המעידות על סכנות האזור אליו אנו מתקדמים, מפחידות אותם. הגענו כבר לקו רוחב גבוה מאוד; אך זהו שיא הקיץ, ולמרות שלא חם כמו באנגליה, רוחות הדרום, המשיבות אותנו במהירות לעבר אותם חופים שאני כה משתוקק להשיג, מנשבות מידה של חמימות מחייה שלא ציפיתי לה.

שום תקריות לא קרו לנו עד כה שיהיו ראויות לציון במכתב. רוח עזה אחת או שתיים ופריצה של דליפה הן תאונות שנווטים מנוסים כמעט ואינם טורחים לתעד, ואני אהיה מרוצה מאוד אם שום דבר גרוע יותר לא יקרה לנו במהלך מסענו.

שלום, מרגרט היקרה. היי בטוחה שלמען עצמי, כמו גם למענך, לא אתייצב מול סכנה בפזיזות. אהיה קר רוח, מתמיד וזהיר.

אך ההצלחה תכתיר את מאמצי. למה לא? עד כה הלכתי, מתווה דרך בטוחה מעל הימים חסרי הנתיב, כשהכוכבים עצמם הם עדים ועדויות לניצחוני. מדוע לא להמשיך

מעל היסוד הפראי אך המצייתי? מה יכול לעצור את הלב הנחוש והרצון הנחוש של האדם?

לבי הגועש נשפך מעצמו כך ללא משים. אך עליי לסיים. יהי רצון שהשמיים יברכו את אחותי האהובה! ר.ו.

מכתב 4

—אל גברת סאויל, אנגליה. 5 באוגוסט, 17

תאונה כה מוזרה קרתה לנו שאיני יכול להימנע מתיעודה, למרות שסביר מאוד שתראי אותי לפני שהניירות הללו יוכלו להגיע לידייך.

ביום שני האחרון (31 ביולי) היינו כמעט מוקפים בקרח, שסגר על הספינה מכל עבריה, בקושי מותיר לה מרחב מחיה במים שבהם צפה. מצבנו היה מסוכן במקצת, בתקווה (Lay to) במיוחד כיוון שהיינו מוקפים בערפל סמיך מאוד. לפיכך עצרנו ששינוי כלשהו יתרחש באטמוספירה ובמזג האוויר.

בסביבות השעה שתיים הערפל התפזר, וחזינו, משתרעים לכל עבר, במישורים רחבים ולא סדירים של קרח, שנראו חסרי סוף. כמה מחבריי נאנחו, ומוחי שלי החל להיות דרוך במחשבות חרדות, כאשר מראה מוזר משך פתאום את תשומת לבנו והסיח את דאגתנו ממצבנו שלנו. הבחנו בכרכרה נמוכה, מקובעת על מזחלת ורתומה לכלבים, חולפת לעבר הצפון, במרחק של חצי מייל; יצור שהיה לו צורה של אדם, אך ככל הנראה בעל קומה ענקית, ישב במזחלת והדריך את הכלבים. עקבנו אחר התקדמותו. המהירה של הנוסע בטלסקופים שלנו עד שנעלם בין הבליטות המרוחקות של הקרח.

המראה הזה עורר את פליאתנו המוחלטת. היינו, כפי שהאמנו, במרחק מאות מיילים מכל יבשה; אך החזיון הזה נראה כמעיד שהיא לא הייתה, במציאות, כה רחוקה כפי ששיערנו. היינו סגורים, עם זאת, על ידי קרח, ואי אפשר היה לעקוב אחר עקבותיו, בהן צפינו בתשומת לב מרבית.

כשעתיים לאחר התרחשות זו שמענו את נחשולי הים, ולפני רדת הלילה הקרח נשבר ושחרר את ספינתנו. עם זאת, עצרנו עד הבוקר, מחששים להיתקל בחשיכה באותן מסות גדולות וחופשיות הצפות סביב לאחר שבירת הקרח. ניצלתי את הזמן הזה כדי לנוח לכמה שעות.

בבוקר, לעומת זאת, ברגע שהאיר היום, עליתי לסיפון ומצאתי את כל המלחים עסוקים בצד אחד של כלי השיט, מדברים ככל הנראה עם מישהו בים. זו הייתה, למעשה, מזחלת, כמו זו שראינו קודם, שנסחפה לעברנו בלילה על גבי שבר קרח גדול. רק כלב

אחד נותר בחיים; אך היה בתוכה יצור אנושי שהמלחים ניסו לשכנע לעלות לספינה. הוא לא היה, כפי שהנוסע האחר נראה, תושב פרא של אי כלשהו שטרם התגלה, אלא אירופאי. כשהופעתי על הסיפון אמר רב-החובל, "הנה הקפטן שלנו, והוא לא ירשה לך "לגווע בלב ים".

כשראה אותי, הזר פנה אליי באנגלית, אם כי במבטא זר. "לפני שאעלה על סיפון כלי "?השיט שלך", אמר, "האם תהיה לך האדיבות להודיע לי לאן פניכם מועדות

תוכלי לתאר לעצמך את תדהמתי לשמע שאלה כזו המופנית אליי מאדם על סף כליה ואשר הנחתי שספינתי תהיה עבורו משאב שלא היה מחליף בעושר היקר ביותר שהארץ יכולה להציע. ענית, עם זאת, שאנו במסע תגליות לעבר הקוטב הצפוני.

למשמע זאת הוא נראה מרוצה והסכים לעלות לסיפון. אלוהים אדירים! מרגרט, לו היית רואה את האדם שנכנע כך למען ביטחונו, הפתעתך הייתה חסרת גבולות. גפיו היו כמעט קפואות, וגופו כחוש בצורה נוראית מעייפות וסבל. מעולם לא ראיתי אדם במצב כה עלוב. ניסינו לשאת אותו לתא, אך ברגע שעזב את האוויר הצח הוא התעלף. לפיכך החזרנו אותו לסיפון והחזרנו אותו להכרה על ידי שפשופו בברנדי ואילוץ לבלוע כמות קטנה. ברגע שהראה סימני חיים עטפנו אותו בשמיכות והצבנו אותו ליד הארובה של תנור המטבח. בצעדים איטיים הוא התאושש ואכל מעט מרק, דבר שהשיב את רוחו להפליא.

יומיים חלפו בצורה זו לפני שהיה מסוגל לדבר, ולעיתים קרובות חששתי שסבלו נטל ממנו את בינתו. כשנרפא במידה מסוימת, העברתי אותו לתא שלי וטיפולתי בו ככל שתפקידי התיר לי. מעולם לא ראיתי יצור מעניין יותר: לעיניו יש בדרך כלל הבעה של פראות, ואפילו טירוף, אך ישנם רגעים שבהם, אם מישהו מבצע מעשה של חסד כלפיו או מעניק לו שירות פעוט ביותר, כל פניו מוארים, כביכול, בקרן של נדיבות ומתיקות שמעולם לא ראיתי כמותה. אך הוא בדרך כלל מלנכולי ומיואש, ולעיתים הוא חורק שיניים, כאילו חסר סבלנות תחת כובד היגון המעיק עליו.

כשאורחי התאושש מעט היה לי קושי רב להרחיק את האנשים, שביקשו לשאול אותו אלף שאלות; אך לא הרשיתי שיענו אותו בסקרנותם הבטלה, במצב גוף ונפש ששיקומם תלוי בבירור במנוחה מוחלטת. פעם אחת, עם זאת, הסגן שאל מדוע הגיע כה רחוק על הקרח בכלי רכב כה מוזר. פניו עטו מיד ארשת של קדרות עמוקה ביותר, והוא ענה, "לחפש אחד שברח ממני". "והאם האדם שאותו רדפת נסע באותה אופנה?" "כן." "אם כך אני מניח שראינו אותו, שכן ביום שלפני שאספנו אותך ראינו". כמה כלבים מושכים מזחלת, ובה אדם, לאורך הקרח.

"זה עורר את תשומת לבו של הזר, והוא שאל שאלות רבות בנוגע למסלול שבו ה"דמן כפי שקרא לו, המשיך. זמן קצר לאחר מכן, כשהיה לבדו איתי, אמר, "ללא (Dæmon)

ספק עוררתי את סקרנותך, כמו גם את זו של האנשים הטובים האלה; אך אתה מתחשב מכדי לחקור". "בוודאי; זה אכן יהיה מאוד חצוף ולא אנושי מצדי להטריד אותך בסקרנות כלשהי משלי". "ובכל זאת הצלת אותי ממצב מוזר ומסוכן; החזרת אותי לחיים בנדיבותך".

זמן קצר לאחר מכן הוא שאל אם אני חושב ששבירת הקרח השמידה את המזחלת השנייה. עניתי שאיני יכול לענות במידה כלשהי של ודאות, שכן הקרח לא נשבר עד קרוב לחצות, והנוסע עשוי היה להגיע למקום מבטחים לפני זמן זה; אך על כך לא יכולתי לשפוט.

מזמן זה רוח חיים חדשה הפיחה חיים בגופו הדועך של הזר. הוא גילה להיטות רבה להיות על הסיפון כדי לצפות למזחלת שהופיעה קודם לכן; אך שכנעתי אותו להישאר בתא, שכן הוא חלש מדי לעמוד בקור של האטמוספירה. הבטחתי שמישהו יצפה עבורו ויתן לו הודעה מיידית אם אובייקט חדש יופיע בטווח הראייה.

זהו יומני לגבי מה שנוגע להתרחשות מוזרה זו עד היום הנוכחי. מצבו הבריאותי של הזר השתפר בהדרגה אך הוא שתקן מאוד ונראה חסר מנוחה כאשר מישהו חוץ ממני נכנס לתאו. ובכל זאת נימוסיו כה מפייסים ועדינים שכל המלחים מגלים בו עניין, למרות שהיה להם מעט מאוד קשר איתו. מצדי, אני מתחיל לאהוב אותו כאח, ויגונו הקבוע והעמוק ממלא אותי בסימפתיה וחמלה. הוא ודאי היה יצור אציל בימיו הטובים יותר, כשהוא אפילו כעת, כחורבה, כה מושך ונעים.

אמרתי באחד ממכתביי, מרגרט היקרה, שלא אמצא שום חבר על פני האוקיינוס הרחב; ובכל זאת מצאתי אדם שאלמלא נשברה רוחו על ידי סבל, הייתי מאושר לקבלו כאח ללבי.

אמשיך ביומני בנוגע לזר במרווחים, אם יהיו לי תקריות חדשות לתעד.

באוגוסט, 17.— חיבתי לאורחי גוברת מדי יום. הוא מעורר בו-זמנית את הערצתי 13 ואת רחמי במידה מדהימה. כיצד אוכל לראות יצור כה אציל נהרס על ידי סבל מבלי להרגיש את הצער הנוקב ביותר? הוא כה עדין, ובכל זאת כה חכם; שכלו כה משכיל, וכשהוא מדבר, למרות שמילותיו נבררות באמנות מוקפדת, הן זורמות במהירות ובמליצות חסרת תקדים.

הוא התאושש כעת הרבה ממחלתו ונמצא כל הזמן על הסיפון, צופה ככל הנראה למזחלת שקדמה לשלו. ובכל זאת, למרות היותו אומלל, הוא אינו עסוק לחלוטין בסבלו שלו אלא מתעניין עמוקות בתוכניותיהם של אחרים. הוא שוחח איתי לעיתים קרובות על שלי, אותן העברתי לו ללא הסוואה. הוא הקשיב בתשומת לב לכל טיעוני לטובת הצלחתי הסופית ולכל פרט קטן של האמצעים שנקטתי כדי להבטיח אותה. הובלתי בקלות על ידי הסימפתיה שגילה להשתמש בלשון לבי, לתת ביטוי ללהט הבוער של

נשמתי ולומר, בכל הלהט שחימם אותי, כמה בשמחה הייתי מקריב את הוני, את קיומי, את כל תקוותי, לקידום המפעל שלי. חיי או מותו של אדם אחד היו מחיר קטן לשלם עבור רכישת הידע שחיפשתי, עבור השלטון שאשיג ואוריש מעל אויבי היסוד של המין שלנו. בעודי מדבר, קדרות שחורה התפשטה על פני מאזיני. בהתחלה הבחנתי שהוא מנסה לדכא את רגשותיו; הוא הניח את ידיו לפני עיניו, וקולי רעד ובגד בי כשראיתי דמעות זולגות במהירות מבין אצבעותיו; גניחה פרצה מחזהו המתנשף. עצרתי; לבסוף הוא דיבר, במילים קטועות: "אדם אומלל! האם אתה שותף לטירוף שלי? האם שתית גם אתה מהשיקוי המשכר? שמע אותי; הרשה לי לחשוף את"סיפורי, ואתה תטיח את הגביע משפתיך

מילים כאלו, תוכלי לתאר לעצמך, עוררו בעוצמה את סקרנותי; אך התקף הצער שאחז בזר גבר על כוחותיו המוחלשים, ושעות רבות של מנוחה ושיחה רגועה היו נחוצות כדי להשיב לו את שלוותו.

לאחר שכבש את עזות רגשותיו, הוא נראה כמי שבזז לעצמו על היותו עבד של תשוקה; ובהכניעו את העריצות האפלה של הייאוש, הוא הוביל אותי שוב לשוחח עליו באופן אישי. הוא שאל אותי על היסטוריית שנותיי המוקדמות. הסיפור סופר במהירות, אך הוא עורר רצפי מחשבה שונים. דיברתי על רצוני למצוא חבר, על צימאוני לסימפתיה אינטימית יותר עם נפש עמיתה מזו שנפלה בחלקי אי פעם, והבעתי את ביטחוני שאדם יכול להתהדר במעט מאוד אושר אם אינו נהנה מברכה זו. "אני מסכים איתך," ענה הזר; "אנו יצורים לא מעוצבים, רק חצי עשויים, אם משהו חכם יותר, טוב יותר, יקר יותר מאיתנו — כפי שחבר כזה צריך להיות — אינו משאיל את עזרתו כדי לשכלל את טבענו החלש והפגום. היה לי פעם חבר, הנאצל שביצורי אנוש, וזכאי אני, לפיכך, לשפוט בנוגע לידידות. לך יש תקווה, והעולם לפניך, ואין לך סיבה לייאוש. אבל".

בעודו אומר זאת פניו הפכו למביעות צער שקט וקבוע שנגע ללבי. אך הוא שתק ופרש מיד לתאו.

אפילו שבור ברוחו כפי שהוא, איש אינו יכול להרגיש עמוק ממנו את יופי הטבע. השמיים זרועי הכוכבים, הים, וכל מראה שמספקים אזורים מופלאים אלו נראים כבעלי כוח להרים את נשמתו מהארץ. לאדם כזה יש קיום כפול: הוא עשוי לסבול ייסורים ולהיות מוצף באכזבות, אך כאשר הוא פורש אל תוך עצמו, הוא יהיה כרוח שמימית שיש לה הילה סביבה, שבתוך המעגל שלה שום צער או איוולת אינם מעזים להיכנס.

האם תחייכי למראה ההתלהבות שאני מביע כלפי הנווד האלוהי הזה? לא היית מחייכת לו ראית אותו. את חונכת וזוקקת על ידי ספרים ופרישה מהעולם, ולכן את מעט אנינת טעם; אך זה רק הופך אותך למתאימה יותר להעריך את מעלותיו יוצאות הדופן של האדם המופלא הזה. לעיתים ניסיתי לגלות איזו תכונה היא זו שבה הוא

מחזיק המרוממת אותו ללא שיעור מעל כל אדם אחר שהכרתי מעודי. אני מאמין שזו הבחנה אינטואיטיבית, כוח שיפוט מהיר אך לעולם לא כושל, חדירה אל סיבות הדברים, שאין לה מתחרים בבהירות ובדיוק; הוסיפי לכך קלות התבטאות וקול שאינטונציותיו המגוונות הן מוזיקה מכניעת נשמה.

באוגוסט, 17—. אתמול אמר לי הזר, "אתה יכול להבחין בקלות, קפטן וולטון, 19 שסבלתי מאסונות גדולים וחסרי תקדים. החלטתי פעם שזכר הרעות הללו ימות איתי, אך אתה שכנעת אותי לשנות את החלטתי. אתה מחפש ידע וחוכמה, כפי שאני עשיתי פעם; ואני מקווה בלהט שהסיפוק של משאלותיך לא יהיה נחש שיכיש אותך, כפי ששלי היה. אני יודע אם סיפור אסונותיי יועיל לך; ובכל זאת, כשאני מהרהר בכך שאתה הולך באותו נתיב, חושף את עצמך לאותן סכנות שהפכו אותי למה שאני, אני מדמיין שתוכל להסיק מוסר השכל הולם מסיפורי, כזה שעשוי להנחות אותך אם תצליח במפעלך ולנחם אותך במקרה של כישלון. התכוון לשמוע על התרחשויות שבדרך כלל נחשבות למופלאות. לו היינו בין הסצנות המאולפות יותר של הטבע הייתי חושש להיתקל בחוסר אמונה, אולי בלעג שלך; אך דברים רבים ייראו אפשריים באזורים פראיים ומסתוריים אלו אשר יעוררו את צחוקם של אלו שאינם מכירים את כוחות הטבע המשתנים תמיד; וגם אני יכול להטיל ספק בכך שסיפורי נושא בסדרתו "עדות פנימית לאמיתות האירועים שמהם הוא מורכב".

תוכלי לתאר לעצמך בקלות ששמחתי מאוד על התקשורת שהוצעה, ובכל זאת לא יכולתי לשאת שהוא יחדש את צערו על ידי פירוט אסונותיו. הרגשתי להיטות רבה לשמוע את הנרטיב המובטח, בחלקו מתוך סקרנות ובחלקו מתוך רצון עז לשפר את גורלו אם הדבר יהיה בכוחו. הבעתי רגשות אלו בתשובתי. "אני מודה לך, הוא ענה, "על הסימפתיה שלך, אך היא חסרת תועלת; גורלי כמעט הושלם. אני מחכה רק לאירוע אחד, ואז אנוח בשלום. אני מבין את רגשותיך, המשיך, בהבחינו שרציתי לקטוע אותו; "אך אתה טועה, חברי, אם כך תרשה לי לכנותך; דבר אינו יכול לשנות "את גורלי; הקשב להיסטוריה שלי, ותבין עד כמה היא נקבעה באופן בלתי הפיך".

לאחר מכן הוא אמר לי שיתחיל את הנרטיב שלו למחרת כשאהיה פנוי. הבטחה זו הוציאה ממני את התודות החמות ביותר. החלטתי בכל לילה, כאשר אני עסוק באופן דחוף בחובותיי, לתעד, קרוב ככל האפשר במילותיו שלו, את מה שסיפר במהלך היום. אם אהיה עסוק, לפחות אערוך רשימות. כתב יד זה ללא ספק יעניק לך עונג רב; אך לי, המכיר אותו, והשומע זאת משפתי שלו — באיזה עניין וסימפתיה אקרא אותו ביום עתידי כלשהו.

פרק 2

גדלנו יחד; לא היה הבדל של שנה שלמה בין גילאינו. אין צורך שאומר שהיינו זרים לכל סוג של פירוד או מחלוקת. הרמוניה הייתה נשמתה של חברותנו, והשוני והניגוד

שהתקיימו באופי שלנו קירבו אותנו זה לזה. אליזבת הייתה בעלת מזג רגוע ומרוכז יותר; אך אני, עם כל הלהט שלי, הייתי מסוגל להתמדה אינטנסיבית יותר והייתי מוכה עמוקות בצימאון לידע. היא העסיקה את עצמה במעקב אחר יצירותיהם האוויריות של המשוררים; ובמראות המלכותיים והמופלאים שהקיפו את ביתנו השוויצרי — הצורות הנשגבות של ההרים, חילופי העונות, הסערה והרוגע, שתיקת החורף, והחיים והסער של קיצי האלפים שלנו — היא מצאה כר נרחב להערצה ועונג. בעוד בת לוייתי התבוננה ברוח רצינית ומסופקת בהופעתם המפוארת של הדברים, אני התענגתי על חקירת סיבותיהם. העולם היה עבורי סוד שביקשתי לפענח. סקרנות, מחקר רציני ללמידת חוקי הטבע הנסתרים, ושמחה הדומה לאקסטזה ככל שנחשפו בפניי, הם בין התחושות המוקדמות ביותר שאני יכול לזכור.

עם הולדתו של בן שני, הצעיר ממני בשבע שנים, ויתרו הוריי לחלוטין על חיי הנדודים (campagne) שלהם והתיישבו בארץ מולדתם. החזקנו בבית בז'נבה, ובאחוזה בבלריב, בחוף המזרחי של האגם, במרחק של קצת יותר מפרסה מהעיר. התגוררנו בעיקר באחרונה, וחיי הוריי עברו בבדידות ניכרת. טבעי היה להימנע מהמון ולהיקשר בלהט למעטים. הייתי אדיש, אם כן, לחבריי ללימודים באופן כללי; אך נקשרתי בקשרי הידידות הקרובים ביותר לאחד מהם. הנרי קלרוואל היה בנו של סוחר מז'נבה. הוא היה נער בעל כישרון ודמיון יוצאי דופן. הוא אהב יוזמה, קשיים ואפילו סכנה לשמה. הוא היה בקיא מאוד בספרי אבירות ורומנטיקה. הוא חיבר שירים הירואיים והחל לכתוב סיפורים רבים על כשפים והרפתקאות אבירים. הוא ניסה לגרום לנו להציג מחזות ולהשתתף בנשפי מסכות, שבהם הדמויות נלקחו מגיבורי רונסבאל, מהשולחן העגול של המלך ארתור, ומהפמליה האבירית ששפכה את דמה כדי לגאול את הקבר הקדוש מידי הכופרים.

שום בן אנוש לא יכול היה לעבור ילדות מאושרת יותר ממני. הוריי היו אחוזים ברוח של טוב לב וותרנות. הרגשנו שהם אינם העריצים השולטים בגורלנו לפי גחמתם, אלא הסוכנים והיוצרים של כל התענוגות הרבים שמהם נהנינו. כשהתערבבתי עם משפחות אחרות הבחנתי בבירור עד כמה גורלי היה בר מזל באופן מיוחד, והכרת התודה סייעה להתפתחותה של אהבת בנים.

מזגי היה לעיתים אלים, ותשוקותיי עזות; אך לפי חוק כלשהו בטמפרמנט שלי, הן הופנו לא לעיסוקים ילדותיים אלא לתשוקה עזה ללמוד, ולא ללמוד את כל הדברים ללא הבחנה. אני מודה שלא מבנה השפות, לא קוד הממשלים ולא הפוליטיקה של מדינות שונות היו בעלי משיכה עבורי. אלו היו סודות השמיים והארץ שביקשתי ללמוד; ובין אם היה זה החומר החיצוני של הדברים או הרוח הפנימית של הטבע והנשמה המסתורית של האדם שהעסיקו אותי, עדיין חקירותיי הופנו אל הסודות המטפיזיים, או במובנם הגבוה ביותר, הפיזיים של העולם.

בינתיים קלרוואל העסיק את עצמו, כביכול, ביחסים המוסריים של הדברים. הבמה העמוסה של החיים, מעלותיהם של גיבורים ומעשיהם של בני אדם היו הנושא שלו; ותקוותו וחלומו היו להפוך לאחד מאלו ששמותיהם נרשמו בהיסטוריה כמיטיבים הנועזים וההרפתקנים של המין שלנו. נשמתה הקדושה של אליזבת זהרה כמו מנורה המוקדשת למקדש בביתנו השלו. הסימפתיה שלה הייתה שלנו; החיוך שלה, קולה הרך, המבט המתוק של עיניה השמיימיות, היו שם תמיד כדי לברך ולהפיח בנו חיים. היא הייתה הרוח החיה של האהבה, המרככת ומושכת; אולי הייתי הופך לקדורני בלימודי, למחוספס בשל להט טבעי, אלמלא הייתה שם כדי להכניע אותי לדמיון של עדינותה שלה. וקלרוואל — האם דבר רע כלשהו יכול היה לפגוע ברוחו האצילה של קלרוואל? ובכל זאת, אולי הוא לא היה כה אנושי להפליא, כה מתחשב בנדיבותו, כה מלא בטוב לב ורוך בתוך תשוקתו למעללי הרפתקאות, אלמלא היא חשפה בפניו את היופי האמיתי של עשיית חסד והפכה את עשיית הטוב למטרה ולתכלית של שאיפתו הגבוהה.

אני חש עונג צרוף בהתעכבות על זיכרונות הילדות, לפני שהאסון זיהם את מוחי ושינה את חזיונותיו הבהירים על תועלת נרחבת להרהורים קדורניים וצרים על העצמי. מלבד זאת, בשרטוט תמונת ימיי המוקדמים, אני מתעד גם את אותם אירועים שהובילו, בצעדים בלתי מורגשים, לסיפור האומללות המאוחר יותר שלי; שכן כאשר אני מבקש להסביר לעצמי את הולדתה של אותה תשוקה ששלטה לאחר מכן בגורלי, אני מוצא אותה נובעת, כמו נהר הררי, ממקורות נקלים וכמעט נשכחים; אך בהתעצמותה עם התקדמותה, היא הפכה לשיטפון אשר במהלך זרימתו סחף את כל תקוותי ושמוחותי.

שוויסט את גורלי; ברצוני, אם כן, בנרטיב זה, (Genius) פילוסופיית הטבע היא הגאון לציין את אותן עובדות שהובילו לנטייתי המוקדמת למדע זה. כשהייתי בן שלוש-עשרה פגעי מזג האוויר אילצו (Thonon) נסענו כולנו לטיול תענוגות למרחצאות ליד טונן אותנו להישאר יום אחד מסוגרים בפונדק. בבית זה מצאתי במקרה כרך מכתביו של קורנליוס אגריפה. פתחתי אותו באדישות; התיאוריה שהוא מנסה להוכיח והעובדות המופלאות שהוא מספר שינו במהרה את התחושה הזו להתלהבות. אור חדש נראה כמפציע על מוחי, ובניתור משמחה, בישרתי על גילויי לאבי. אבי הביט בחוסר עניין בדף השער של ספרי ואמר, "אה! קורנליוס אגריפה! ויקטור יקירי, אל תבזבז את זמנך "על זה; זוהי ערימת שטויות עלובה.

לו במקום הערה זו, אבי היה טורח להסביר לי שעקרונותיו של אגריפה הופרכו לחלוטין וכי הוכנסה מערכת מדעית מודרנית בעלת כוחות גדולים בהרבה מזו העתיקה — כיוון שכוחותיה של האחרונה היו דמיוניים, בעוד אלו של הראשונה היו אמיתיים ומעשיים — בנסיבות כאלו ודאי הייתי משליך את אגריפה הצדה ומספק את דמיוני, מחומם ככל שהיה, על ידי חזרה בלהט גדול יותר ללמודי הקודמים. ייתכן אפילו שרצף רעיונותי מעולם לא היה מקבל את הדחף הגורלי שהוביל לחורבני. אך המבט החטוף שאבי

העיף בכרך שלי בשום אופן לא הבטיח לי שהוא מכיר את תוכנו, והמשכתי לקרוא בתאוה רבה ביותר.

כשחזרתי הביתה, דאגתי הראשונה הייתה להשיג את כל כתביו של מחבר זה, ולאחר מכן של פאראצלסוס ואלברטוס מגנוס. קראתי ולמדתי את דמיונותיהם הפרועים של כותבים אלו בעונג; הם נראו לי אוצרות הידועים למעטים מלבד לעצמי. תיארתי את עצמי כמי שתמיד היה חדור בכמיהה עזה לחדור לסודות הטבע. למרות העבודה המאומצת והתגליות המופלאות של הפילוסופים המודרניים, תמיד יצאתי מלימודי כשאני לא מרוצה ובלתי מסופק. אומרים על סר אייזק ניוטון שהודה כי הרגיש כילד האוסף צדפים לצד אוקיינוס האמת הגדול והבלתי נחקר. אלו ממשיכיו בכל ענף של פילוסופיית הטבע שהכרתי נראו אפילו להבנתי כילד כטירונים העוסקים באותו מרדף.

האיכר חסר ההשכלה חזה ביסודות סביבו והכיר את שימושיהם המעשיים. הפילוסוף המלומד ביותר ידע מעט יותר. הוא חשף חלקית את פני הטבע, אך תווי פניה בני האלמוות היו עדיין פלא ומסתורין. הוא יכול היה לנתח, לאנטם ולתת שמות; אך, מבלי לדבר על סיבה סופית, סיבות בדרגותיהן המשניות והשלישיות היו בלתי ידועות לו לחלוטין. הבטתי בביצורים ובמכשולים שנראו כמונעים מבני אדם להיכנס למצודת הטבע, ובפזיזות ובבורות התרעמתי.

אך כאן היו ספרים, וכאן היו אנשים שחדרו עמוק יותר וידעו יותר. קיבלתי את דבריהם על כל מה שהצהירו, והפכתי לתלמידם. זה עשוי להיראות מוזר שדבר כזה יצמח במאה השמונה-עשרה; אך בעוד שעקבתי אחר שגרת החינוך בבתי הספר של ז'נבה, הייתי, במידה רבה, אוטודידקט בכל הנוגע ללימודי האהובים. אבי לא היה איש מדע, והושארתי להיאבק בעיוורון של ילד, בתוספת צימאון של סטודנט לידע. תחת הדרכתם של מורי החדשים נכנסתי בשקידה רבה לחיפוש אחר אבן החכמים ואליקסיר החיים; אך האחרון קיבל במהרה את תשומת לבי הבלעדית. עושר היה מטרה נחותה, אך איזו תהילה תלווה את הגילוי אם אוכל לגרש את המחלה מהגוף האנושי ולהפוך את האדם! לחסין בפני כל מוות מלבד מוות אלים!

ולא אלו היו חזיונותי היחידים. העלאת רוחות או שדים הייתה הבטחה שניתנה בנדיבות על ידי מחבריי האהובים, שאת הגשמתה חיפשתי בלהט רב; ואם השבעותיי תמיד נכשלו, ייחסתי את הכישלון יותר לחוסר ניסיוני וטעויותיי מאשר לחוסר מיומנות או נאמנות של מורי. וכך במשך זמן מה הייתי עסוק במערכות מופרכות, מערבב, כחסר מיומנות, אלף תיאוריות סותרות ומתבוסס נואשות בביצה של ידע רב-גוני, מודרך על ידי דמיון לווט ושיקול דעת ילדותי, עד שתאונה שינתה שוב את זרם רעיונותיי.

כשהייתי כבן חמש-עשרה פרשנו לביתנו ליד בלריב, שם חזינו בסופת רעמים אלימה ונוראה ביותר. היא התקדמה מאחורי הרי הג'ורה, והרעם התפרץ בבת אחת בעוצמה

מפחידה מחלקים שונים של השמיים. נשארתי, כל עוד נמשכה הסערה, צופה בהתקדמותה בסקרנות ובעונג. בעודי עומד בפתח, לפתע חזיתי בזרם של אש הבוקע מעץ אלון עתיק ויפה שעמד במרחק של כעשרים יארד מביתנו; וברגע שהאור המסנוור נעלם, האלון נעלם איתו, ולא נותר דבר מלבד גזע חרוך. כשביקרנו בו למחרת בבוקר, מצאנו את העץ מנופץ באופן מוזר. הוא לא בוקע מהמכה, אלא הפך לחלוטין לסרטים דקים של עץ. מעולם לא חזיתי בדבר כה הרוס לחלוטין.

לפני כן לא הייתי חסר היכרות עם חוקי החשמל הברורים יותר. בהזדמנות זו היה איתנו אדם בעל מחקר רב בפילוסופיית הטבע, ובעקבות הקטסטרופה הזו, הוא החל להסביר תיאוריה שגיבש בנושא חשמל וגליוניזם, שהייתה חדשה ומדהימה עבורי בבת אחת. כל מה שאמר דחק לחלוטין לצל את קורנליוס אגריפה, אלברטוס מגנוס ופאראצלסוס, אדוני דמיוני; אך בשל גזירת גורל כלשהי, הפלתם של אנשים אלו גרמה לי להסתייג מהמשך לימודי הרגילים. נראה היה לי כאילו שום דבר לא ייוודע או יוכל להיוודע אי פעם. כל מה שהעסיק את תשומת לבי זמן רב כל כך הפך פתאום לבזוי. באחת מאותן גחמות של הנפש שאנו אולי נתונים להן ביותר בנעורים המוקדמים, ויתרתי בבת אחת על עיסוקי הקודמים, הגדרתי את תולדות הטבע וכל גרורותיה כיצירה מעוותת ומושחתת, וחשתי בוז עמוק למדע-כביכול שלעולם לא יוכל אפילו לדרוך על מפתן הידע האמיתי. במצב רוח זה פניתי למתמטיקה ולענפי הלימוד השייכים למדע זה כבנויים על יסודות בטוחים, וכראויים לשיקולי.

כך באופן מוזר בנויות נשמותינו, וברצועות כה קלושות אנו קשורים לשגשוג או לחורבן. כשאני מביט לאחור, נראה לי כאילו שינוי כמעט פלאי זה של נטייה ורצון היה ההצעה המיידית של המלאך השומר של חיי — המאמץ האחרון שנעשה על ידי רוח השימור כדי למנוע את הסערה שכבר אז הייתה תלויה בכוכבים ומוכנה לעטוף אותי. ניצחונה הוכרז על ידי שלוה ושמחה יוצאות דופן של הנפש שליוו את זניחת לימודי הישנים והמיוסרים לאחרונה. כך היה עליי ללמוד לקשר רשע עם המשך עיסוק זה, ואושר עם ההתעלמות ממנו.

זה היה מאמץ חזק של רוח הטוב, אך הוא היה חסר תועלת. הגורל היה חזק מדי, וחוקיו הבלתי משתנים קבעו את חורבני המוחלט והנורא.

פרק 3

כשהגעתי לגיל שבע-עשרה, החליטו הוריי שעלי להפוך לסטודנט באוניברסיטת אינגולשטאדט. עד אז למדתי בבתי הספר של ז'נבה, אך אבי סבר כי להשלמת השכלתי נחוץ שאכיר מנהגים אחרים מאלו של ארץ מולדתי. לפיכך נקבע מועד צאתי לתאריך מוקדם, אך לפני שהגיע היום המיועד, אירע האסון הראשון של חיי — אות מבשר, כביכול, לאומללותי העתידית.

מחלתה הייתה קשה, והיא הייתה נתונה (Scarlet fever); אליזבת חלתה בשנית בסכנה גדולה ביותר. במהלך מחלתה הועלו טיעונים רבים כדי לשכנע את אמי להימנע מלטפל בה. היא נכנעה תחילה לתחינותינו, אך כששמעה שחיי אהובתה מאוימים, לא יכלה עוד לשלוט בחרדתה. היא סעדה את מיטת חוליה; טיפולה המסור גבר על ארסיות המחלה — אליזבת ניצלה, אך ההשלכות של חוסר זהירות זה היו קטלניות עבור מצילתה. ביום השלישי חלתה אמי; החום שלה לווה בתסמינים מדאיגים ביותר, ומבטיהם של רופאיה ניבאו את הגרוע מכל. על ערש דווי, עוז הרוח והנועם של הטובה בנשים לא נטשו אותה. היא איחדה את ידיהן של אליזבת ושלי. "ילדי", אמרה, "תקוותי האיתנות ביותר לאושר עתידי נתלו בסיכוי לאיחודכם. ציפיה זו תהיה כעת נחמתו של אביכם. אליזבת, אהובתי, עליך למלא את מקומי עבור ילדי הצעירים. אבוי! אני מצרה על כך שאני נלקחת מכם; ואחרי שהייתי כה מאושרת ואהובה, האם אין זה קשה לעזוב את כולכם? אך אין אלו מחשבות ההולמות אותי; אשתדל להשלים עם." המוות בשמחה ואטפח תקווה לפגוש אתכם בעולם אחר.

היא מתה בשלווה, ופניה הביעו חיבה אפילו במוות. אין לי צורך לתאר את רגשותיהם של אלו שקשריהם היקרים ביותר נקרעו על ידי הרעה שאין לה תקנה, את הריק המציג את עצמו לנשמה, ואת הייאוש המופגן על הפנים. עובר זמן רב כל כך עד שהתודעה יכולה לשכנע את עצמה שזו שראינו מדי יום, ועצם קיומה נראה כחלק משלנו, יכולה הייתה ללכת לעולמים — שזוהרה של עין אהובה יכול היה להיכבות וצלילו של קול כה מוכר ויקר לאוזן יכול להשתתק, ולא להישמע עוד. אלו הן מחשבות הימים הראשונים; אך כשחלוף הזמן מוכיח את מציאות הרעה, אזי מתחילה המרידות הממשית של היגון. ובכל זאת, מידי מי לא קרעה היד הגסה קשר יקר כלשהו? ומדוע אתאר צער שכולם חשו, וחייבים לחוש? הזמן מגיע לבסוף כשהיגון הוא יותר פינוק מאשר צורך; והחיוך המרחף על השפתיים, למרות שהוא עשוי להיחשב לחילול הקודש, אינו מגורש. אמי מתה, אך עדיין היו לנו חובות שעלינו למלא; עלינו להמשיך בדרכנו עם השאר וללמוד להחשיב את עצמנו לבני מזל כל עוד נותר אחד שהמשחית לא תפסו.

יציאתי לאינגולשטאדט, שנדחתה עקב אירועים אלו, נקבעה כעת שוב. השגתי מאבי ארכה של מספר שבועות. נראה היה לי כחילול הקודש לעזוב כה מהר את המנוחה, הדומה למוות, של בית האבל ולהסתער אל תוך סבך החיים. הייתי חדש לצער, אך הוא לא הפחיד אותי פחות בשל כך. לא רציתי להיפרד ממראה אלו שנותרו לי, ומעל לכל, רציתי לראות את אליזבת המתוקה שלי מנוחמת במידה מסוימת.

היא אכן הסוותה את יגונה והתאמצה לתפקד כמנוחמת עבור כולנו. היא הביטה נכוחה בחיים וקיבלה על עצמה את חובותיהם באומץ ובמרץ. היא הקדישה את עצמה לאלו שלימדו אותה לכנות דודה ובני דודיה. מעולם לא הייתה כה מקסימה כמו בזמן הזה,

כששחזרה את אור השמש של חיוכיה והרעיפה אותם עלינו. היא שכחה אפילו את צערה שלה במאמציה לגרום לנו לשכוח.

יום צאתי הגיע לבסוף. קלרואל בילה איתנו את הערב האחרון. הוא ניסה לשכנע את אביו להתיר לו ללוות אותי ולהפוך לחברי לספסל הלימודים, אך לשווא. אביו היה סוחר צר אופקים וראה בטלה וחורבן בשאיפותיו ובשאיפת בנו. הנרי חש עמוקות את חוסר המזל שבהימנעות מחינוך ליברלי. הוא אמר מעט, אך כשדיבר קראתי בעינו הניצתת. ובמבטו הנמרץ החלטה מאופקת אך איתנה לא להיכבל לפרטים העלובים של המסחר.

ישבנו עד מאוחר. לא יכולנו להתנתק זה מזה ולא לשכנע את עצמנו לומר את המילה "שלום!" היא נאמרה, ופרשנו בתואנה של חיפוש מנוחה, כל אחד מדמיין שהשני הולך שולל; אך כשעם שחר ירדתי אל הכרכרה שהייתה אמורה להוביל אותי משם, כולם היו שם — אבי כדי לברך אותי שוב, קלרואל כדי ללחוץ את ידי פעם נוספת, אליזבת שלי כדי לחדש את תחינותיה שאכתוב לעיתים קרובות ולהעניק את תשומת הלב הנשית. האחרונה לחבר ילדותה וידידה.

השלכתי את עצמי אל תוך הכרכרה שהייתה אמורה להסיע אותי והתמסרתי להרהורים המלנכוליים ביותר. אני, שתמיד הייתי מוקף בבני לוויה נעימים, עסוק ללא הרף בניסיון להעניק הנאה הדדית — הייתי כעת לבדי. באוניברסיטה אליה הלכתי עלי לרכוש את חברי בעצמי ולהיות המגן של עצמי. חיי היו עד כה מבודדים וביתיים להפליא, ודבר זה נתן לי סלידה בלתי מנוצחת מפנים חדשות. אהבתי את אחיי, את אליזבת ואת קלרואל; אלו היו "פנים מוכרות וישנות", אך האמנתי שאני לחלוטין לא מתאים לחברת זרים. אלו היו הרהורי כשהתחלתי את מסעי; אך ככל שהתקדמתי, רוחי ותקוותי עלו. השתוקקתי בלהט לרכישת ידע. לעיתים קרובות, כשהייתי בבית, חשבתי שזה קשה להישאר במהלך נעוריי כלוא במקום אחד והשתוקקתי להיכנס לעולם ולתפוס את מקומי בין בני אנוש אחרים. כעת משאלותי נענו, וזה היה, אכן, איווולת להתחרט.

היה לי פנאי מספיק להרהורים אלו ורבים אחרים במהלך מסעי לאינגולשטאדט, שהיה ארוך ומעייף. לבסוף נגלה לעיניי הצריח הלבן והגבוה של העיר. ירדתי והובלתי לחדרי המבודד כדי להעביר את הערב כרצוני.

למחרת בבוקר הגשתי את מכתבי ההמלצה שלי וביקרתי אצל כמה מהפרופסורים העיקריים. המקרה — או ליתר דיוק ההשפעה המרושעת, מלאך ההרס, שהפעיל שליטה כל יכולה עליי מהרגע שבו הפניתי את צעדיי המסויגים מפתח דלת אבי — הוביל אותי תחילה אל מר קרמפה, פרופסור לפילוסופיית הטבע. הוא היה אדם גס הליכות, אך חדור עמוקות בסודות המדע שלו. הוא שאל אותי מספר שאלות בנוגע להתקדמותי בענפים השונים של המדע השייכים לפילוסופיית הטבע. עניתי בחוסר אכפתיות, ובחלקו בבוז, ציינתי את שמות האלכימאים שלי כסופרים העיקריים

שלמדתי. הפרופסור בהה בי. "האם באמת," אמר, "בילית את זמנך בלימוד שטויות כאלו?"

עניתי בחיוב. "כל דקה," המשיך מר קרמפה בחום, "כל רגע שבזבזת על הספרים הללו אבוד לחלוטין ובאופן מוחלט. הכבדת על זיכרוןך במערכות שהופרכו ובשמות חסרי תועלת. אלוהים אדירים! באיזו ארץ מדבר חיות, שבה איש לא היה טוב לב מספיק כדי להודיע לך שהדמיונות הללו שספגת בתאוה כה רבה הם בני אלף שנים ומעופשים כשם שהם עתיקים? לא ציפיתי, בעידן נאור ומדעי זה, למצוא תלמיד של אלברטוס "מגנוס ופאראצלסוס. אדוני היקר, עליך להתחיל את לימודיך מחדש לחלוטין."

באומרו זאת, הוא פסע הצידה ורשם רשימה של מספר ספרים העוסקים בפילוסופיית הטבע אותם ביקש שאשיג, ושחרר אותי לאחר שציין כי בתחילת השבוע הבא הוא מתכוון להתחיל קורס הרצאות על פילוסופיית הטבע ביחסיה הכלליים, וכי מר וולדמן, עמיתו הפרופסור, ירצה על כימיה בימים החלופיים שבהם הוא לא ירצה.

חזרתי הביתה לא מאוכזב, שכן אמרתי שכבר מזמן החשבתי את אותם מחברים שהפרופסור גינה כחסרי תועלת; אך חזרתי כשאיני נוטה כלל יותר לחזור ללימודים אלו בכל צורה שהיא. מר קרמפה היה אדם קטן ורחב עם קול צרוד ופנים דוחות; המורה, אם כן, לא עורר בי אהדה כלפי עיסוקיו. בנימה אולי פילוסופית ומחוברת מדי, נתתי דין וחשבון על המסקנות אליהן הגעתי בנוגע אליהם בשנותי המוקדמות. כילד לא הסתפקתי בתוצאות שהבטיחו הפרופסורים המודרניים למדעי הטבע. בבלבול רעיונות שניתן להסבירו רק על ידי נעוריי הקיצוניים והיעדר מדריך בעניינים אלו, חזרתי על צעדי הידע לאורך נתיבי הזמן והחלפתי את תגליותיהם של חוקרים אחרונים בחלומותיהם של אלכימאים נשכחים. מלבד זאת, חשתי בוז לשימושים של פילוסופיית הטבע המודרנית. זה היה שונה מאוד כאשר אדוני המדע חיפשו אלמוות וכוח; השקפות כאלו, למרות שהיו עקרות, היו נשגבות; אך כעת התמונה השתנתה. שאיפנו של החוקר נראתה כמגבילה את עצמה לחיסול אותם חזיונות שעליהם התבסס בעיקר העניין שלי במדע. נדרשתי להחליף דמיונות של גדולה חסרת גבולות במציאות בעלת ערך מועט.

אלו היו הרהורי במהלך שניים או שלושה הימים הראשונים למגוריי באינגולשטאדט, שעברו בעיקר בהיכרות עם המקומות והתושבים העיקריים במעוני החדש. אך כשהחל השבוע הבא, חשבתי על המידע שנתן לי מר קרמפה בנוגע להרצאות. ולמרות שלא יכולתי להסכים ללכת ולשמוע את אותו בחור קטן ויהיר נושא דברים מעל דוכן, נזכרתי במה שאמר על מר וולדמן, אותו לא ראיתי מעולם, שכן הוא היה עד כה מחוץ לעיר.

חלקית מתוך סקרנות וחלקית מתוך בטלה, נכנסתי לחדר ההרצאות, שאליו נכנס מר וולדמן זמן קצר לאחר מכן. פרופסור זה היה שונה מאוד מעמיתו. הוא נראה כבן חמישים, אך עם חזות המביעה את הנדיבות הרבה ביותר; מעט שערות שיבה כיסו

את רקותיו, אך אלו שבחלקו האחורי של ראשו היו שחורות כמעט. קומתו הייתה קצרה אך זקופה להפליא וקולו היה המתוק ביותר ששמעתי מעודי. הוא החל את הרצאתו בסיכום ההיסטוריה של הכימיה והשיפורים השונים שנעשו על ידי אנשי מדע שונים, הוגה בלהט את שמות המגלים המכובדים ביותר. לאחר מכן סקר בקצרה את מצבו הנוכחי של המדע והסביר רבים ממונחי היסוד שלו. לאחר שביצע מספר ניסויים על הכימיה המודרנית, שאת מונחיהם (Panegyric) מקדימים, הוא סיים בדברי שבח: לא אשכח לעולם

המורים העתיקים של מדע זה, "אמר, "הבטיחו דברים בלתי אפשריים ולא ביצעו" דבר. המאסטרים המודרניים מבטיחים מעט מאוד; הם יודעים שלא ניתן להתמיר מתכות וששיקוי החיים הוא דמיון; אך פילוסופים אלו, שידיהם נראות עשויות רק להתעסק בלכלוך, ועיניהם להתעמק במיקרוסקופ או בכור ההיתוך, אכן ביצעו ניסים. הם חודרים לנבכי הטבע ומראים כיצד היא פועלת במקומות מחבואה. הם עולים לשמיים; הם גילו כיצד הדם סורק, ואת טבע האוויר שאנו נושמים. הם רכשו כוחות חדשים וכמעט בלתי מוגבלים; הם יכולים לצוות על רעמי השמיים, לחקות את רעידת האדמה, ואפילו ללעוג לעולם הבלתי נראה בצלליו שלו."

אלו היו דברי הפרופסור — או ליתר דיוק אלו דברי הגורל — שנאמרו כדי להשמיד אותי. ככל שהמשיך חשתי כאילו נשמתי נאבקת באויב מוחשי; בזה אחר זה נגעו בקלידים השונים שהרכיבו את מנגנון הווייתי; מיתר אחר מיתר הושמע, ובמהרה מוחי התמלא במחשבה אחת, בתפיסה אחת, במטרה אחת. כה הרבה נעשה, קראה נשמתו של פרנקנשטיין — יותר, הרבה יותר, אני אשיג; פוסע בצעדים שכבר סומנו, אני אהיה חלוץ בדרך חדשה, אחקור כוחות לא ידועים, ואחשוף לעולם את המסתורין העמוק ביותר של הבריאה.

לא עצמתי את עיניי באותו לילה. הווייתי הפנימית הייתה במצב של התקוממות וסערה; חשתי שסדר יצמח משם, אך לא היה בידי הכוח לייצרו. בהדרגה, לאחר עלות השחר, באה השינה. התעוררתי, ומחשבות ליל אמש היו כחלום. נותרה רק החלטה לחזור ללימודי העתיקים ולהקדיש את עצמי למדע שעבורו האמנתי שאני מחזיק בכישרון טבעי. באותו יום ביקרתי אצל מר וולדמן. נימוסיו בפרטיות היו אפילו עדינים ומושכים יותר מאשר בציבור, שכן הייתה מידה מסוימת של כבוד בהליכותיו במהלך הרצאתו אשר בביתו שלו הוחלפה בחביבות ובטוב לב רב. נתתי לו בערך את אותו דין וחשבון על עיסוקי הקודמים כפי שנתתי לעמיתו הפרופסור. הוא הקשיב בתשומת לב לסיפור הקצר על לימודי וחיך למשמע שמותיהם של קורנליוס אגריפה ופאראצלסוס, אך ללא הבז שמר קרמפה הפגין. הוא אמר ש"אלו היו אנשים שלמרצם הבלתי נלאה חייבים הפילוסופים המודרניים את רוב יסודות הידע שלהם. הם הותירו לנו, כמשימה קלה יותר, לתת שמות חדשים ולארגן בסיווגים מחוברים את העובדות שהם במידה רבה היו הכלים להוצאתן לאור. עמלם של אנשי גאונות, גם אם הופנה בטעות, כמעט לעולם

אינו נכשל בסופו של דבר להפוך ליתרון מוצק לאנושות. "הקשבתי לדבריו, שנאמרו ללא כל התנשאות או העמדת פנים, ואז הוספתי שהרצאתו הסירה את דעותיי הקדומות נגד הכימאים המודרניים; התבטאתי במונחים שקולים, בצניעות ובכבוד הראויים מצעיר למורהו, מבלי לתת לחמוק (חוסר ניסיון בחיים היה גורם לי להתבייש בכך) לשום התלהבות שעוררה את עמלי המתוכנן. ביקשתי את עצתו בנוגע לספרים שעלי להשיג.

אני שמח, "אמר מר וולדמן, "שרכשתי לי תלמיד; ואם התמדתך תהיה שווה ליכולתך, "אין לי ספק בהצלחתך. הכימיה היא אותו ענף של פילוסופיית הטבע שבו נעשו ועשויים להיעשות השיפורים הגדולים ביותר; מסיבה זו הפכתי אותה ללימודי המיוחד; אך יחד עם זאת, לא הזנחתי את ענפי המדע האחרים. אדם יהיה רק כימאי עלוב מאוד אם יקדיש תשומת לב למחלקה ההיא של הידע האנושי לבדה. אם רצונך להפוך באמת לאיש מדע ולא רק לנסיין זוטר, הייתי מיעץ לך לפנות לכל ענף של פילוסופיית הטבע, כולל מתמטיקה."

לאחר מכן הוא לקח אותי למעבדתו והסביר לי את שימושיהן של מכונותיו השונות, מדריך אותי לגבי מה שעלי להשיג ומבטיח לי את השימוש באלו שלו כשאשתפר מספיק במדע כדי לא לשבש את המנגנון שלהן. הוא גם נתן לי את רשימת הספרים שביקשתי, ונפרדתי ממנו.

כך הסתיים יום שזכור לי היטב; הוא קבע את גורלי העתידי.

פרק 4

מאותו יום ואילך, פילוסופיית הטבע, ובמיוחד הכימיה במובנה המקיף ביותר של המילה, הפכה כמעט לעיסוקי היחיד. קראתי בלהט את אותן יצירות, מלאות גאונות והבחנה, שחוקרים מודרניים כתבו על נושאים אלו. נכחתי בהרצאות וטיפחתי את היכרותי עם אנשי המדע של האוניברסיטה, ומצאתי אפילו אצל מר קרמפה מידה רבה של שכל ישר ומידע ממשי, המשולבים, אמנם, עם חזות ונימוסים דוחים, אך לא בשל כך פחות ערך. במר וולדמן מצאתי חבר אמת. עדינותו מעולם לא הוכתמה בדוגמטיות, והוראותיו ניתנו בנימה של כנות וטוב לב שגירשה כל רעיון של פדנטיות. באלף דרכים הוא החליק עבורי את נתיב הידע והפך את המחקרים המעורפלים ביותר לברורים וקלים לתפיסתם. שקידתי הייתה בתחילה הפכפכה ולא יציבה; היא התחזקה ככל שהתקדמתי ובמהרה הפכה לכה לוחטת ועזה, עד שהכוכבים נעלמו לעיתים באור הבוקר בעודי עסוק עדיין במעבדתי.

כיוון שהתמדתי בצורה כה הדוקה, ניתן בקלות להבין שהתקדמותי הייתה מהירה. להטיי אכן עורר את תמיהת הסטודנטים, ובקיאותי את זו של המורים. פרופסור קרמפה שאל אותי לעיתים קרובות, בחיוך ערמומי, מה שלום קורנליוס אגריפה, בעוד מר

וולדמן הביע את שמחת הלב הכנה ביותר על התקדמותי. שנתיים חלפו באופן זה, שבהן לא ביקרתי בז'נבה, אלא הייתי שקוע, בלב ובנפש, במרדף אחר תגליות מסוימות שקיוויתי לגלות. איש מלבד אלו שחוו זאת לא יוכל להעלות בדעתו את פיתויי המדע. בלימודים אחרים אתה מגיע רחוק ככל שהגיעו אחרים לפניך, ואין עוד מה לדעת; אך במרדף מדעי יש מזון בלתי פסק לתגלית ולפלא. שכל בעל יכולת ממוצעת העוסק בהתמדה בתחום מחקר אחד חייב להגיע ללא ספק לבקיאות רבה באותו תחום; ואני, שחיפשתי ללא הרף את השגתה של מטרה אחת והייתי עטוף בה בלבד, השתפרתי במהירות כה רבה עד שבסוף שנתיים גיליתי כמה תגליות בשיפור של מכשירים כימיים מסוימים, שזיכו אותי בהערכה והערצה רבה באוניברסיטה. כשהגעתי לנקודה זו והכרתי את התיאוריה והפרקטיקה של פילוסופיית הטבע ככל שהדבר היה תלוי בשיעוריהם של הפרופסורים באינגולשטאדט, ושהותי שם לא הועילה עוד לשיפורי, חשבתי לחזור לחבריי ולעיר מולדתי, כאשר קרה אירוע שעיכב את שהותי.

אחת התופעות שמשכה את תשומת לבי במיוחד הייתה מבנה הגוף האנושי, ולמעשה, כל בעל חיים הניחן בחיים. מנין, שאלתי את עצמי לעיתים קרובות, נובע עיקרון החיים? זו הייתה שאלה נועזת, כזו שתמיד נחשבה למסתורין; ובכל זאת, לגבי כמה דברים אנו נמצאים על סף היכרות, אלמלא פחדנות או רשלנות היו מרסנות את חקירותינו. הפכתי בנסיבות אלו במוחי והחלטתי מאותו רגע להקדיש את עצמי באופן ספציפי יותר לאותם ענפים של פילוסופיית הטבע המתייחסים לפיזיולוגיה. אלמלא הייתי מונע על ידי התלהבות כמעט על-טבעית, השקידה שלי בלימוד זה הייתה מייגעת וכמעט בלתי נסבלת. כדי לבחון את סיבות החיים, עלינו להיעזר תחילה במוות. הכרתי את מדע האנטומיה, אך לא היה די בכך; היה עלי לצפות גם בריקבון ובשחיתות הטבעיים של גוף האדם. בחינוכי, אבי נקט באמצעי הזהירות הרבים ביותר כדי שמוחי לא יתרשם מזוועות על-טבעיות. אינני זוכר שאי פעם רעדתי מסיפור של אמונה טפלה או שפחדתי מהופעתה של רוח. לחשיכה לא הייתה כל השפעה על דמיוני, ובית קברות היה עבורי רק כלי קיבול לגופות משוללות חיים, שלאחר שהיו משכן ליופי ולכוח, הפכו למזון לתולעת. כעת הובלתי לבחון את הסיבה והתהליך של ריקבון זה ונאלצתי לבלות ימים ולילות במרתפי קבורה ובבתי עצמות. תשומת לבי התמקדה בכל אובייקט שהוא הבלתי נסבל ביותר לעדינות הרגשות האנושיים. ראיתי כיצד צורתו העדינה של האדם הושפלה ונאכלה; חזיתי בריקבון המוות יורש את הלחי הפורחת של החיים; ראיתי כיצד התולעת יורשת את פלאי העין והמוח. עצרתי, בוחן ומנתח את כל פרטי הסיבתיות כפי שהודגמו במעבר מחיים למוות, וממוות לחיים, עד שמתוך החשיכה הזו פרץ עליי אור פתאומי — אור כה מזהיר ומופלא, ועם זאת כה פשוט, שבעוד שראשי סחרחר עליי מעצמת המרחב של התחזית שהאור האיר, הופתעתי שבין כל כך הרבה אנשי גאונות שהפנו את חקירותיהם לאותו מדע, שדווקא אני לבדי נשמרתי לגלות סוד כה מדהים.

זכרו, אינני מתעד חזון של מטורף. השמש אינה זורחת בשמיים בוודאות גדולה יותר מאשר זו שהדבר שאני טוען כעת הוא אמת. ייתכן שנס כלשהו הפיק זאת, אך שלבי התגלית היו ברורים וסבירים. לאחר ימים ולילות של עמל ותשישות בלתי נתפסים, הצלחתי לגלות את סיבת ההיווצרות והחיים; יתרה מזאת, הפכתי בעצמי למסוגל להעניק חיות לחומר חסר חיים.

התדהמה שחוויתי תחילה עם תגלית זו פינתה במהרה את מקומה לעונג ולאקסטזה. לאחר זמן כה רב שהושקע בעמל מכאיב, להגיע בבת אחת לפסגת שאיפותיי היה המימוש המספק ביותר של יגוני. אך תגלית זו הייתה כה גדולה ומכריעה, שכל הצעדים שבהם הובלתי אליה בהדרגה נמחקו, וחזיתי רק בתוצאה. מה שהיה מושא המחקר והתשוקה של החכמים באדם מאז בריאת העולם היה כעת בהישג ידי. לא שכמו סצנה של קסם הכל נפתח בפניי בבת אחת: המידע שהשגתי היה בעל אופי כזה שמכוון את מאמציי ברגע שאפנה אותם לעבר מושא חיפושי, יותר מאשר מציג את המושא הזה כשהוא כבר מושלם. הייתי כמו אותו ערבי שנקבר עם המתים ומצא מעבר לחיים, נעזר רק באור אחד קלוש ולכאורה חסר תועלת.

אני רואה לפי להיטותך והפליאה והתקווה שעניך מביעות, ידידי, שאתה מצפה לקבל מידע על הסוד שאני מכיר; זה לא יוכל להיות; הקשב בסבלנות עד סוף סיפורי, ותבין בקלות מדוע אני מסויג בנושא זה. לא אוביל אותך, חסר זהירות ולוהט כפי שהייתי אז, אל חורבנך ואומללותך הוודאית. למד ממני, אם לא מהטפותיי, לפחות מהדוגמה שלי, עד כמה מסוכנת רכישת הידע וכמה מאושר יותר אותו אדם המאמין שער מולדתו היא העולם, מאשר זה השואף להיות גדול יותר מכפי שטבעו יאפשר לו.

כשמצאתי כוח כה מדהים מונח בידיי, היססתי זמן רב בנוגע לאופן שבו עלי להשתמש בו. למרות שהחזקתי ביכולת להעניק חיות, הרי שהכנת גוף לקבלתה, עם כל המורכבויות של סיבים, שרירים וורידים, נותרה עדיין עבודה של קושי ועמל בלתי נתפסים. פקפקתי תחילה אם עלי לנסות ליצור יצור כמוני, או יצור בעל ארגון פשוט יותר; אך דמיוני היה מרומם מדי מהצלחתי הראשונה מכדי לאפשר לי לפקפק ביכולתי להעניק חיים לבעל חיים מורכב ומופלא כמו האדם. החומרים שברשותי כעת בקושי נראו מספיקים למשימה כה מפרכת, אך לא פקפקתי בכך שבסופו של דבר אצליח. הכנתי את עצמי לשלל כישלונות; ייתכן שפעולותיי יסוכלו ללא הרף, ולבסוף עבודתי תהיה פגומה, אך כשחשבתי על השיפור שחל מדי יום במדע ובמכניקה, התעודדתי בתקווה שניסיונותיי הנוכחיים יניחו לפחות את היסודות להצלחה עתידית. גם לא יכולתי להחשיב את גודל ותסבוכת התוכנית שלי כטיעון נגד היתכנותה. בתחושות אלו התחלתי ביצירתו של בן אדם. כיוון שזעירותם של החלקים היוותה מכשול גדול למהירות שלי, החלטתי, בניגוד לכוונתי הראשונה, ליצור את היצור בעל קומה ענקית, כלומר, בגובה של כשמונה רגליים (כ-2.4 מטרים), וגדול באופן פרופורציונלי. לאחר

שקיבלתי החלטה זו ולאחר שביליתי מספר חודשים באיסוף וסידור מוצלח של חומריי, התחלתי.

איש אינו יכול לתפוס את מגוון הרגשות שהובילו אותי קדימה, כמו הוריקן, בהתלהבות הראשונה של ההצלחה. חיים ומוות נראו לי כגבולות אידיאליים, שאותם עלי לפרוץ ראשון, ולשפוך שיטפון של אור לתוך עולמנו החשוך. מין חדש יברך אותי כיצרו ומקורו; יצורים רבים מאושרים ומצוינים יהיו חייבים לי את קיומם. שום אב לא יוכל לתבוע את הכרת התודה של ילדו באופן כה מוחלט כפי שאני אהיה ראוי לשלהם. בהמשך להרהורים אלו, חשבתי שאם אוכל להעניק חיות לחומר חסר חיים, ייתכן שבמהלך הזמן (למרות שכעת מצאתי זאת כבלתי אפשרי) אחדש חיים במקום שבו המוות לכאורה הקדיש את הגוף לריקבון.

מחשבות אלו תמכו ברוחי, בעודי ממשיך במשימתי בלהט בלתי פוסק. לחיי חורו מהלימוד, וגופי הפך כחוש מההסתגרות. לעיתים, על סף הוודאות ממש, נכשלתי; ובכל זאת דבקתי בתקווה שהיום הבא או השעה הבאה עשויים לממש. סוד אחד שהחזקתי בו לבדי היה התקווה לה הקדשתי את עצמי; והירח הביט בעמל חצות שלי, בעוד שבלהיטות בלתי נרפית וחסרת נשימה, רדפתי אחר הטבע למקומות מחבואו. מי יתפוס את זוועות עמלי הסודי בעוד התעסקתי ברטיבות הבלתי קדושה של הקבר או עיניתי את בעל החיים החי כדי להחיות את החימר חסר החיים? איבריי רועדים כעת, ועיניי דומעות מהזיכרון; אך אז דחף בלתי נשלט וכמעט מטורף דחק בי קדימה; נראה היה שאיבדתי כל נשמה או תחושה מלבד למרדף האחד הזה. זה היה אכן רק טראנס חולף, שרק גרם לי להרגיש בחדות מחודשת ברגע שבו, כשהגירוי הלא טבעי פסק מלפעול, חזרתי להרגליי הישנים. אספתי עצמות מבתי עצמות והפרעתי, באצבעות מחללות, את הסודות האדירים של הגוף האנושי. בחדר מבודד, או ליתר דיוק תא, בראש הבית, ומופרד מכל שאר החדרים על ידי גלריה וגרם מדרגות, שמרתי את סדנת היצירה המטונפת שלי; גלגלי עיניי כמעט יצאו מחוריהם בעיסוק בפרטי מלאכתי. חדר הניתוחים ובית המטבחיים סיפקו רבים מחומריי; ולעיתים קרובות טבעי האנושי נרתע במיאוס מעיסוקי, בעוד שעדיין נדחק קדימה על ידי להיטות שגברה ללא הרף, קירבתי את עבודתי לסיימה.

חודשי הקיץ חלפו בעודי עסוק כך, בלב ובנפש, במרדף אחד. זו הייתה עונה יפהפייה ביותר; מעולם לא העניקו השדות יבול שופע יותר או הכרמים בציר עשיר יותר, אך עיניי היו אדישות לקסמי הטבע. ואותן תחושות שגרמו לי להזניח את המראות שסביבי גרמו לי גם לשכוח את אותם חברים שהיו במרחק של קילומטרים רבים, ואותם לא ראיתי זמן רב כל כך. ידעתי ששתיקתי מדאיגה אותם, וזכרתי היטב את דברי אבי: "אני יודע שכל עוד תהיה מרוצה מעצמך תחשוב עלינו בחיבה, ואנו נשמע ממך באופן קבוע. עליך לסלוח לי אם אחשיב כל הפרעה בהתכתבות שלך כהוכחה לכך שחובותיך". האחרות מוזנחות באותה מידה.

ידעתי היטב, אם כן, מה יהיו רגשותיו של אבי, אך לא יכולתי לנתק את מחשבותיי מעיסוקי, הנתעב כשלעצמו, אך כזה שתפס אחיזה בלתי נשלטת בדמיוני. ביקשתי, כביכול, לדחות את כל מה שקשור לרגשות החיבה שלי עד שהמטרה הגדולה, שבלעה כל הרגל בטבעי, תושלם.

חשבתי אז שאבי יהיה לא הוגן אם ייחס את הזנחתי למידה רעה או פגם מצדי, אך כעת אני משוכנע שהוא צדק בסברו שלא אהיה חופשי לגמרי מאשמה. בן אדם בשלמותו חייב תמיד לשמור על תודעה רגועה ושלווה ולעולם לא להרשות לתשוקה או למשאלה חולפת להפריע לשלוותו. אינני חושב שהמרדף אחר ידע הוא יוצא מן הכלל לכלל זה. אם הלימוד שבו אתה עוסק נוטה להחליש את רגשותיך ולהרוס את טעמך באותן הנאות פשוטות ששום תערובת אינה יכולה להתערב בהן, הרי שאותו לימוד הוא בוודאי פסול, כלומר, אינו הולם את הרוח האנושית. לו כלל זה היה נשמר תמיד; לו שום אדם לא היה מרשה לשום מרדף שהוא להפריע לשלוות רגשותיו הביתיים, יוון לא הייתה משועבדת, קיסר היה חס על ארצו, אמריקה הייתה מתגלה בהדרגה רבה יותר, והאימפריות של מקסיקו ופרו לא היו מושמדות.

אך אני שוכח שאני מטיף מוסר בחלק המעניין ביותר של סיפורי, ומבטיח מזכירים לי להמשיך.

אבי לא הטיח בי תוכחה במכתביו ורק ציין את שתיקתי על ידי חקירה על עיסוקי באופן מפורט יותר מבעבר. חורף, אביב וקיץ חלפו במהלך עמלי; אך לא צפיתי בפריחה או בעלים הנפתחים — מראות שבעבר תמיד הסבו לי עונג עילאי — כה עמוק הייתי שקוע בעיסוקי. עלי אותה שנה כבר נבלו לפני שעבודתי התקרבה לסיומה, וכעת כל יום הראה לי בבירור רב יותר עד כמה הצלחתי. אך התלהבותי נבלמה על ידי חרדתי, ונראיתי יותר כמי שנגזר עליו בעבדות לעמול במכרות, או בכל משלח יד לא בריא אחר, מאשר אמן העסוק בעיסוקו האהוב. מדי לילה הוכרעתי על ידי חום איטי, והפכתי עצבני במידה מכאיבה ביותר; נפילת עלה הבהילה אותי, ונמנעתי מחברת בני אנוש כאילו הייתי אשם בפשע. לעיתים נבהלתי מהחורבן שראיתי שהפכתי להיות; רק האנרגיה של מטרתי קיימה אותי: עמלי יסתיים בקרוב, והאמנתי שפעילות ושעשוע יגרשו אז את המחלה הראשונית; והבטחתי לעצמי את שניהם כאשר יצירתי תושלם.

פרק 5

זה היה בליל נובמבר קודר כאשר חזיתי בהשלמת עמלי. בחרדה שהגיעה כמעט לכדי ייסורים, אספתי סביבי את כלי החיים, כדי שאוכל להפיח ניצוץ של הוויה בדבר חסר החיים שהיה מוטל לרגלי. השעה הייתה כבר אחת לפנות בוקר; הגשם תיפוף בעצבות על השמשות, ונרי כמעט כלה, כאשר לאורו הקלוש של הנר הגווע, ראיתי את עינו הצהובה והעכורה של היצור נפקחת; הוא נשם בכבדות, ותנועה עוויתית הרעידה את איבריו.

כיצד אוכל לתאר את רגשותיי אל מול הקטסטרופה הזו, או כיצד אצייר את האומלל אשר בעמל ובדאגה כה אינסופיים ניסיתי לעצב? איבריו היו פרופורציונליים, ובחרתי את תווי פניו כיפים. יפים! אלוהים אדירים! עורו הצהוב בקושי כיסה את מעשה השרירים והעורקים שמתחתיו; שיערו היה שחור ומבריק, ושופע; שיניו היו בלבן פנינה; אך מותרות אלו רק יצרו ניגוד נורא יותר עם עיניו המימיות, שנראו כמעט באותו צבע כמו חורי העיניים הלבנים-אפרפרים שבהם היו קבועות, עור פניו המצומק ושפתיו השחורות והישרות.

מקרי החיים השונים אינם כה הפכפכים כמו רגשות הטבע האנושי. עמלתי קשות במשך קרוב לשנתיים, למטרה היחידה של הנחלת חיים בגוף דומם. לשם כך מנעתי מעצמי מנוחה ובריאות. השתוקקתי לכך בלהט שחרג בהרבה מכל מידה; אך כעת כשסיימתי, יופי החלום נעלם, ואימה חנוקה ומיאוס מילאו את לבי. ללא יכולת לשאת את מראה היצור שיצרתי, פרצתי החוצה מהחדר והמשכתי זמן רב לחצות את חדר השינה שלי הלך ושוב, ללא יכולת להרגיע את מוחי לשינה. לבסוף לאות תפסה את מקום הסערה שעברתי לפני כן, והשלכתי את עצמי על המיטה בבגדיי, מנסה לבקש כמה רגעים של שכחה. אך היה זה לשווא; ישנתי, אמנם, אך הופרעתי על ידי החלומות הפרועים ביותר. חשבתי שאני רואה את אליזבת, בשיא בריאותה, מהלכת ברחובות אינגולשטאדט. מרוצה ומופתע, חיבקתי אותה, אך כשחתמתי את הנשיקה הראשונה על שפתי, הן הפכו כחולות כהות בגוון המוות; תווי פניה נראו כמשתנים, וחשבתי שאני מחזיק את גופת אמי המתה בזרועותי; תכריך עטף את דמותה, וראיתי את תולעי הקבר זוחלות בקפלי הפלנל. נרתעתי משנתי באימה; אגלי זיעה קרה כיסו את מצחי, שיניי נקשו, וכל איבר הפך עוויתי; כאשר, לאורו העמום והצהוב של הירח, בעודו מפלס את דרכו מבעד לתריסי החלון, חזיתי באומלל — המפלצת המסכנה שיצרתי. הוא הרים את וילון המיטה; ועיניו, אם ניתן לכנותן עיניים, היו נעוצות בי. לסתותיו נפתחו, והוא מלמל כמה צלילים בלתי מובנים, בעוד חיוך מעוות קמט את לחייו. ייתכן שדיבר, אך לא שמעתי; יד אחת הייתה מושטת, נראית כמי שרוצה לעכב אותי, אך נמלטתי ורצתי במורד המדרגות. מצאתי מקלט בחצר השייכת לבית שבו גרתי, שם נשארתי במהלך שאר הלילה, מתהלך הלך ושוב בסערת רגשות עצומה, מקשיב בקשב רב, קולט ומפחד מכל צליל כאילו היה זה המבשר על התקרבותה של הגופה הדמונית לה הענקתי חיים בצורה כה אומללה.

הו! שום בן תמותה לא יכול היה לשאת את זוועת חזות פנים אלו. מומיות שהוענקו להן שוב חיים לא יכלו להיות כה מחרידות כמו אותו אומלל. הבטתי בו בעודו לא גמור; הוא היה מכוער אז, אך כאשר אותם שרירים ומפרקים הפכו מסוגלים לתנועה, הוא הפך לדבר שאפילו דנטה לא יכול היה להעלות בדעתו.

עבר עליי לילה נורא. לעיתים הדופק שלי פעם כה מהר ובחוזקה עד שהרגשתי את רעידת כל עורק; בפעמים אחרות, כמעט קרסתי ארצה מרוב תשישות וחולשה קיצונית.

מעורבב עם אימה זו, חשתי את מרירות האכזבה; חלומות שהיו מזוני ומנוחתי הנעימה במשך זמן כה רב הפכו כעת לגיהנום עבורי; והשינוי היה כה מהיר, המפלה כה מוחלטת!

הבוקר, קודר ורטוב, הפציע לבסוף וגילה לעיניי חסרות השינה והכואבות את כנסיית אינגולשטאדט, את צריחה הלבן והשעון, שהורה על השעה השישית. השוער פתח את שערי החצר, שהייתה באותו לילה מקלט, ויצאתי אל הרחובות, פוסע בהם בצעדים מהירים, כאילו חיפשתי להימנע מהאומלל שחששתי כי כל פניית רחוב תציב למול מבטי. לא העזתי לחזור לדירה שבה גרתי, אלא הרגשתי דחף למהר הלאה, למרות שהייתי רטוב מהגשם שירד משמיים שחורים וחסרי נחמה.

המשכתי ללכת באופן זה זמן מה, מנסה באמצעות פעילות גופנית להקל על המשא שהכביד על מוחי. חציתי את הרחובות ללא כל תפיסה ברורה היכן הייתי או מה עשיתי. לבי פעם בחולי של פחד, ומיהרתי בצעדים לא סדירים, מבלי להעז להביט סביבי:

כְּמוֹ אָדָם שֶׁבִּדְרֹךְ בּוֹדֵדָה,

פּוֹסֵעַ בְּפֶחַד וּבְמוֹרָא

וּלְאַחַר שֶׁפֶּעַם אַחַת הִפְנָה מִבֶּטְנוֹ

מִמַּשִּׁיךְ וְאֵינוֹ מְסִיט עוֹד אֶת רֹאשׁוֹ

כִּי יוֹדֵעַ הוּא שֶׁשָּׂד מְבַעִית

דוֹרֶךְ בְּעֵקֶבּוֹתָיו מִמַּמָּשׁ מְאַחֵר

(מתוך "שירת הימאי הישימון" מאת קולרידג) —

בהמשיכי כך, הגעתי לבסוף אל מול הפונדק שבו בדרך כלל עצרו הכרכרות והדיליז'אנסים השונים. כאן עצרתי, לא ידעתי מדוע; אך נשארתי מספר דקות כשעיניי נעוצות בכרכרה שהגיעה לעברי מהקצה השני של הרחוב. ככל שהתקרבה הבחנתי שזהו הדיליז'אנס השוויצרי; הוא עצר בדיוק היכן שעמדתי, ועם פתיחת הדלת, הבחנתי בהנרי קלרוואל, אשר כשראה אותי, קפץ מיד החוצה. "פרנקנשטיין יקירי," "קרא, כמה אני שמח לראותך! איזה מזל שתהיה כאן בדיוק ברגע רדתי

דבר לא יכול היה להשתוות לשמחתי בראותי את קלרוואל; נוכחותו השיבה למחשבותיי את אבי, את אליזבת, ואת כל אותם מראות הבית היקרים לזיכרוני. לפתי את ידו, וברגע אחד שכחתי את האימה ואת אסוני; חשתי לפתע, ולראשונה מזה חודשים רבים, שמחה רגועה ושלווה. קיבלתי בברכה את חברי, אם כן, בצורה הלבבית

ביותר, והלכנו לעבר הקולג' שלי. קלרואל המשיך לדבר זמן מה על חברינו המשותפים ועל מזלו הטוב בכך שהותר לו לבוא לאינגולשטאדט. "תוכל להאמין בקלות", אמר, "כמה גדולה הייתה המשימה לשכנע את אבי שכל הידע הנחוץ אינו כלול באמנות הנעלה של הנהלת חשבונות; ובאמת, אני מאמין שהשארתי אותו ספקן עד הסוף, שכן תשובתו הקבועה לתחנוני הבלתי נלאים הייתה זהה לזו של המורה ההולנדי ב'הכומר מווייקפילד': 'יש לי עשרת אלפים פלורין בשנה בלי יונית, אני אוכל בתיאבון בלי יונית'. אך חיבתו אליי גברה לבסוף על סלידתו מהלימודים, והוא הרשה לי לצאת למסע. תגליות בארץ הידע."

זה מסב לי את העונג הרב ביותר לראותך; אך אמור לי כיצד השארת את אבי, אחיי" ואליזבת."

בטוב מאוד, ובאושר רב, רק מעט מודאגים מכך שהם שומעים ממך לעיתים כה רחוקות. דרך אגב, אני מתכוון להטיף לך קצת בעצמי בשמם. אך פרנקנשטיין יקירי, המשיך, עוצר בפתאומיות ונועץ מבט בפניי, "לא הבחנתי קודם לכן כמה חולה אתה נראה; כה רזה וחיוור; אתה נראה כאילו היית ער לילות רבים."

ניחשת נכון; לאחרונה הייתי כה שקוע בעיסוק אחד שלא הרשיתי לעצמי מנוחה מספקת, כפי שאתה רואה; אך אני מקווה, אני מקווה באמת, שכל העיסוקים הללו הגיעו כעת לקיצם ושאני סוף סוף חופשי."

רעדתי קשות; לא יכולתי לשאת את המחשבה על אירועי הלילה הקודם, ובוודאי שלא לרמוז עליהם. הלכתי בקצב מהיר, ובמהרה הגענו לקולג' שלי. אז הרהרתי, והמחשבה גרמה לי לצמרמורת, שהיצור שהשארתי בדירתי עלול להיות שם, חי ומתהלך. פחדתי לחזות במפלצת הזו, אך פחדתי עוד יותר שהנרי יראה אותו. לכן, בעודי מתחנן בפניו להישאר מספר דקות בתחתית המדרגות, זינקתי למעלה לעבר החדר שלי. ידי כבר הייתה על מנעול הדלת לפני שהתעשתתי. אז עצרתי, וצמרמורת קרה עברה בי. פתחתי את הדלת בכוח, כפי שילדים רגילים לעשות כשהם מצפים לרוח רפאים שתמתין להם בצד השני; אך דבר לא הופיע. פסעתי פנימה בחשש: הדירה הייתה ריקה, וחדר השינה שלי שוחרר גם הוא מאורחו המחריד. בקושי יכולתי להאמין שמזל כה גדול פקד אותי, אך כשנוכחתי לדעת שאויבי אכן נמלט, ספקתי את כפיי בשמחה ורצתי למטה אל קלרואל.

עלינו לחדרי, והמשרת הביא מיד ארוחת בוקר; אך לא יכולתי להכיל את עצמי. לא רק שמחה אחזה בי; הרגשתי את בשרי עוקצני מעודף רגישות, והדופק שלי פעם במהירות. לא הייתי מסוגל להישאר אפילו רגע אחד באותו מקום; קפצתי מעל הכיסאות, ספקתי כפיים וצחקתי בקול רם. קלרואל ייחס תחילה את רוחי הבלתי רגילה לשמחה על בואו, אך כשבחן אותי ביתר תשומת לב, ראה בעיניי פראות שלא יכול היה להסביר, וצחוקי הרם, חסר המעצורים והמנוכר הפחיד והדהים אותו.

ויקטור יקירי, "קרא, "מה, למען השם, קרה? אל תצחק באופן כזה. כמה חולה אתה!"
"מה הסיבה לכל זה?"

אל תשאל אותי, "קראתי, מניח את ידי לפני עיניי, שכן חשתי שאני רואה את רוח"
הרפאים המפחידה מחליקה אל תוך החדר; "הוא יכול לספר. הו, הצילו אותי! הצילו
אותי!" דמיינתי שהמפלצת תופסת אותי; נאבקתי בזעם ונפלתי בהתקף

קלרואל המסכן! מה ודאי היו רגשותיו? פגישה שצפה בשמחה כזו, הפכה באופן כה
מוזר למרירות. אך לא הייתי עד ליגונו, שכן הייתי חסר חיים ולא שבתי להכרה במשך
זמן ארוך מאוד.

זו הייתה תחילתה של קדחת עצבים שריתקה אותי למיטה במשך מספר חודשים.
במהלך כל הזמן ההוא הנרי היה המטפל היחיד שלי. לאחר מכן נודע לי שביודעו את
גילו המתקדם של אבי וחוסר התאמתו למסע כה ארוך, ואת האומללות שמחלתי
תגרום לאליזבת, הוא חסך מהם את היגון הזה על ידי הסתרת חומרת מצבי. הוא ידע
שלא אוכל לקבל מטפל אדיב וקשוב ממנו; ובהיותו איתן בתקווה שחש להחלמתי, הוא
לא פקפק בכך שבמקום להזיק, הוא ביצע את המעשה האדיב ביותר שיכול היה
כלפיהם.

אך הייתי חולה מאוד במציאות, ובוודאי שדבר מלבד תשומת הלב הבלתי מוגבלת
והבלתי פוסקת של חברי לא יכול היה להחזיר אותי לחיים. דמות המפלצת לה הענקתי
קיום הייתה תמיד לנגד עיניי, והזיתי ללא הרף אודותיה. ללא ספק דבריי הפתיעו את
הנרי; הוא האמין תחילה שהם שיטוטי דמיוני המופרע, אך העקשנות שבה חזרתי שוב
ושוב לאותו נושא שכנעה אותו שמחלתי אכן נובעת מאירוע יוצא דופן ונורא כלשהו.

בצעדים איטיים מאוד, ועם נסיגות תכופות שהדאיגו וציערו את חברי, החלמתי. אני
זוכר את הפעם הראשונה שבה הפכתי מסוגל להבחין באובייקטים חיצוניים במידה
כלשהי של עונג; הבחנתי שהעלים שנשרו נעלמו וניצנים צעירים הנצו מהעצים שהצלו
על חלוני. היה זה אביב אלוהי, והעונה תרמה רבות להחלמתי. חשתי גם רגשות של
שמחה וחובה מתעוררים בחיקי; קדרותי נעלמה, ותוך זמן קצר הפכתי עליז כפי
שהייתי לפני שהותקפתי על ידי התשוקה הגורלית.

קלרואל היקר ביותר, "קראתי, "כמה אדיב, כמה טוב אתה אלי". כל החורף הזה, "
במקום להיות מושקע בלימודים כפי שהבטחת לעצמך, כלה בחדר החולה שלי. כיצד
אגמול לך אי פעם? אני מרגיש חרטה עצומה על האכזבה לה גרמתי, אך אתה תסלח
לי."

תגמול לי לחלוטין אם לא תערער את שלוותך, אלא תבריא מהר ככל שתוכל; ומכיוון "
"שאתה נראה במצב רוח כה טוב, אולי אוכל לדבר איתך על נושא אחד, נכון

רעדתי. נושא אחד! מה זה יכול להיות? האם יוכל לרמוז על אובייקט עליו לא העזתי אפילו לחשוב?

הירגע, "אמר קלרוואל, שהבחין בשינוי צבע פניי, "לא אזכיר זאת אם זה מסעיר" אותך; אך אביך ובת דודתך ישמחו מאוד אם יקבלו מכתב ממך בכתב ידך. הם בקושי יודעים כמה חולה היית ומודאגים משתיקתך הארוכה."

זה הכל, הנרי יקירי? כיצד יכולת להניח שמחשבותי הראשונה לא תעוף לעבר אותם?" "חברים יקרים שאני אוהב וכה ראויים לאהבתי"

אם זהו מצב רוחך הנוכחי, ידידי, אולי תשמח לראות מכתב המונח כאן עבורך כבר "מספר ימים; הוא מבת דודתך, אני מאמין."

פרק 6

הנרי קלרוואל מוסר לוויקטור מכתב מאליזבת, המביעה את דאגתה העמוקה למצבו הבריאותי ומפצירה בו לכתוב להם ולו מילה אחת שתעיד על החלמתו. במכתבה היא מספרת על הנעשה בביתם שבז'נבה: אביו של ויקטור בקושי רב ובריאות איתנה, ואחיו ארנסט הפך לנער פעיל וחיוני השואף לקריירה צבאית.

עיקר המכתב מוקדש לסיפורה של ג'וסטין מוריץ, נערה שהצטרפה למשק הבית של משפחת פרנקנשטיין לאחר שעברה התעללות מצד אמה. אליזבת מתארת את ג'וסטין כדמות אהובה, עדינה ואסירת תודה, שחזרה לבית המשפחה לאחר מות אמה ומשמשת כדמות מופת של טוב לב. היא מזכירה גם את אחיו הקטן והאהוב של ויקטור, ויליאם, שגדל והפך לילד יפהפה ושמח.

קריאת המכתב מעוררת בוויקטור רצון עז לשוב לחיק משפחתו. הוא מחלים בהדרגה, אך מגלה שאינו מסוגל עוד לשאת את המגע עם עולם המדע. כל אזכור של פילוסופיית הטבע או מראה של מכשור כימי מעוררים בו זעזוע וסלידה. הנרי, שמבחין במצוקתו מבלי לדעת את סיבתה, מרחיק ממנו את כלי המעבדה ומסייע לו לעבור לדירה חדשה.

בוויקטור נדרש להציג את קלרוואל בפני הפרופסורים באוניברסיטה, משימה שהופכת עבורו לעינוי. בעוד שפרופסור וולדמן משבח אותו בעדינות המכאיבה לו, פרופסור קרמפה הגס משבח אותו בקול רם על הישגיו הכבירים, מה שגורם לוויקטור ייסורים נפשיים קשים.

כדי לברוח ממחשבותיו ומעיסוקיו הקודמים, ויקטור מצטרף לקלרוואל בלימודי שפות מזרחיות (פרסית, ערבית וסנסקריט). הוא מוצא נחמה בספרות המזרחית, המציגה עולם של יופי ורגש השונה כל כך מהמדע הקר והמדויק.

החורף מעכב את חזרתו של ויקטור לז'נבה, והוא מבלה את הזמן עם קלרוואל. באביב, רגע לפני צאתו לדרך, השניים יוצאים לטיול רגלי באזור אינגולשטאדט. הטבע המבלבל ונוכחותו המרגיעה של הנרי משיבים לוויקטור את שמחת החיים ואת שלווה הנפש. הוא מרגיש חופשי ומאושר, כפי שהיה לפני ששקע ביצירת המפלצת, וחוזר לקולג' במצב רוח מרומם, מוכן למסעו הביתה.

פרק 7

ויקטור מקבל מכתב מאביו המבשר לו את הבשורה הנוראה מכל: **ויליאם הקטן נרצח**. ויליאם נעלם, וגופתו נמצאה (Plainpalais) במהלך טיול משפחתי במישור פלנפליי למחרת בבוקר כשסימני חניקה על צווארו. אליזבת שבורה במיוחד, כיוון שהיא מאשימה את עצמה ברצח: היא השאילה לווייליאם תליון יקר ערך עם דיוקן של אמו של ויקטור, והתליון נעלם, מה שמרמז כי השוד היה המניע למעשה.

ויקטור יוצא מיד לז'נבה. ככל שהוא מתקרב לעיר הולדתו לאחר שש שנות היעדרות, תחושת אימה משתלטת עליו. הוא מגיע לז'נבה בלילה, כשהשערים כבר סגורים, ונאלץ להישאר בכפר סמוך. במהלך סערת ברקים במישור שבו נרצח אחיו, הוא מבחין לפתע בדמות ענקית ומעוותת המשתרכת בין העצים. בתוך רגע הוא מבין את האמת המרה: **המפלצת שיצר היא הרוצחת של ויליאם**. הוא צופה ביצור מטפס על סלעי הר ונעלם בשיא המהירות (Mont Salève) סאלוה.

ויקטור נתקף ייסורי מצפון נוראיים. הוא מרגיש שהוא עצמו הרוצח, שכן הוא זה ששחרר לעולם את ה"ערפד" הזה שחזר להשמיד את היקר לו מכל. הוא שוקל לספר את האמת, אך חושש שייחשב למטורף — מי יאמין לסיפור על יצור מלאכותי המסוגל לטפס על צוקים אנכיים? הוא מחליט לשמור על שתיקה.

עם הגיעו הביתה, ויקטור פוגש את אחיו ארנסט שמבשר לו חדשות מזעזעות נוספות: **ג'וסטין מוריץ נעצרה והואשמה ברצח**. הוכחות נסיבתיות כבדות משקל נמצאו נגדה: התליון של אמו של ויקטור נמצא בכיס הבגד שלבשה בליל הרצח, והיא נראתה מבולבלת ומפוחדת.

ויקטור מזועזע. הוא יודע שג'וסטין חפה מפשע ושהרוצח האמיתי חופשי, אך הוא עדיין חושש לחשוף את סודו. אליזבת, המאמינה בכל לבה בחפותה של ג'וסטין, שואבת עידוד מהגעתו של ויקטור ומביטחון שלו בחפות הנערה. הפרק מסתיים בערב פתיחת המשפט, כשגורלה של ג'וסטין מונח על הכף.

פרק 8

בפרק זה מתואר משפטה של ג'וסטין מוריץ, המואשמת ברצח ויליאם הקטן. ויקטור מתאר את ההליך המשפטי כ"לעג לצדק", בעודו מתייסר בידיעה שהוא, באמצעות

היצור שברא, הוא הגורם האמיתי למוות ולסבל. הוא שוקל להתוודות, אך חושש שדבריו ייחשבו להזיות של מטורף ולא יסייעו לנאשמת.

ג'וסטין מופיעה בבית המשפט במראה רגוע ומכובד, המקנה לה יופי אצילי למרות האווירה העוינת סביבה. התביעה מציגה ראיות נסיבתיות חזקות: עדות על כך שהסתובבה באזור הרצח בלילה, התנהגותה המבולבלת כשנשאלה למעשיה, והראיה המכריעה — התליון עם דיוקן אמו של ויקטור שנמצא בכיסה.

בהגנתה, ג'וסטין מספקת הסבר פשוט לאירועים: היא חיפשה את הילד האבוד, ננעלה מחוץ לשערי העיר ונאלצה להעביר את הלילה באסם. לגבי התליון, אין לה הסבר כיצד הגיע לכיסה, והיא נאלצת להסתמך על שמה הטוב. אליזבת נושאת נאום מרגש ואמיץ לטובת אופייה של ג'וסטין, אך דבריה רק מגבירים את זעם הקהל, הרואה בג'וסטין כפוית טובה שבגדה במשפחה כה אוהבת.

ויקטור, שאינו יכול לשאת את המראות, בורח מבית המשפט לפני הכרעת הדין. למחרת נודע לו כי חבר המושבעים מצא את ג'וסטין אשמה פה אחד. נוסף על כך, נמסר לו כי ג'וסטין הודתה באשמה. ויקטור ואליזבת מבקרים אותה בכלא, ושם ג'וסטין חושפת את האמת המרה: היא הודתה בשקר רק כדי לזכות במחילה דתית, לאחר שהכומר שלה איים עליה בנידוי ובאש גיהנום.

הפרק מסתכם בהוצאתה להורג של ג'וסטין. ויקטור שוקע בייאוש עמוק ובתחושת אשמה שאין לה מרפא. הוא רואה בעצמו את הרוצח האמיתי של ויליאם ושל ג'וסטין כאחד. האווירה בבית משפחת פרנקנשטיין הופכת מקודרת, וויקטור חש שזוהי רק תחילתו של מסע הרס שיחריב את כל היקר לו.

פרק 9

הפרק נפתח בתיאור המצב הנפשי הקשה של ויקטור לאחר הוצאתה להורג של ג'וסטין. הוא מתאר את "הדממה המתה של חוסר המעש" כדבר המכאיב ביותר לנפש. בעוד ג'וסטין נחה בקברה, ויקטור חי ומתייסר; רגשות אשם וייאוש כבדים מנשוא רובצים על לבו. הוא הופך למתבודד, נמנע מחברת בני אדם ורואה בכל גילוי של שמחה עינוי.

אביו של ויקטור, המבחין בשינוי הקיצוני לרעה במצב בנו, מנסה לעודד אותו ולהטיף לו לשלוט ברגשותיו למען החיים. הוא טוען כי אבל מוגזם מונע מהאדם להיות מועיל לחברה. אולם דבריו אינם חודרים אל ויקטור, שכן האבל שלו אינו אבל רגיל, אלא כזה המעורב בחרדה מפני המפלצת ובייסורי מצפון על המעשים הנוראים שנגרמו בגללו.

שינוי המקום מיטיב עם ויקטור במידה (Belrive). המשפחה עוברת לביתם בבלריב מסוימת, שכן הוא מאפשר לו חופש רב יותר. הוא מבלה שעות רבות על האגם

בלילות, לעיתים נסחף עם הרוח ולעיתים חותר למרכז האגם ושוקע במחשבות. פעמים רבות הוא מתפתה להטביע את עצמו באגם כדי לשים קץ לסבלו, אך המחשבה על אליזבת, אביו ואחיו שנותרו חסרי הגנה מפני ה"שד" ששחרר לחופשי, מונעת ממנו לעשות זאת.

אליזבת אף היא השתנתה. היא איבדה את שמחת הנעורים שלה ומביטה בעולם בייאוש. בשיחה עם ויקטור היא מציינת כיצד רצח ויליאם והוצאתה להורג של ג'וסטין שינו את השקפת עולמה — כעת בני האדם נראים לה כמפלצות צמאות דם. ויקטור מקשיב לדבריה בייסורים, בידיעה שהוא המניע האמיתי לכל הרוע הזה. אליזבת מנסה לנחם אותו ומפצירה בו לגרש את ה"תשוקות האפלות" מלבו, אך לשווא.

כדי לברוח מתחושותיו הבלתי נסבלות, ויקטור יוצא למסע אל עבר עמק שאמוני שבהרי האלפים. הוא מקווה שהוד המעלה של הטבע הנצחי יעזור לו (Chamounix) לשכוח את סבלו האנושי החולף. ככל שהוא מעפיל גבוה יותר בהרים, עוצמת הטבע — הנהרות השוצפים, המפלים והקרחונים — נוסכת בו תחושה של יראה שמגמדת המרהיב, ולרגעים קצרים הוא (Mont Blanc) את פחדיו. הוא מביט בהר המון בלאן חווה שוב את תחושות העונג והפליאה של ילדותו.

הפרק מסתיים בהגעתו של ויקטור לכפר שאמוני. מותש גופנית ונפשית, הוא נרדם ומברך על השכחה שמעניקה לו השינה (Arve), לקול שאון נהר הארב.

פרק 10

ויקטור מבלה את היום הבא בשוטטות בעמק, כשהוא מנסה למצוא מרגוע ביופיו הפראי והנשגב של הטבע. השקט המוחלט של ההרים, המופר רק על ידי קולות מפולות השלג או התנפצות הקרחונים, נוסך בו שלוה זמנית ומרומם את רוחו מעל לייסורי היום-יום.

מזג (Montanvert) למחרת בבוקר, ויקטור מחליט להעפיל לבדו לפסגת המונטנוורט האוויר קודר, גשם יורד וערפל כבד מכסה את ההרים, אך ויקטור חש שדווקא הסערה מילא (Mer de Glace) הולמת את מצב רוחו. הוא נזכר כיצד מראה הים של קרח אותו בעבר בהתעלות נפש, ומקווה שהמראה העוצמתי ירגיע את מוחו גם הפעם.

כאשר הוא מגיע לפסגה וחוצה את הקיפאון המרהיב של הקרחון, לבו מתמלא בתחושת התעלות קצרה. הוא פונה אל "הרוחות הנודדות" ומבקש מהן להעניק לו אושר קלוש או לקחת אותו מהחיים. ברגע זה ממש, הוא מבחין בדמות המתקדמת לעברו במהירות על-אנושית מעל סדקי הקרח. ככל שהדמות מתקרבת, ויקטור מזהה בבעתה את המפלצת.

העימות על הקרחון

ויקטור מתמלא בזעם ומתכוון למאבק לחיים או למוות. הוא מקלל את היצור ומכנה אותו "שד" ו"חרק מתועב", ומאיים להשמידו. המפלצת, באופן מפתיע, עונה לו בשפה: רהוטה ומלאת כאב:

- **הטענה לצדק:** היצור מציין שכל בני האדם שונאים את האומללים, ושגם יוצרו שלו מתעב אותו. הוא מזכיר לוויקטור כי הם קשורים בעבותות שרק המוות ינתק.
- **השוואה תנ"כית:** היצור אומר: "אמור הייתי להיות האדם שלך (אדם הראשון), אך אני דווקא המלאך הנופל". הוא טוען כי נולד טוב ונדיב, אך הסבל והבדידות הפכו אותו למפלצת.
- **הצעה לשלום:** היצור מציע עסקה: אם ויקטור ימלא את חובתו כיצור ויהפוך אותו למאושר, הוא יעזוב את בני האדם לנפשם. אם לא, הוא ינקום ויכלה את כל חבריו שנותרו לוויקטור.

החובה של היצור

ויקטור מנסה לתקוף אותו, אך היצור, חזק ומהיר הרבה יותר, חומק ממנו בקלות. המפלצת מפצירה בוויקטור להקשיב לסיפורו לפני שהוא שופט אותו. "האומנם לא תטה אוזן ליציר כפוך, המתחנן לחמלתך?" הוא שואל.

לראשונה, ויקטור מתחיל להרגיש את כובד החובה המוטלת עליו כיצור — האחריות להפוך את היצור שלו למאושר לפני שהוא מתלונן על רשעותו. מונע מסקרנות, מחמלה ומהרצון לדעת בוודאות אם היצור אכן רצח את אחיו, ויקטור מסכים להקשיב.

השניים צועדים אל בקתה קטנה על ההר. שם, מול המדורה שהדליק היצור, מתחיל "השד" לגולל את סיפור חייו מאז אותו לילה בחדר המעבדה באינגולשטאדט.

פרק 11: סיפורו של היצור – הלידה והגילוי

כאן מתחיל הנרטיב של היצור, המתאר את חוויותיו הראשונות בעולם. זהו תיאור מרתק של התפתחות תודעה מאפס—ממצב של בלבול חושי מוחלט ועד להבנה ראשונית של הטבע והחברה האנושית.

שלב החושים והטבע

היצור מתאר את ימיו הראשונים כערבובייה של אור, חושך, רעב וצמא. הוא נמלט מאינגולשטאדט אל היער, שם הוא לומד בהדרגה להבחין בין חושיו:

- **האור והלבנה:** בתחילה האור מכאיב לעיניו, אך הוא מתמלא פליאה וסיפוק. למראה הירח המאיר את לילותיו ביער.

- **האש:** הוא מגלה מדורה שהושארה על ידי נוודים. בתחילה הוא נכווה כשהוא נוגע בגחלים, אך הוא לומד במהירות שהאש מעניקה חום ומבשלת מזון. הוא לומד לשמר את האש ולהזין אותה בענפים יבשים.
- **הקולות:** הוא נהנה משירת הציפורים ומנסה לחקות אותה, אך קולו הגרוני והמפחיד מרתיע אפילו אותו עצמו.

המפגש הראשון עם בני אדם

כשהמזון ביער אוזל, היצור יוצא אל השטחים הפתוחים. המפגשים הראשונים שלו עם האנושות הם טראומטיים ומלמדים אותו על חזותו המרתיעה:

1. **הבקתה:** הוא נכנס לבקתה של רועה זקן. האיש צורח בבעתה ובורח במהירות. היצור מוקסם מהמבנה היבש והמוגן.
2. **הכפר:** הוא מגיע לכפר יפהפה, אך ברגע שהוא נכנס לאחד הבתים, הילדים צורחים, נשים מתעלפות והכפר כולו קם עליו. הוא נסקל באבנים ונאלץ לברוח, פצוע וחבול.

המקלט ליד בקתת דה-לייסי

קטן ועלוב הצמוד לבקתה נקייה (Low hovel) היצור מוצא מסתור במחסן עצים ונעימה. הוא מחליט להישאר שם, מוגן מהגשם ומהאכזריות של בני האדם.

דרך סדק קטן בקיר, הוא מתחיל לצפות בדיירי הבקתה: **זקן בעל שיער כסף, נערה צעירה ועדינה, ובחור צעיר.** הוא צופה בהם מבצעים את עבודות היום-יום שלהם: חליבת הפרה, חטיבת עצים ועבודות גינה.

הגילוי של הרגש והתרבות

היצור מוקסם מהדיירים, במיוחד כשהוא רואה את האינטראקציה ביניהם:

- **מוזיקה:** הזקן מנגן בכלי נגינה (ויולה) שמפיק צלילים שוויקטור מתאר כמתוקים. משירת הציפורים. המוזיקה מעוררת ביצור רגשות עמוקים של הנאה ועצב.
- **חמלה:** הוא רואה את הצעיר עוזר לנערה עם משא כבד, ואת הזקן מנחם את הנערה כשהיא בוכה. היצור חווה לראשונה רגשות שהם מעבר לרעב או קור—תערובת של עונג וכאב למראה האהבה והחום המשפחתי.
- **קריאה:** הוא מבחין שהצעיר משמיע קולות מונוטוניים מתוך דפים (קריאה בקול), אם כי בשלב זה הוא עדיין לא מבין את משמעות המילים או האותיות.

היצור מסיים את היום בתחושת תקווה בתוך מקלטו הקטן, כשהוא מבין שיש בעולם יופי ועדינות, למרות הדחייה שחווה.

פרק 12: המהפך המוסרי והגילוי הכואב

היצור ממשיך בתיאור חייו במסתור. פרק זה מתמקד בהתפתחות הרגשית והקוגניטיבית שלו, כשהוא הופך מצופה פסיבי למשתתף פעיל (אך נסתר) בחיי משפחת דה-לייסי.

גילוי העוני והחמלה

היצור מבחין שהמשפחה אינה מאושרת לחלוטין. הוא מגלה שהסיבה לכך היא **עוני מחפיר**. הם נאבקים להשיג מזון, ולעיתים קרובות פליקס ואגתה מוותרים על המנות שלהם כדי שהאב הזקן יוכל לאכול.

- **השינוי המוסרי:** היצור, שנהג לגנוב חלק מהאספקה שלהם, מזדעזע לגלות שהוא גורם להם סבל. הוא מפסיק לגנוב ומסתפק בלקט מהיער.
- **הרוח הטובה:** הוא מתחיל לעזור להם בסתר. בלילות הוא חוטב עבורם עצים" ומפנה את השלג מדרכם. בני המשפחה המופתעים מייחסים את המעשים ל"רוח טובה" כלשהי, מה שממלא את היצור גאווה ותחושת ערך.

רכישת ה"מדע האלוהי" – השפה

היצור מקדיש את כל מרצו ללימוד השפה האנושית. הוא מבין שהמילים הן הדרך להבין רגשות ומניעים.

- הוא לומד מילים בסיסיות כמו **אש, חלב, לחם ועץ**.
- (father) הוא מגלה את שמותיהם: **אגתה, פליקס, והתואר אבא**.
- הוא מבחין שפליקס הוא העצוב מכולם, למרות מאמציו לעזור למשפחה, ותוהה. מהו מקור הסבל שלו.

המפגש עם המציאות: ההשתקפות בשלולית

אחד הרגעים המכוננים והכואבים בפרק הוא המפגש של היצור עם בבואתו. לאחר שהעריץ את יופי השלווה והחן של דיירי הבקתה, הוא רואה את עצמו בשלולית מים:

הייתי מבועת כשראיתי את עצמי בבריכה שקופה! בתחילה נרתעתי" לאחור, לא מסוגל להאמין שזה אכן אני... התמלאתי בתחושות המרות "ביותר של ייאוש והשפלה

הוא מבין סוף סוף מדוע בני האדם בורחים ממנו, אך הוא מקווה שאם ילמד לדבר ברהיטות ובעדינות, הם יוכלו להתעלם מכיעורו החיצוני ולאהוב אותו.

בוא האביב והתקווה

עם הפשרת השלגים ובוא האביב, מצב הרוח של היצור משתפר. הטבע המלבלב נוסך בו אופטימיות. הוא רואה את עצמו כ"חמור טוב לב" (בניגוד לכלבלב חניני) שמגיע לו

יחס טוב בגלל כוונותיו, גם אם הליכותיו גסות. הוא מתכנן להציג את עצמו בפני "המשפחה ולזכות באהבתם, כשהעמיד נראה לו "מוזהב בקרני תקווה".

פרק 13: הגעתה של סאפי והשכלת היצור

בפרק זה, חלה התפתחות דרמטית בלמידתו של היצור ובהבנתו את החברה האנושית, בעקבות הגעתה של דמות חדשה לבקתה.

"הגעת ה"ערבייה המתוקה"

יום אחד מגיעה לבקתה אישה יפהפייה רכובה על סוס, לבושה שחורים ועטויה הינומה. זהו רגע של אושר עילאי עבור פליקס; כל העצב נעלם מפניו כשהוא מזהה והיא אינה דוברת את שפת המקומיים. פליקס מקבל, (Safie) אותה. שמה הוא **סאפי** "את פניה בהתלהבות וקורא לה "הערבייה המתוקה שלי".

לימוד השפה והשכלה

הגעתה של סאפי היא הזדמנות פז עבור היצור. כיוון שפליקס מלמד את סאפי צרפתית, היצור מאזין לשיעורים ממקום מסתורו ולומד יחד איתה.

- **התקדמות מהירה:** היצור מגלה שהוא לומד מהר יותר מסאפי. תוך חודשיים הוא מצליח להבין כמעט את כל הנאמר בבקתה.
- **לימוד קריאה והיסטוריה:** פליקס משתמש בספרו של וולני, "חורבות כדי ללמד את סאפי. דרך הספר, היצור, (Ruins of Empires) "האימפריות נחשף לראשונה להיסטוריה העולמית: האימפריות של יוון ורומא, הנצרות, (מלכים, וגילוי אמריקה (הוא מזיל דמעה על גורל האינדיאנים).

התובנות הכואבות על האנושות

הידע החדש מביא ליצור תובנות מורכבות ומכאיבות על טבע האדם:

1. **הניגודיות האנושית:** הוא נדהם לגלות שהאדם יכול להיות כה אצילי ונעלה, ובו בזמן כה שפל ואכזרי. הוא מתקשה להבין כיצד בני אדם מסוגלים לרצוח זה את זה.
2. **מבנה החברה:** הוא לומד על חשיבות המעמד, הרכוש, הכסף והמוצא "המשפחתי. הוא מבין שמי שאין לו מוצא אצילי או הון נחשב ל"נווד ועבד".

מה אני? – משבר הזהות

הידע הופך לקללה עבור היצור. ככל שהוא לומד יותר, כך הוא מבין עד כמה הוא חריג:

- **חוסר שייכות:** הוא מבין שאין לו כסף, אין לו חברים, אין לו נכסים, ומעל לכל — אין לו משפחה. "היכן היו חבריי וקרוביי?" הוא שואל בייאוש.

- **מפלצתיות:** הוא מבין שהוא אינו בן אדם. הוא חזק יותר, גבוה יותר, וניזון מאוכל גס יותר. הוא מגיע למסקנה שהוא "כתם על פני האדמה", יצור שכל אדם בורח ממנו.
- **קנאה:** הוא שומע על קשרי אהבה בין הורים לילדים ובין אחים, ומתייסר מכך שמעולם לא זכה לחיוך של אם או להגנה של אב.

הפרק מסתיים כשהיצור שקוע בייאוש, ומבין שהידע "נדבק לתודעה כמו חזזית לסלע" ושאינו יכול לחזור עוד למצב של בורות מאושרת. הוא מחליט לספר לוויקטור את ההיסטוריה של משפחת דה-לייסי עצמה כדי להסביר כיצד הגיעו למצבם הנוכחי.

פרק 14

זמן מה חלף בטרם למדתי את תולדותיהם של ידידיי. היה זה סיפור שלא יכול היה שלא להותיר רושם עמוק על מוחי, שכן הוא חשף סדרה של נסיבות, שכל אחת מהן הייתה מעניינת ומופלאה עבור מישהו חסר ניסיון לחלוטין כפי שהייתי אני.

שמו של האיש הזקן היה דה-לייסי. הוא היה צאצא למשפחה טובה בצרפת, שבה חי שנים רבות בעושר, מכובד על ידי הממונים עליו ואהוב על ידי בני מעמדו. בנו חונך בשירות מדינתו, ואגתה נמנתה עם גברות מהמעלה הגבוהה ביותר. חודשים ספורים לפני בואי הם חיו בעיר גדולה ומפוארת בשם פריז, מוקפים בחברים ונהנים מכל תענוג. שמידה טובה, עידון שכלי או טעם, בליווי הון צנוע, יכולים להציע.

אביה של סאפי היה הגורם לחורבנם. הוא היה סוחר טורקי שהתגורר בפריז שנים רבות, כאשר, מסיבה כלשהי שלא יכולתי ללמוד, הוא הפך שנא על הממשלה. הוא נתפס והושלך לכלא בדיוק ביום שבו הגיעה סאפי מקונסטנטינופול כדי להצטרף אליו. הוא נשפט ונדון למוות. חוסר הצדק בגזר דינו היה בוטה ביותר; כל פריז התרעמה; וסברו כי דתו ועושרו, ולא הפשע שיוחס לו, היו הסיבה להרשעתו.

פליקס נכח במקרה במשפט; האימה והתרעומת שלו היו בלתי נשלטות כששמע את החלטת בית המשפט. באותו רגע הוא נדר נדר חגיגי לחלץ אותו, ואז חיפש את האמצעים לכך. לאחר ניסיונות עקרים רבים להשיג גישה לכלא, הוא מצא חלון מסורג היטב בחלק לא שמור של הבניין, שהאיר את צינוקו של המוסלמי האומלל, אשר, כבול בשלשלאות, המתין בייאוש להוצאתו להורג של גזר הדין הברברי. פליקס ביקר ליד הסורגים בלילה והודיע לאסיר על כוונותיו לטובתו. הטורקי, נדהם ומרוצה, ניסה לעורר את התלהבותו של מצילו בהבטחות לגמול ולעושר. פליקס דחה את הצעותיו בבוז, אך כשראה את סאפי המקסימה, שהורשתה לבקר את אביה ושהביעה בתנועותיה את תודתה הנלהבת, לא יכול היה הצעיר שלא להודות בפני עצמו כי האסיר מחזיק באוצר שיגמול לו במלואו על עמלו ועל הסכנה שלקח.

הטורקי הבחין במהירות ברושם שהותירה בתו על לבו של פליקס, וניסה להבטיח אותו יותר לטובת האינטרסים שלו על ידי הבטחה להשיא לו את ידה ברגע שיובא למקום מבטחים. פליקס היה מעודן מכדי לקבל הצעה זו, ובכל זאת הוא ציפה לאפשרות של האירוע כהתגשמות אושרו.

במהלך הימים הבאים, בזמן שההכנות לבריחת הסוחר התקדמו, התלהבותו של פליקס התחממה בזכות כמה מכתבים שקיבל מהנערה המקסימה הזו, שמצאה דרך להביע את מחשבותיה בשפתו של אהובה בעזרת איש זקן, משרת של אביה שהבין צרפתית. היא הודתה לו במונחים הנלהבים ביותר על שירותיו המתוכננים כלפי אביה, ובו בזמן הצטערה בעדינות על גורלה שלה.

יש בידי עותקים של המכתבים הללו, שכן מצאתי דרך, במהלך שהותי במחסן, להשיג כלי כתיבה; והמכתבים היו לעיתים קרובות בידיהם של פליקס או אגתה. לפני שאלך אתן לך אותם; הם יוכיחו את אמיתות סיפורי; אך כרגע, מכיוון שהשמש כבר נטתה לערב, יהיה לי זמן רק לחזור על עיקר דבריהם בפניך.

סאפי סיפרה כי אמה הייתה ערבייה נוצרייה, שנתפסה והפכה לשפחה בידי הטורקים; בזכות יופיה, היא כבשה את לבו של אביה של סאפי, שנשא אותה לאישה. הנערה הצעירה דיברה במונחים נעלים ונלהבים על אמה, אשר, כמי שנולדה לחירות, בזה לשעבוד שאליו הופחתה כעת. היא לימדה את בתה את עקרונות דתה ולימדה אותה לשאוף לכוחות שכליים נעלים יותר ולעצמאות רוחנית האסורה על מאמינותיו של מוחמד. גברת זו מתה, אך לקחיה נחרתו ללא מחה במוחה של סאפי, שחשה בחילה מהסיכוי לחזור שוב לאסיה ולהיכלא בין חומות הרמון, שם תורשה לעסוק רק בשעשועים ילדותיים, שאינם הולמים את מזג נשמתה, המורגלת כעת ברעיונות גדולים ובשאיפה אצילית למידות טובות. הסיכוי להינשא לנוצרי ולהישאר במדינה שבה נשים מורשות לתפוס מעמד בחברה הקסים אותה.

היום להוצאתו להורג של הטורקי נקבע, אך בלילה שלפני כן הוא עזב את כלאו ולפני הבוקר כבר היה במרחק פרסאות רבות מפריז. פליקס השיג דרכונים על שם אביו, אחותו ועצמו. הוא הודיע מראש על תוכניתו לאביו, שסייע למצג השווא על ידי עזיבת ביתו בתירוץ של מסע והסתתר עם בתו בחלק נידח של פריז.

פליקס הוביל את הנמלטים דרך צרפת לליון ומעבר להר סני לליבורנו, שם החליט הסוחר להמתין להזדמנות נוחה לעבור לחלק מהשטחים הטורקיים.

סאפי החליטה להישאר עם אביה עד רגע עזיבתו, ולפני כן חידש הטורקי את הבטחתו שהיא תאוחד עם מצילה; ופליקס נשאר איתם בציפייה לאירוע זה; ובינתיים הוא נהנה מחברתה של הערבייה, שהפגינה כלפיו את החיבה הפשוטה והעדינה ביותר. הם

שוחחו זה עם זה באמצעות מתורגמן, ולעיתים באמצעות שפת המבטים; וסאפי שרה לו את המנגינות האלוהיות של מולדתה.

הטורקי אפשר לאינטימיות הזו להתקיים ועודד את תקוותיהם של האוהבים הצעירים, בעוד שבליבו תכנן תוכניות שונות לחלוטין. הוא תיעב את הרעיון שבתו תתאחד עם נוצרי, אך הוא חשש מזעמו של פליקס אם ייראה אדיש, שכן ידע שהוא עדיין נתון לכוחו של מצילו אם זה יבחר להסגיר אותו למדינה האיטלקית שבה שהו. הוא הגה אלף תוכניות שבאמצעותן יוכל להאריך את התרמית עד שלא תהיה נחוצה עוד, ובסתר לקחת את בתו איתו בצאתו. תוכניותיו זכו להקלה בשל החדשות שהגיעו מפריז.

ממשלת צרפת זעמה מאוד על בריחת קורבנה ולא חסכה מאמצים לגלות ולהעניש את מצילו. המזימה של פליקס התגלתה במהירות, ודה-לייסי ואגתה הושלכו לכלא. החדשות הגיעו לפליקס ועוררו אותו מחלום התענוגות שלו. אביו העיוור והזקן ואחותו העדינה שכבו בצינוק מצחין בזמן שהוא נהנה מהאוויר החופשי ומחברתה של זו שאהב. רעיון זה היה עינוי עבורו. הוא סיכם במהירות עם הטורקי שאם האחרון ימצא הזדמנות נוחה לבריחה לפני שפליקס יוכל לחזור לאיטליה, סאפי תישאר כדיירת במנזר בליבורנו; ואז, בפרידה מהערבייה המקסימה, הוא מיהר לפריז והסגיר את עצמו לנקמת החוק, בתקווה לשחרר את דה-לייסי ואגתה בצעד זה.

הוא לא הצליח. הם נשארו כלואים במשך חמישה חודשים לפני שנערך המשפט, שתוצאתו שללה מהם את הונם ודנה אותם לגלות תמידית ממולדתם.

הם מצאו מקלט עלוב בבקתה בגרמניה, שם גיליתי אותם. פליקס למד במהירות שהטורקי הבוגדני, שעבורו הוא ומשפחתו סבלו דיכוי חסר תקדים כזה, גילה שמצילו הופחת לעוני וחורבן, הפך לבוגד ברגש הטוב ובכבוד ועזב את איטליה עם בתו, כשהוא שולח לפליקס ביהירות סכום כסף פעוט כדי לסייע לו, כדבריו, בתוכנית כלשהי. לפרנסה עתידית.

אלו היו האירועים שהעיקו על לבו של פליקס והפכו אותו, כשראיתיו לראשונה, לאומלל שבבני משפחתו. הוא היה יכול לשאת עוני, וכל עוד מצוקה זו הייתה גמול על סגולתו הטובה, הוא התגאה בה; אך כפיות הטובה של הטורקי ואובדן סאפי אהובתו היו אסונות מרים ובלתי ניתנים לתיקון יותר. בוא הבכירה הערבייה הפיח כעת חיים חדשים בנשמתו.

כשהגיעו החדשות לליבורנו שפליקס נושל מעושרו וממעמדו, ציווה הסוחר על בתו לא לחשוב עוד על אהובה, אלא להתכונן לחזור למולדתה. טבעה הנדיב של סאפי נפגע מהפקודה הזו; היא ניסתה להתווכח עם אביה, אך הוא עזב אותה בכעס, כשהוא חוזר על פקודתו הרודנית.

כמה ימים לאחר מכן, נכנס הטורקי לחדרה של בתו וסיפר לה בחיפזון שיש לו סיבה להאמין שמקום מגוריו בליבורנו נחשף ושהוא עתיד להימסר במהרה לממשלת צרפת; כתוצאה מכך הוא שכר כלי שיט שיוביל אותו לקונסטנטינופול, עיר שאליה יפליג בעוד שעות ספורות. הוא התכוון להשאיר את בתו תחת טיפולו של משרת נאמן, כדי שתצטרף אליו בזמנה הפנוי עם מרבית רכושן, שטרם הגיע לליבורנו.

כאשר נותרה לבדה, החליטה סאפי בליבה על דרך הפעולה שיהיה עליה לנקוט במקרה חירום זה. מגורים בטורקיה היו מאוסים עליה; דתה ורגשותיה התנגדו לכך כאחד. באמצעות כמה מסמכים של אביה שנפלו לידיה, היא שמעה על גלותו של אהובה ולמדה את שם המקום שבו הוא מתגורר כעת. היא היססה זמן מה, אך לבסוף גיבשה את החלטתה. בלקחה איתה כמה תכשיטים שהיו שייכים לה וסכום כסף, היא עזבה את איטליה עם מלווה, בת ליבורנו, שהבינה את השפה המשותפת של טורקיה, ויצאה לגרמניה.

היא הגיעה בבטחה לעיירה במרחק של כעשרים פרסאות מבקתתו של דה-לייסי, כאשר מלוותה חלתה אנושות. סאפי סעדה אותה בחיבה המסורה ביותר, אך הנערה המסכנה מתה, והערבייה נותרה לבדה, ללא הכרת שפת המדינה ובבורות מוחלטת לגבי מנהגי העולם. עם זאת, היא נפלה לידיים טובות. האיטלקייה ציינה את שם המקום שאליו פניהן מועדות, ולאחר מותה דאגה בעלת הבית שבו התגוררו שסאפי. "תגיע בבטחה לבקתת אהובה".

פרק 15

אלו היו תולדותיהם של יושבי הבקתה האהובים עליי. הדברים הותירו בי רושם עמוק. "מהשקפות החיים החברתיים שסיפור זה פיתח, למדתי להעריך את מעלותיהם ולסלוד מהרשעות של המין האנושי.

עד כה התבוננתי בפשע כרע מרוחק; נדיבות ורוחב לב היו נוכחים תמיד לנגד עיניי, מעוררים בי תשוקה להפוך לשחקן בזירה העמוסה שבה כל כך הרבה תכונות נערצות באות לידי ביטוי. אך בדיווח על התפתחות שכלי, איני יכול להשמיט מקרה שאירע בראשית חודש אוגוסט של אותה שנה.

לילה אחד, במהלך ביקורי הרגיל ביער הסמוך בו אספתי את מזוני והבאתי חומרי בעירה עבור מגיניי, מצאתי על האדמה מזוודת עור שהכילה כמה פריטי לבוש ומספר ספרים. תפסתי בלהיטות את השלל וחזרתי איתו למחסן שלי. למרבה המזל, הספרים נכתבו בשפה שאת יסודותיה רכשתי בבקתה; הם כללו את 'גן העדן האבוד', כרך של 'חיי אישים' מאת פלוטרקוס, ו**ייסורי ורתר הצעיר**¹. הבעלות על האוצרות הללו הסבה לי עונג קיצוני; מעתה למדתי ללא הרף ואימנתי את מוחי על ההיסטוריות הללו, בזמן שידידי היו עסוקים בעיסוקיהם הרגילים.

בקושי אוכל לתאר לך את השפעת הספרים הללו. הם הולידו בי אינספור דימויים ורגשות חדשים, שלעיתים העלו אותי לדרגת אקסטזה, אך לעיתים קרובות יותר שיקעו אותי בדכדוך עמוק. ב'ייסורי ורתר', מלבד העניין בסיפור הפשוט והמרגש, נדונו כל כך הרבה דעות והופץ אור על נושאים שהיו עבורי עד כה מעורפלים, עד שמצאתי בו מקור בלתי נדלה למחשבה ולפליאה. המנהגים העדינים והביתיים שתוארו בו, בשילוב עם רגשות נעלים שמטרתם מחוץ לעצמי, הלמו היטב את ניסיוני בקרב מגיני ואת הצרכים שהיו חיים לנצח בחיקי שלי. חשבתי שוורתר עצמו הוא ישות אלוהית יותר מכל מה שראיתי או דמיינתי מעודי; דמותו לא הכילה יומרה, אך היא חדרה עמוק. הדיונים על מוות והתאבדות נועדו למלא אותי פליאה. לא התיימרת לרדת לעומק של העניין, ובכל זאת נטיתי לעבר דעותיו של הגיבור, שעל כיבוי נשמתו בכינוי, מבלי להבין זאת במדויק.

בעודי קורא, החלתי דברים רבים באופן אישי על רגשותיי ומצבי. מצאתי את עצמי דומה אך בו בזמן שונה באופן מוזר מהיצורים שעליהם קראתי ולשיחותיהם הקשבת. הזדהיתי איתם והבנתי אותם חלקית, אך מוחי לא היה מעוצב; לא הייתי תלוי באיש ולא קשור לאיש. 'נתיב הסתלקותי היה חופשי', ולא היה מי שיבכה את השמדתי. חזותי הייתה נתעבת וקומתי ענקית. מה פירוש הדבר? מי הייתי? מה הייתי? מניין באתי? מה היה ייעודי? שאלות אלו חזרו שוב ושוב, אך לא יכולתי לפתור אותן.

כרך 'חיי אישים' של פלוטרכוס שהיה ברשותי הכיל את תולדותיהם של מייסדי הרפובליקות העתיקות הראשונים. לספר זה הייתה השפעה שונה בתכלית עליי מאשר ל'ייסורי ורתר'. מדמיונותיו של ורתר למדתי ייאוש וקדרות, אך פלוטרכוס לימד אותי מחשבות נעלות; הוא רומם אותי מעל התחום העלוב של הרהורי שלי, להעריץ ולאהוב את גיבורי הדורות שעברו. דברים רבים שקראתי עלו על הבנתי וניסיוני. היה לי ידע מבלבל מאוד על ממלכות, מרחבי ארץ רחבים, נהרות אדירים וימים ללא גבול. אך לא הכרתי כלל ערים והתקהלויות גדולות של בני אדם. בקתת מגיני הייתה בית הספר היחיד שבו למדתי את טבע האדם, אך ספר זה פיתח זירות פעולה חדשות ואדירות יותר. קראתי על אנשים העוסקים בענייני ציבור, מושלים בבני מינם או טובחים בהם. הרגשתי להיטות עצומה למידה טובה עולה בתוכי, ותיעוב לרשע, ככל שהבנתי את משמעות המושגים הללו. מתוך רגשות אלו, נטיתי כמובן להעריץ מחוקקים שוחרי שלום, את נומה, סולון וליקורגוס, על פני רומולוס ותסאוס. חייהם הפטריארכליים של מגיני גרמו לרשמים אלו להיאחז בחוזקה במוחי; אולי, אילו היכרתי הראשונה עם האנושות הייתה נעשית דרך חייל צעיר, הבוער לתהילה וטבח, הייתי נספג בתחושות שונות.

אך **'גן העדן האבוד'** עורר רגשות שונים ועמוקים בהרבה. קראתי אותו, כפי שקראתי את הכרכים האחרים שנפלו לידי, כהיסטוריה אמיתית. הוא הניע כל רגש של פליאה ויראת כבוד שתמונתו של אל כל-יכול הנלחם ביצוריו מסוגלת לעורר. לעיתים קרובות

השלכתי את המצבים השונים, ככל שדמיונם הכה בי, על מצבי שלי. כמו אדם הראשון, לכאורה לא הייתי קשור בשום חוליה לשום יצור אחר בקיום; אך מצבו היה שונה בתכלית משלי בכל מובן אחר. הוא יצא מידי של אלוהים כיצור מושלם, מאושר ומשגשג, מוגן בטיפולו המיוחד של בוראו; הותר לו לשוחח עם ישויות בעלות טבע נעלה ולרכוש מהן ידע, אך אני הייתי אומלל, חסר ישע ובודד. פעמים רבות ראיתי בסנאט (השטן) את הסמל ההולם יותר למצבי, שכן לעיתים קרובות, כמוהו, כשהתבוננתי באושרם של מגיניי, עלתה בי מרירות הקנאה.

נסיבות אחרות חיזקו ואיששו את הרגשות הללו. זמן קצר לאחר בואי למחסן, גיליתי כמה ניירות בכיס הבגד שלקחתי מהמעבדה שלך. בתחילה התעלמתי מהם, אך כעת, כשהייתי מסוגל לפענח את האותיות שבהן נכתבו, התחלתי ללמוד אותם בשקידה. היה זה היומן שלך מארבעת החודשים שקדמו לבריאתי. תיארת בניירות אלו לפרטי פרטים כל צעד שנקטת בהתקדמות עבודתך; היסטוריה זו הייתה מהולה בדיווחים על אירועים משפחתיים. ללא ספק אתה זוכר את הניירות הללו. הנה הם. כל דבר הקשור למוצאי הארור מפורט בהם; כל הפירוט של אותה סדרת נסיבות מעוררת שאט נפש שיצרה אותי מוצג לראווה; התיאור המדוקדק ביותר של דמותי השנואה והמתועבת ניתן שם, בשפה שציירה את זוועותיך שלך והפכה את שלי לבלתי נמחקות. חשתי בחילה בעודי קורא. 'יום שנא שבו קיבלתי חיים!' קראתי בייסורים. 'בורא ארור! מדוע יצרת מפלצת כה מכוערת שאפילו **אתה** פנית ממני במיאוס? אלוהים, ברחמיו, יצר את האדם יפה ומושך, בצלמו; אך צורתי היא העתק מזוהם של שלך, נוראית עוד יותר מעצם הדמיון. לשטן היו חבריו, שדים עמיתים שיעריצו ויעודדו אותו, אך אני בודד ו'ומתועב'.

אלו היו הרהורי בשעותיי של דכדוך ובדידות; אך כשהתבוננתי במידותיהם הטובות של בני הבקתה, בטבעם הנעים והנדיב, שכנעתי את עצמי שכאשר יכירו את הערצתי למידותיהם, הם יחמלו עליי ויתעלמו מכיעורי האישי. האם יוכלו לגרש מדלתם אדם, מפלצתי ככל שיהיה, המבקש את חמלתם וידידותם? החלטתי, לפחות, לא להתייאש, אלא להכשיר את עצמי בכל דרך לראיון איתם שיכריע את גורלי. דחיתי ניסיון זה בכמה חודשים נוספים, שכן החשיבות שייחסתי להצלחתו עוררה בי פחד פן איכשל. מלבד זאת, מצאתי שתבונתי משתפרת כל כך עם ניסיון כל יום, שלא רציתי להתחיל במשימה זו עד שכמה חודשים נוספים יוסיפו לפיקחותי.

בינתיים חלו כמה שינויים בבקתה. נוכחותה של סאפי הפיצה אושר בקרב יושביה, ומצאתי גם ששרר שם שפע רב יותר. פליקס ואגתה הקדישו זמן רב יותר לשעשוע ולשיחה, ונעזרו בעבודתם במשרתים. הם לא נראו עשירים, אך היו מרוצים ומאושרים; רגשותיהם היו שלווים ושקטים, בעוד שלי הפכו מדי יום לסוערים יותר. תוספת הידע רק גילתה לי בבירור רב יותר איזה מנודה אומלל הייתי. טיפחתי תקווה, זה נכון, אך

היא נעלמה כשראיתי את דמותי משתקפת במים או את צלי באור הירח, ממש כמו אותה דמות שבירה ואותו צל חולף.

ניסיתי למחוץ את הפחדים הללו ולהתחזק לקראת המבחן שהחלטתי לעבור בעוד כמה חודשים; ולעיתים הרשיתי למחשבותיי, ללא ריסון של היגיון, לנדוד בשדות גן העדן, והעזתי לדמיין יצורים נעימים ויפים המזדהים עם רגשותיי ומפיגים את קדרותי; פניהם המלאכיים נשפו חיוכים של נחמה. אך הכל היה חלום; שום חווה לא הרגיעה את צערי ולא חלקה את מחשבותיי; הייתי לבד. זכרתי את תחינתו של אדם הראשון לבוראו. אך איפה היה שלי? הוא נטש אותי, ובמרירות לבי קיללתי אותו.

הסתיו חלף כך. ראיתי, בהפתעה ובצער, את העלים נרקבים ונושרים, והטבע שוב עוטה את המראה הצחיח והקודר שלבש כשראיתי לראשונה את היערות ואת הירח היפה. אך לא שתיתי ליבי לקדרות מזג האוויר; הייתי מותאם טוב יותר במבנה גופי לעמידה בקור מאשר בחום. אך תענוגותיי העיקריים היו מראה הפרחים, הציפורים וכל הלבוש העליז של הקיץ; כשאלו עזבו אותי, פניתי בתשומת לב רבה יותר לעבר בני הבקתה. אושרם לא פחת בשל היעדר הקיץ. הם אהבו זה את זה והזדהו זה עם זה; ושמחותיהם, התלויות זה בזה, לא הופרעו על ידי המקרים שאירעו סביבם. ככל שראיתי יותר מהם, גברה תשוקתי לתבוע את הגנתם וטוב לבם; לבי כמהה להיות מוכר ואהוב על ידי היצורים הנעימים הללו; לראות את מבטיהם המתוקים מופנים אליי בחיבה היה הגבול העליון של שאיפתי. לא העזתי לחשוב שהם יפנו אותם ממני בבוז ובאימה. העניים שעצרו ליד דלתם מעולם לא גורשו. ביקשתי, זה נכון, אוצרות גדולים יותר מאשר מעט אוכל או מנוחה: ביקשתי טוב לב וסימפתי; אך לא האמנתי שאני בלתי ראוי לכך לחלוטין.

החורף התקדם, וסיבוב שלם של העונות חלף מאז התעוררתי לחיים. תשומת לבי בזמן זה הופנתה אך ורק לתוכנית להציג את עצמי בבקתת מגיניי. הגיתי פרויקטים רבים, אך זה שעליו ננעלתי לבסוף היה להיכנס למעון כאשר האיש הזקן והעיוור יהיה לבדו. הייתה לי מספיק פיקחות לגלות שהכיעור הבלתי טבעי של דמותי היה מושא האימה העיקרי עבור אלו שראו אותי בעבר. בקולי, אף שהיה צורם, לא היה דבר נורא; חשבתי, לפיכך, שאם בהיעדר ילדיו אוכל לזכות ברצונו הטוב ובתיווכו של דה-לייסי הזקן, אוכל באמצעות כוחו להתקבל על ידי מגיניי הצעירים.

יום אחד, כשהשמש האירה על העלים האדומים שכיסו את האדמה והפיצה עליזות, אף שמנעה חום, יצאו סאפי, אגתה ופליקס לטיול ארוך בשדות, והאיש הזקן, לבקשתו, נשאר לבדו בבקתה. כשילדיו עזבו, הוא לקח את הגיטרה שלו וניגן כמה מנגינות נוגות אך מתוקות, מתוקות ונוגות יותר מכל מה ששמעתי אותו מנגן בעבר. בתחילה פניו הווארו בהנאה, אך ככל שהמשיך, באו במקומה הרהור ועצב; לבסוף, בהניחו בצד את הכלי, ישב שקוע במחשבות.

לבי פעם במהירות; זו הייתה שעת ורגע המבחן, שיכריע את תקוותי או יגשים את פחדיי. המשרתים הלכו ליריד סמוך. הכל שתק בבקתה ומסביב לה; זו הייתה הזדמנות מצוינת; ובכל זאת, כשניגשתי להוציא לפועל את תוכניתי, ידי ורגליי בגדו בי וצנחתי ארצה. שוב קמתי, ובהפעיל כל טיפת נחישות שהייתה בי, הסרתי את הלוחות שהנחתי לפני המחסן שלי כדי להסתיר את מקום נסיגתי. האוויר הצח החיה אותי, ובנחישות מחודשת ניגשתי לדלת בקתתם.

'דפקתי. 'מי שם?' שאל האיש הזקן. 'היכנס

נכנסתי. 'סלח לי על הפרעה', אמרתי; 'אני נוסע הזקוק למעט מנוחה; תעשה לי טובה גדולה אם תרשה לי להישאר כמה דקות מול האש

היכנס', אמר דה-לייסי, 'ואנסה באיזה אופן שאוכל להקל על צרכיך; אך לרוע המזל, 'ילדיי אינם בבית, ומכיוון שאני עיוור, אני חושש שיהיה לי קשה להשיג מזון עבורך

'. אל תטרח, מארחי האדיב; יש לי מזון; חום ומנוחה הם הדברים היחידים שאני צריך'

התיישבתי, ושתיקה השתררה. ידעתי שכל דקה יקרה לי, ובכל זאת נותרתי חסר החלטה באיזה אופן להתחיל את הראיון, כשהאיש הזקן פנה אליי

'לפי שפתך, זר, אני מניח שאתה בן ארצי; האם אתה צרפתי'

לא; אך חונכתי על ידי משפחה צרפתית ואני מבין שפה זו בלבד. אני הולך כעת' לתבוע את הגנתם של כמה ידידים, אותם אני אוהב בכנות, ושעל חסדם יש לי תקוות מסוימות

'האם הם גרמנים'

לא, הם צרפתים. אך בוא נחליף נושא. אני יצור אומלל ונטוש, אני מביט סביבי ואין לי קרוב או חבר עלי אדמות. האנשים הנעימים הללו שאליהם אני הולך מעולם לא ראו אותי ויודעים מעט עליי. אני מלא פחדים, שכן אם איכשל שם, אהיה מנודה בעולם לנצח

אל תתייאש. להיות חסר חברים זה אכן אומללות, אך לבבות בני האדם, כאשר אינם משוחדים על ידי אינטרס עצמי ברור, מלאים באהבת אחים וצדקה. סמוך, אם כן, על 'תקוותיך; ואם הידידים הללו טובים ונעימים, אל תתייאש

הם טובי לב – הם היצורים המעולים ביותר בעולם; אך לרוע המזל, הם משוחדים נגדי. יש לי כוונות טובות; חיי היו עד כה חסרי נזק ובמידת מה מועילים; אך דעה קדומה גורלית מעיבה על עיניהם, ובמקום שבו הם צריכים לראות חבר מרגיש וטוב לב, הם רואים רק מפלצת מתועבת

זה אכן מצער; אך אם אתה באמת חף מפשע, האם אינך יכול להוכיח להם שהם?
'טועים'

אני עומד לקחת על עצמי משימה זו; ובגלל זה אני חש כל כך הרבה פחדים מכריעים.
אני אוהב את הידידים הללו ברוך; הייתי, מבלי שידעו, נוהג כלפיהם בטוב לב יומיומי
במשך חודשים רבים; אך הם מאמינים שאני רוצה להזיק להם, וזו הדעה הקדומה
'שאותה אני רוצה לנצח'.

'היכן מתגוררים הידידים הללו?'

'קרוב למקום הזה'.

האיש הזקן עצר ואז המשיך, 'אם תבטח בי ללא סייג בפרטי סיפורך, אולי אוכל להועיל
בתיקון טעותם. אני עיוור ואיני יכול לשפוט את חזות פניך, אך יש משהו במילותיך
שמשכנע אותי שאתה כן. אני עני וגולה, אך זה יסב לי עונג אמיתי להועיל בכל דרך
'ליצור אנושי'.

איש נעלה! אני מודה לך ומקבל את הצעתך הנדיבה. אתה מרים אותי מהעפר בטוב
'לב זה; ואני בוטח שבסיועך, לא אגורש מהחברה ומהסימפתיה של בני מינך

חס וחלילה! אפילו אם היית באמת פושע, שכן זה יכול רק לדחוף אותך לייאוש, ולא
להמריץ אותך למידה טובה. גם אני אומלל; אני ומשפחתי נדנו, למרות שהיינו חפים
'מפשע; שפוט, אם כן, אם איני חש את סבלך'.

איך אוכל להודות לך, מיטיבי הטוב והיחיד? מפיו שמעתי לראשונה את קול טוב הלב
המופנה אליי; אהיה אסיר תודה לנצח; ואנושיותך הנוכחית מבטיחה לי הצלחה עם
'אותם ידידים שאותם אני עומד לפגוש'.

'האם אוכל לדעת את שמותיהם ומקום מגוריהם של אותם ידידים?'

עצרתי. זה, חשבתי, היה רגע ההכרעה, שעמד לגזול ממני או להעניק לי אושר לנצח.
נאבקתי לשווא להשיג תקיפות מספקת לענות לו, אך המאמץ השמיד את כל כוחותיי
שנותרו; צנחתי על הכיסא והתייפחתי בקול. באותו רגע שמעתי את צעדיהם של מגיני
הצעירים. לא היה לי רגע להפסיד, ותפסתי את ידו של האיש הזקן וצעקתי, 'עכשיו זה
הזמן! הצל והגן עליי! אתה ומשפחתך הם הידידים אותם אני מחפש. אל תנטוש אותי
'בשעת המבחן'!

'אלוהים אדירים!' קרא האיש הזקן. 'מי אתה?'

באותו רגע נפתחה דלת הבקתה, ופליקס, סאפי ואגתה נכנסו. מי יכול לתאר את
האימה והתדהמה שלהם בראותם אותי? אגתה התעלפה, וסאפי, שלא הייתה מסוגלת

לטפל בחברתה, מיהרה אל מחוץ לבקתה. פליקס זינק קדימה, ובכוח על-טבעי קרע אותי מאביו, לברכיו נצמדתי; בפרץ של זעם, הוא הטיח אותי ארצה והכה אותי באלימות במקל. יכולתי לקרוע אותו איבר איבר, כפי שהאריה משסע את האנטילופה. אך לבי שקע בתוכי בבחילה מרה, ונמנעתי מכך. ראיתי אותו עומד לחזור על מכותיו, כאשר, מוכרע על ידי כאב וייסורים, עזבתי את הבקתה, ובמהומה הכללית נמלטתי "מבלי שיראו אותי אל המחסן שלי".

פרק 16

בורא ארור, ארור! מדוע חייתי? מדוע, באותו רגע, לא כיביתי את ניצוץ הקיום? שהענקת לי בכזו הפקרות? איני יודע; הייאוש טרם השתלט עליי; רגשותיי היו של זעם ונקמה. יכולתי להשמיד בהנאה את הבקתה ואת יושביה ולשבוע מזעקותיהם ומסבלם.

כשבא הלילה עזבתי את מקום מסתורי ושוטטתי ביער; וכעת, כששוב לא הייתי מרוסן על ידי הפחד מפני גילוי, נתתי דרור לייסוריי ביללות איומות. הייתי כחיית פרא שפרצה מן המלכודת, משמיד את העצמים שחסמו את דרכי ומתרוצץ ביער במהירות של צבי. הו! איזה לילה אומלל עבר עליי! הכוכבים הקרים זהרו בלעג, והעצים הערומים הניפו את ענפיהם מעליי; מדי פעם בקע קולו המתוק של ציפור בתוך הדממה הכללית. הכל, מלבד אנוכי, היו במנוחה או בהנאה; אני, כמו שר-האופל, נשאתי גיהנום בתוכי, ומשמצאתי עצמי ללא אהדה, רציתי לעקור את העצים, להפיץ הרס וחורבן סביבי, ואז לשבת וליהנות מהחורבות.

אך היה זה מותרות של תחושה שלא יכלו להחזיק מעמד; התעייפתי מעודף המאמץ הגופני וצנחתי על העשב הלח באפס האונים החולני של הייאוש. לא היה איש בין רבבות בני האדם הקיימים שיחמול עליי או יסייע לי; והאם עליי לחוש טוב לב כלפי אויביי? לא: מאותו רגע הכרזתי מלחמה נצחית נגד המין האנושי, ויותר מכל, נגד זה שיצר אותי ושילח אותי לאומללות בלתי נסבלת זו.

השמש זרחה; שמעתי קולות אדם וידעתי כי לא ניתן לחזור למסתורי במהלך אותו יום. בהתאם לכך הסתתרתי בתוך סבך שיחים עבות, נחוש להקדיש את השעות הבאות למחשבה על מצבי.

אור השמש הנעים ואוויר היום הטהור השיבו לי מידה מסוימת של שלוה; וכאשר שקלתי את אשר אירע בבקתה, לא יכולתי שלא להאמין כי מיהרתי מדי במסקנותיי. ללא ספק פעלתי בחוסר תבונה. היה זה גלוי כי שיחתי עוררה את עניינו של האב לטובתי, והייתי טיפש כשחשפתי את גופי לזעזוע של ילדיו. היה עליי להרגיל את דה-לייסי הזקן אליי, ובהדרגה להיחשף בפני שאר בני משפחתו, כשהיו מוכנים לבואי. אך לא האמנתי כי טעויותיי אינן ניתנות לתיקון, ולאחר מחשבה רבה החלטתי לחזור לבקתה, לחפש את הזקן, ובאמצעות טענותיי לרכוש אותו לצידי.

מחשבות אלו הרגיעו אותי, ובשעות אחר הצהריים שקעתי בשינה עמוקה; אך קדחת דמי לא אפשרה לחלומות שלווים לבקרני. הסצנה הנוראה של היום הקודם שבה והתרחשה לנגד עיניי ללא הרף; הנשים נמלטות ופליקס הזועם קורע אותי מרגלי אביו. התעוררתי מותש, ומשמצאתי כי כבר לילה, זחלתי ממחבואי ויצאתי לחפש מזון.

כששכר רעבוני, כיוונתי את צעדיי לעבר הנתיב המוכר שהוביל לבקתה. הכל שם היה שקט. זחלתי למחסן שלי ונותרתי בציפייה דמומה לשעה המקובלת שבה המשפחה קמה. השעה הזו חלפה, השמש עלתה גבוה בשמיים, אך בני הבקתה לא הופיעו. רעדתי בעוצמה, חושש מאסון נורא כלשהו. פנים הבקתה היה חשוך, ולא שמעתי כל תנועה; איני יכול לתאר את ייסורי המתח הזה.

לאחר זמן מה עברו שני עובדי אדמה, אך הם נעצרו ליד הבקתה ופתחו בשיחה תוך שימוש בתנועות ידיים נמרצות; אך לא הבנתי את דבריהם, שכן דיברו בשפת המקום, שהייתה שונה מזו של מגיניי. זמן קצר לאחר מכן, הופיע פליקס עם אדם נוסף; הופתעתי, שכן ידעתי שלא עזב את הבקתה באותו בוקר, והמתנתי בחרדה לגלות מתוך דבריו את פשר המראות החריגים הללו.

האם אתה לוקח בחשבון, אמר לו מלווהו, 'כי תיאלץ לשלם שכר דירה של שלושה' חודשים ולהפסיד את יבול גינתך? איני רוצה לנצל את המצב באופן לא הוגן, ולכן אני מבקש שתקדיש כמה ימים כדי לשקול את החלטתך.

זה חסר תועלת לחלוטין, השיב פליקס; 'לעולם לא נוכל שוב לשכון בבקתתך. חייו של' אבי נתונים בסכנה הגדולה ביותר, בשל הנסיבות הנוראות שסיפרתי. אשתי ואחותי לא יתאוששו לעולם מהאימה שאחזה בהן. אני מפציר בך שלא תנסה לשכנע אותי עוד. 'קבל חזרה את רכושך ותן לי לברוח מהמקום הזה.

פליקס רעד בעוצמה כשדיבר. הוא ומלווהו נכנסו לבקתה, שהו בה דקות ספורות, ואז עזבו. לא ראיתי עוד לעולם איש ממשפחת דה-לייסי.

המשכתי בשארית היום במחסן שלי במצב של ייאוש מוחלט וקהה חושים. מגיניי עזבו וניתקו את החוליה היחידה שקשרה אותי לעולם. לראשונה מילאו רגשות נקמה ושנאה את חזי, ולא ניסיתי לרסנם, אלא הרשיתי לעצמי להיסחף בזרם, וכיוונתי את מוחי לעבר פגיעה ומוות. כשחשבתי על ידידיי, על קולו המלטף של דה-לייסי, עיניה העדינות של אגתה ויופיה המרהיב של הערבייה, המחשבות הללו נעלמו ופרץ של דמעות הרגיע אותי מעט. אך שוב, כשנזכרתי כי דחו ונטשו אותי, שבה החימה, זעם של כעס, ומשלא יכולתי לפגוע בדבר אנושי, הפניתי את חמתי לעבר חפצים דוממים. ככל שהלילה התקדם, הנחתי מגוון חומרים דליקים סביב הבקתה, ולאחר שהשמדתי כל זכר לעיבוד בגינה, המתנתי בקוצר רוח מאולץ עד שהירח שקע כדי להתחיל בפעולותיי.

ככל שהלילה התקדם, רוח עזה עלתה מן היערות ופיזרה במהירות את העננים שהשתהו בשמיים; משב הרוח חלף כמו מפולת אדירה וחולל סוג של טירוף ברוחי שפרץ את כל גבולות ההיגיון והמחשבה. הצתתי ענף יבש של עץ ורקדתי בזעם סביב הבקתה הנדונה לכליה, עיניי עדיין נעוצות באופק המערבי, שבו הירח כמעט נגע. חלק מהעיגול שלו הוסתר לבסוף, והנפתי את הלפיד שלי; הוא שקע, ובצעקה רמה הצתתי את הקש, האזוב והשיחים שאספתי. הרוח ליבתה את האש, והבקתה נעטפה במהירות בלהבות, שנאחזו בה וליקקו אותה בלשונותיהן המפוצלות והמשמידות.

ברגע שהשתכנעתי כי שום עזרה לא תוכל להציל חלק מהמבנה, עזבתי את המקום וחिפשתי מקלט ביערות.

וכעת, כשהעולם לפניי, לאן עליי להפנות את צעדיי? החלטתי לברוח הרחק ממקום אסונתי; אך עבורי, השנוא והמתועב, כל ארץ תהיה נוראה באותה מידה. לבסוף חלפה במוחי המחשבה עליך. למדתי מהמסמכים שלך שאתה אבי, בוראי; ואל מי אוכל לפנות בהתאמה רבה יותר מאשר אל זה שהעניק לי חיים? בין הלקחים שהעניק פליקס לסאפי, לא נפקד מקומה של הגיאוגרפיה; למדתי מהם את מיקומן היחסי של מדינות התבל השונות. ציינת את ז'נבה כשם עיר הולדתך, ולעבר מקום זה החלטתי להתקדם.

אך כיצד אנווט את דרכי? ידעתי כי עליי לנוע לכיוון דרום-מערב כדי להגיע ליעדי, אך השמש הייתה המדריכה היחידה שלי. לא ידעתי את שמות העיירות שעלי לעבור בהן, וגם לא יכולתי לבקש מידע מנפש חיה; אך לא נואשתי. ממך בלבד יכולתי לקוות לסעד, אף שכלפיך לא חשתי שום רגש מלבד שנאה. בורא חסר רגש ולב! הענקת לי תפיסה ותשוקות ואז השלכת אותי לעולם להיות מושא לבוז ואימה עבור המין האנושי. אך רק עליך הייתה לי תביעה לחמלה ותיקון, וממך החלטתי לבקש את הצדק שניסיתי לשווא להשיג מכל יצור אחר בעל דמות אדם.

מסעותיי היו ארוכים והסבל שעברתי היה עז. היה זה סתיו מאוחר כשעזבתי את האזור שבו גרתי זמן כה רב. נסעתי רק בלילה, חושש להיתקל בפניו של יצור אנושי. הטבע נרקב סביבי, והשמש הפכה חסרת חום; גשם ושלג ניתכו סביבי; נהרות אדירים קפאו; פני האדמה היו קשים, קרים וחשופים, ולא מצאתי מחסה. הו, אדמה! כמה פעמים הטלתי קללות על סיבת קיומי! העדינות שבטבעי נעלמה, וכל מה שבתוכי הפך למרירות ולענה. ככל שהתקרבתי למעונך, כך הרגשתי עמוק יותר את רוח הנקמה ניצתת בלבבי. שלג ירד, והמים קפאו, אך אני לא נחתי. כמה מקרים פה ושם כיוונו אותי, והיה בידי מפה של הארץ; אך לעיתים קרובות תעיתי רחוק מנתיבי. ייסורי רגשותיי לא אפשרו לי מנוח; שום מקרה לא אירע שזעמי וסבלי לא יכלו לשאוב ממנו מזון; אך מקרה שקרה כשהגעתי לגבולות שווייץ, כשהשמש החזירה לעצמה את חומה והאדמה שוב החלה להוריק, אישש באופן מיוחד את המרירות והאימה של רגשותיי.

בדרך כלל נחתי במהלך היום ונסעתי רק כשהלילה הבטיח לי הגנה מעיני אדם. בוקר אחד, לעומת זאת, משמצאתי כי נתיבי עובר ביער עמוק, העזתי להמשיך במסעי לאחר זריחת השמש; היום, שהיה מהראשונים של האביב, עודד אפילו אותי ביופי אורו ובניחוח אווירו. הרגשתי רגשות של עדינות ועונג, שנראו מתים זמן רב, מתעוררים בתוכי. מופתע למחצה מהחידוש שבתחושות אלו, הרשיתי לעצמי להיסחף אחריהן, ובשכחי את בדידותי וכיעורי, העזתי להיות מאושר. דמעות רכות שוב הרטיבו את לחיי, ואפילו נשאתי את עיניי הלחות בתודה לעבר השמש המבורכת, שהעניקה לי שמחה כזו.

המשכתי להתפתל בין שבילי היער, עד שהגעתי לקצהו, שגבל בנהר עמוק ומהיר, שאליו נטו ענפיהם של עצים רבים, המלבלבים כעת בפריחת האביב. כאן עצרתי, לא יודע בדיוק באיזה נתיב להמשיך, כששמעתי קולות שגרמו לי להסתתר תחת צלו של ברוש. בקושי הספקתי להסתתר כשילדה צעירה הגיעה בריצה לעבר המקום שבו נחבאתי, צוחקת, כאילו רצה מפני מישהו בדרך של משחק. היא המשיכה בדרכה לאורך גדותיו התלולות של הנהר, כשלפתע רגלה החליקה והיא נפלה לתוך הזרם המהיר. זינקתי ממחבואי ובמאמץ קיצוני, בשל עוצמת הזרם, הצלתי אותה וגררתי אותה לחוף. היא הייתה חסרת הכרה, וניסיתי בכל אמצעי שביכולתי להשיב לה את רוח החיים, כשלפתע הופרעתי על ידי בואו של איש כפרי, שהיה כנראה האדם שמפניו נמלטה בשובבות. בראותו אותי, הוא זינק לעברי, ותוך שהוא קורע את הילדה מזרועותי, מיהר לעבר חלקיו העמוקים של היער. עקבתי אחריו במהירות, בקושי ידעתי מדוע; אך כשהאיש ראה אותי מתקרב, הוא כיוון רובה שנשא לעבר גופי וירה. צנחתי ארצה, ופוגעי, במהירות מוגברת, נמלט לתוך היער.

זה היה אם כן הגמול על נדיבותי! הצלתי יצור אנושי מכליה, וכפיצוי התפתלתי כעת תחת הכאב האומלל של פצע שניפץ את הבשר והעצם. רגשות הטוב והעדינות שטיפחתי אך רגעים ספורים לפני כן פינו את מקומם לזעם שטני וחריקת שיניים. בוער מכאב, נדרתי שנאה ונקמה נצחית לכל המין האנושי. אך ייסורי פצעי הכריעו אותי; הדופק שלי נדם, והתעלפתי.

במשך כמה שבועות ניהלתי חיים אומללים ביערות, מנסה לרפא את הפצע שקיבלתי. הכדור חדר לכתפי, ולא ידעתי אם נותר שם או עבר דרכה; בכל מקרה לא היו לי אמצעים להוציאו. סבלי גבר גם בשל התחושה המעיקה של חוסר הצדק וכפיות הטובה שבגרימתם. נדריי היומיים עלו לנקמה – נקמה עמוקה וקטלנית, כזו שרק היא תוכל לפצות על העלבונות והייסורים שסבלתי.

לאחר כמה שבועות פצעי נרפא, והמשכתי במסעי. העמל שעברתי שוב לא הוקל על ידי השמש הבהירה או משבי הרוח העדינים של האביב; כל שמחה הייתה רק לעג שהעליב את מצבי השומם וגרם לי להרגיש בכאב רב יותר כי לא נוצרתי להנאה.

אך עמלי התקרב כעת לסיומו, ותוך חודשיים מזמן זה הגעתי לסביבותיה של ז'נבה.

היה זה ערב כשהגעתי, ונסוגתי למקום מסתור בין השדות המקיפים אותה כדי להרהר באיזה אופן עליי לפנות אליך. הייתי מעוך מעייפות ורעב ואומלל מדי מכדי ליהנות ממשבי הרוח העדינים של הערב או ממראה השקיעה מאחורי הרי הג'ורה הכבירים.

בזמן זה שינה קלה שחררה אותי מכאב המחשבה, שהופרע על ידי התקרבותו של ילד יפהפה, שהגיע בריצה לתוך המסתור שבחרתי, בכל השובבות של הילדות. לפתע, בעודי מתבונן בו, אחז בי רעיון כי יצור קטן זה הוא חסר דעות קדומות וחי זמן קצר מדי מכדי לספוג אימה מכיעור. אם, לפיכך, אוכל לתפוס אותו ולחנך אותו כבן לווייתי וחברי, לא אהיה כה שומם על פני אדמה מאוכלסת זו.

מונע על ידי דחף זה, תפסתי בילד בעוברו ומשכתי אותו אליי. ברגע שראה את דמותי, הניח את ידיו לפני עיניו והשמיע צרחה חדה; משכתי את ידו בכוח מפניו ואמרתי, 'ילד, מה פשר הדבר? איני מתכוון להזיק לך; הקשב לי

הוא נאבק באלימות. 'שחרר אותי', קרא; 'מפלצת! עלוב מכוער! אתה רוצה לאכול אותי ולקרוע אותי לגזרים. אתה מפלצת אוכלת אדם. שחרר אותי, או שאספר לאבא שלי

'ילד, לעולם לא תראה את אביך שוב; עליך לבוא איתי'

מפלצת מתועבת! שחרר אותי. אבא שלי הוא סינדיק – הוא מר פרנקנשטיין – הוא יעניש אותך. אתה לא מעז להחזיק אותי

פרנקנשטיין! אם כן אתה שייך לאויבי – לזה שכלפיו נדרתי נקמה נצחית; אתה תהיה' הקורבן הראשון שלי.

הילד עדיין נאבק והטיח בי כינויים שהביאו ייאוש ללבי; לפתי את גרונו כדי להשתיקו, וברגע אחד הוא שכב מת לרגלי

התבוננתי בקורבן שלי, ולבי גאה בצהלה ובניצחון שטני; במחאת כפיים קראתי, 'גם אני יכול ליצור חורבן; אויבי אינו חסין; מוות זה יביא אליו ייאוש, ואלף פגעים אחרים ייסרו וישמידו אותו

כשנעצתי את עיניי בילד, ראיתי משהו מנצנץ על חזהו. לקחתי זאת; היה זה דיוקן של אישה יפהפייה ביותר. למרות רשעותי, הוא ריכך ומשך אותי. לרגעים ספורים התבוננתי בהנאה בעיניה הכהות, המעוטרות בריסים עבותים, ובשפתיה המקסימות; אך מיד שוב חזר זעמי; נזכרתי כי נשללו ממני לנצח התענוגות שיצורים כה יפים יכולים להעניק וכי זו שאת דמותה ראיתי, לו הייתה מביטה בי, הייתה מחליפה את ארשת החסד האלוהי הזו בארשת המבטאת גועל ובעתה

האם תתמה כי מחשבות כאלו העבירו אותי על דעתי בזעם? אני רק תמה כי באותו רגע, במקום לרוקן את תחושותיי בצעקות וייסורים, לא התפרצתי בקרב בני האדם ונספיתי בניסיון להשמידם.

בעודי מוכרע על ידי רגשות אלו, עזבתי את המקום שבו ביצעתי את הרצח, ובחפשי מקום מסתור מבודד יותר, נכנסתי לאסם שנראה לי ריק. אישה ישנה על מעט קש; היא הייתה צעירה, לא יפהפייה כמו זו שאת דיוקנה החזקתי, אך בעלת מראה נעים ופורחת ביופי של נעורים ובריאות. הנה, חשבתי, אחת מאלו שחיוכיהם מעניקי השמחה מוענקים לכל מלבד לי. ואז רכנתי מעליה ולחשתי, 'התעוררי, יפה מכל, אהובך קרוב – זה שהיה נותן את חייך רק כדי לזכות במבט אחד של חיבה מעיניך; !אהובתי, התעוררי

הישנה נעה; רעד של אימה חלף בי. האם אכן תתעורר, ותראה אותי, ותקלל אותי, ותוקיע את הרוצח? כך ללא ספק הייתה פועלת לו נפקחו עיניה והייתה רואה אותי. המחשבה הייתה שיגעון; היא עוררה את השד שבתוכי – לא אני, אלא היא, תסבול; על הרצח שביצעתי משום שנשדד ממני לנצח כל מה שהיא יכלה להעניק לי, היא תכפר. הפשע מקורו בה; יהיה עונשה שלה! תודה ללקחיו של פליקס ולחוקיו המדממים של האדם, למדתי כעת לעולל רשע. רכנתי מעליה והנחתי את הדיוקן בבטחה באחד מקפלי שמלתה. היא נעה שוב, ואני נמלתי

במשך כמה ימים פקדתי את המקום שבו אירעו הסצנות הללו, לעיתים מייחל לראותך, לעיתים נחוש לעזוב את העולם ואת ייסוריו לנצח. לבסוף שוטטתי לעבר ההרים הללו, והתרוצצתי במעמקים העצומים שלהם, נאכל על ידי תשוקה בוערת שרק אתה יכול להשביע. לא ניפרד עד שתבטיח להיענות לדרישתי. אני בודד ואומלל; האדם לא יתרועע איתי; אך אחת מעוותת ונוראה כמוני לא תסרב לי. בת לווייתי חייבת להיות "מאותו המין ובעלת אותם פגמים. את הישות הזו עליך ליצור

פרק 17

הישות סיימה לדבר ונעצה בי את מבטה בציפייה לתשובה. אך אני הייתי מבולבל, נבוך, ולא מסוגל לארגן את מחשבותיי במידה מספקת כדי להבין את מלוא היקף הצעתו. הוא המשיך

עליך ליצור עבורי נקבה שאיתה אוכל לחיות בחילופין של אותה סימפתיה הנחוצה" לקיומי. זאת רק אתה יכול לעשות, ואני דורש זאת ממך כזכות שאל לך לסרב "להעניק

חלקו האחרון של סיפורו הצית בי מחדש את הכעס שדעך בזמן שתיאר את חיי השלווים בקרב בני הבקתה, וכשאמר זאת לא יכולתי עוד לרסן את הזעם שבער בתוכי.

אני מסרב לכך, "השבת; "ושום עיני לא יוציא ממני אי פעם הסכמה. אתה יכול" להפוך אותי לאומלל שבאדם, אך לעולם לא תהפוך אותי לשפל בעיני עצמי. האם אצור עוד אחד כמון, שרשעותם המשותפת עלולה להחריב את העולם? הסתלק! עניתי לך; "אתה יכול לענות אותי, אך לעולם לא אסכים

טעות בידך, "השיב השד; "ובמקום לאיים, אני מוכן להפעיל איתך את ההיגיון. אני" מרושע מפני שאני אומלל. האם איני מנודה ושנוא על ידי כל המין האנושי? אתה, בוראי, היית קורע אותי לגזרים ומתגאה בכך; זכור זאת, ואמור לי מדוע עליי לחמול על האדם יותר מכפי שהוא חומל עליי? לא היית קורא לזה רצח לו היית יכול להשליך אותי אל אחד מבקיעי הקרח הללו ולהשמיד את גופי, מעשה ידיך שלך. האם עליי לכבד את האדם כשהוא דן אותי לכליה? לו היה חי איתי בחילופין של טוב לב, הייתי מעניק לו כל חסד במקום פגיעה, בדמעות של הכרת תודה על קבלתו אותי. אך זה לא ייתכן; החושים האנושיים הם מחסומים בלתי עבירים לאיחוד בינינו. ובכל זאת, כניעתי לא תהיה כזו של עבדות שפלה. אני אנקום את פגיעותי; אם איני יכול לעורר אהבה, אני אזרע פחד, ובעיקר כלפך, אויבי המושבע, משום שאתה בוראי, אני נשבע לשנאה בלתי ניתנת לכיבוי. היזהר; אני אפעל להשמדתך, ולא אחדל עד שאחריב את לבך, כך "שתקלל את שעת לידתך

זעם שטני הפיח בו חיים כשדיבר; פניו התעוותו לקימורים נוראים מכדי שעין אדם —תוכל לשאת; אך מיד הוא הרגיע את עצמו והמשיך

התכוונתי לדבר בהיגיון. התפרצות זו מזיקה לי, שכן אינך נותן דעתך לכך שאתה" הסיבה להפרצתה. לו יצור כלשהו היה חש רגשות נדיבות כלפיי, הייתי מחזיר לו אותם מאה ופי מאה; למען אותו יצור יחיד הייתי עושה שלום עם המין האנושי כולו! אך כעת אני מתענג על חלומות של אושר שלא ניתן לממשם. מה שאני מבקש ממך הוא סביר וצנוע; אני דורש יצור מהמין השני, אך מכוער כמוני; הסיפוק הוא קטן, אך הוא כל מה שאוכל לקבל, והוא יספק אותי. זה נכון, נהיה מפלצות, מנותקים מן העולם כולו; אך בשל כך נהיה קשורים יותר זה לזה. חיינו לא יהיו מאושרים, אך הם יהיו חסרי נזק וחופשיים מהאומללות שאני חש כעת. הו! בוראי, עשה אותי מאושר; תן לי לחוש הכרת תודה כלפיך על חסד אחד! תן לי לראות שאני מעורר סימפתיא ביצור חי "כלשהו; אל תסרב לבקשתי

התרגשתי. רעדתי כשחשבתי על ההשלכות האפשריות של הסכמתי, אך הרגשתי שיש מידה של צדק בטיעוני. סיפורו והרגשות שהביע כעת הוכיחו כי הוא יצור בעל תחושות דקות, והאם אני, כיצור, לא הייתי חייב לו את כל מנת האושר שהיה בכוחו להעניק? ,הוא ראה את שינוי הרגש בי והמשיך

אם תסכים, לא אתה ולא שום יצור אנושי אחר תראו אותנו שוב לעולם; אלך לערבות" הפרא העצומות של דרום אמריקה. מזוני אינו מזון האדם; איני משמיד את הטלה ואת

הגדי כדי להשביע את רעבוני; בלוטים וגרגרי יער מספקים לי תזונה מספקת. בת לווייתי תהיה בעלת אותו טבע כמוני ותסתפק באותו מזון. נציע את מיטתנו מעלים יבשים; השמש תזרח עלינו כמו על האדם ותבשיל את מזוננו. התמונה שאני מציג בפניך היא שלווה ואנושית, ועליך להרגיש שתוכל לסרב לה רק מתוך שרירות לב של כוח ואכזריות. חסר רחמים ככל שהיית כלפיי, אני רואה כעת חמלה בעיניך; תן לי לנצל את הרגע הנוח ולשכנע אותך להבטיח את מה שאני כה משתוקק לו.

אתה מציע, "השבתי", "לברוח ממגורי האדם, לשכון בערבות הפרא שבהן חיות השדה" יהיו חברותיך היחידות. כיצד תוכל אתה, הכמה לאהבה ולסימפתיה של האדם, להתמיד בגלות זו? אתה תחזור ושוב תחפש את טוב לבם, ותיתקל בתיעובם; יצריך הרעים יתעוררו מחדש, ואז תהיה לך בת לווייה שתסייע לך במשימת ההרס. זה לא "ייתכן; חדל להתווכח על כך, שכן איני יכול להסכים".

כמה הפכפכים רגשותיך! אך לפני רגע התרגשת מדבריי, ומדוע אתה שוב מקשיח לבך לתלונותיי? אני נשבע לך, באדמה שבה אני שוכן, ובך שיצרת אותי, שעם בת הלווייה שתעניק לי, אעזוב את קרבת האדם ואשכון, ככל שיזדמן, במקומות הפראיים ביותר. יצרי הרעים ייעלמו, שכן אמצא סימפתיה! חיי יזרמו בשקט, ובשעת מותי לא "אקלל את יוצרי".

לדבריו הייתה השפעה מוזרה עליי. חמלתי עליו ולעיתים חשתי רצון לנחמו, אך כשהבטתי בו, כשראיתי את המסה המזוהמת שזזה ודיברה, לבי חש בחילה ורגשותיי השתנו לאלו של אימה ושנאה. ניסיתי לחנוק את התחושות הללו; חשבתי שמכיוון שאיני יכול להזדהות איתו, אין לי זכות למנוע ממנו את מנת האושר הקטנה שעדיין הייתה בכוחו להעניק.

אתה נשבע, "אמרתי", "להיות חסר נזק; אך האם לא הראית כבר מידה של רשעות" שאמורה לגרום לי בצדק לחשוד בך? שמא אפילו זהו מצג שווא שיגדיל את ניצחונך על "ידי מתן מרחב פעולה רחב יותר לנקמתך

כיצד ייתכן? אל לך להשתעשע איתי, ואני דורש תשובה. אם אין לי קשרים ואין לי" רגשות, שנאה ורשע חייבים להיות מנתי; אהבתה של אחרת תשמיד את הסיבה לפשעיי, ואהפוך לדבר שדבר קיומו לא יוודע לאיש. חסרונותיי הם פרי בדידות כפויה שאני מתעב, ומעלותיי יצמחו בהכרח כשאחיה בשיתוף עם שווה לי. אני אחוש את רגשותיו של יצור רגיש ואהפוך לחוליה בשרשרת הקיום והאירועים שממנה אני מודר.

עצרתי זמן מה כדי להרהר בכל מה שסיפר ובטיעונים השונים שהפעיל. חשבתי על הבטחת המידות הטובות שהפגין בראשית קיומו ועל הכיבוי שבא לאחר מכן לכל רגש חיובי בשל הגועל והבוז שהפגינו כלפיו מגיניו. כוחו ואיומיו לא נשמטו מחשבונותיי; יצור

שיכול להתקיים במערות הקרח של הקרחונים ולהסתתר מפני מרדף בין רכסי צוקים בלתי נגישים היה ישות בעלת יכולות שיהיה זה עקר להתמודד איתן. לאחר הפוגה ארוכה של מחשבה הגעתי למסקנה כי הצדק המגיע הן לו והן לבני מיני דורש ממני להיענות לבקשתו. בפנותי אליו, אם כן, אמרתי:

אני מסכים לדרישתך, בתנאי שתשבע שבועה חגיגית לעזוב את אירופה לנצח, וכל"מקום אחר בקרבת האדם, ברגע שאמסור לידיך נקבה שתלווה אותך בגלותך."

אני נשבע, "קרא, בשמש, ובשמיים הכחולים, ובאש האהבה הבושרת בלבי, שאם תיעתר לתפילתי, כל עוד הם קיימים לא תראה אותי שוב לעולם. לך לביתך והתחל בעבודתך; אעקוב אחר התקדמותה בחרדה שאין לתארה; ואל תחשוש, כי כשתהיה"מוכן – אופיע."

באומרו זאת, עזב אותי לפתע, חושש אולי מכל שינוי ברגשותיי. ראיתי אותו יורד מההר במהירות גדולה יותר ממעוף הנשר, ומהר מאוד אבד בין גלי ים הקרח.

סיפורו תפס את היום כולו, והשמש הייתה על סף האופק כשעזב. ידעתי כי עליי למהר בירידתי לעבר העמק, שכן בקרוב אהיה מוקף בחשיכה; אך לבי היה כבד, וצעדיי איטיים. המאמץ להתפתל בין השבילים הקטנים של ההר וקיבוע רגליי ביציבות ככל שהתקדמתי בלבלו אותי, שקוע כפי שהייתי ברגשות שהתרחשויות היום הולידו. הלילה היה מתקדם מאוד כשהגעתי למקום המנוחה שבחצי הדרך והתיישבתי לצד המעיין. הכוכבים זהרו לסירוגין כשהעננים חלפו מעליהם; עצי האורן הכהים התנשאו לפניי, ופה ושם עץ שבור היה מוטל על האדמה; היה זה מראה של חגיגות מופלאה שעורר בי מחשבות מוזרות. בכיתי במרירות, ובלופתי את ידי בייסורים, קראתי: "הו! כוכבים ועננים ורוחות, כולכם עומדים ללעוג לי; אם אתם באמת חומלים עליי, מחצו את התחושה והזיכרון; תנו לי להפוך לאין; אך אם לאו, הסתלקו, הסתלקו, והניחו לי"בחשיכה."

אלו היו מחשבות פראיות ואומללות, אך איני יכול לתאר לכם כיצד נצנוץ הכוכבים הנצחי העיק עליי וכיצד הקשבתי לכל משב רוח כאילו היה זה רוח סירוקו עמומה ומכוערת בדרכה לכלות אותי.

הבוקר עלה לפני שהגעתי לכפר שאמוני; לא נחתי, אלא חזרתי מיד לז'נבה. אפילו בלבי שלי לא יכולתי לתת ביטוי לתחושותיי—הן העיקו עליי כמשקלו של הר ועודף עוצמתן השמיד את ייסורי תחתיהן. כך חזרתי הביתה, ובנכנסי לבית, הצגתי את עצמי בפני המשפחה. מראי הכחוש והפראי עורר חרדה עזה, אך לא עניתי על שום שאלה, ובקושי דיברתי. הרגשתי כאילו הוטל עליי חרם—כאילו אין לי זכות לתבוע את אהדתם—כאילו לעולם לא אוכל עוד ליהנות מחברותם. ובכל זאת, אפילו כך אהבתי אותם עד הערצה; וכדי להצילם, החלטתי להקדיש את עצמי למשימה המתועבת עליי

ביותר. הסיכוי לעיסוק כזה גרם לכל נסיבה אחרת של הקיום לעבור לפניי כחלום, ורק למחשבה ההיא הייתה עבורי מציאות של חיים.

פרק 18

יום אחר יום, שבוע אחר שבוע חלפו מאז שובי לז'נבה; ולא יכולתי לגייס את האומץ להתחיל מחדש בעבודתי. פחדתי מנקמתו של השד המאוכזב, אך לא הייתי מסוגל להתגבר על מיאוסיי מהמשימה שהוטלה עליי. מצאתי שלא אוכל להרכיב נקבה מבלי להקדיש שוב כמה חודשים ללימוד מעמיק ולמחקר מאומץ. שמעתי על תגליות שנעשו על ידי פילוסוף אנגלי, שהידע עליהן היה חיוני להצלחתי, ולעיתים חשבתי להשיג את הסכמת אבי לבקר באנגליה לצורך זה; אך נאחזתי בכלמתלה של עיכוב ונרתעתי מנקיטת הצעד הראשון במיזם שנחיצותו המיידית החלה להיראות לי פחות מוחלטת. שינוי אכן חל בי; בריאותי, שעד כה התדרדרה, השתפרה כעת מאוד; ורוחי, כשלא נבלמה על ידי זיכרון הבטחתי האומללה, התרוממה בהתאם. אבי ראה שינוי זה בהנאה, והוא הפנה את מחשבותיו לעבר השיטה הטובה ביותר לעקירת שיירי המלנכוליה שלי, אשר מדי פעם שבה בתקפים, ובקדרות בולענית כיסתה את אור השמש המתקרב. ברגעים אלו מצאתי מקלט בבדידות המושלמת ביותר. העברתי ימים שלמים על האגם לבדי בסירה קטנה, מתבונן בעננים ומקשיב לאדוות הגלים, שקט ואדיש. אך האוויר הצח והשמש הבהירה כמעט תמיד הצליחו להשיב לי מידה של שלוה, ובשובי פגשתי את ברכות חבריי בחיוך מוכן יותר ובלב עליז יותר.

היה זה לאחר שוב באחד משיטוטים אלו שאבי, בקוראו לי הצידה, פנה אליי כך:

אני שמח לציין, בני היקר, שחזרת לתענוגותיך הקודמים ונראה שאתה חוזר לעצמך. ובכל זאת אתה עדיין אומלל ועדיין נמנע מחברתנו. במשך זמן מה הייתי אבוד בהשערות באשר לסיבה לכך, אך אתמול עלה במוחי רעיון, ואם הוא מבוסס, אני מפציר בך להודות בכך. איפוק בנקודה כזו יהיה לא רק חסר תועלת, אלא ימיט "אומללות משולשת על כולנו."

—רעדתי בעוצמה למשמע דברי הפתיחה שלו, ואבי המשיך

אני מודה, בני, שתמיד ציפיתי לנישואיך עם אליזבת היקרה שלנו כקשר המבטיח את נוחותנו הביתית ומשענת לשנותיי הדועכות. הייתם קשורים זה לזו מילדותכם המוקדמת; למדתם יחד, ונראיתם, במזג ובטעם, מתאימים לחלוטין זה לזו. אך כה עיוור הוא ניסיון האדם, שמה שחשבתי כעזרים הטובים ביותר לתוכניתי אולי הרסו אותה כליל. אולי אתה רואה בה אחות, ללא שום רצון שתהפוך לאשתך. יתרה מכך, ייתכן שפגשת אחרת שבה אתה מאוהב; ובהחשיבך את עצמך מחויב בכבודך "לאליזבת, המאבק הזה עשוי לגרום לאומללות הצורבת שנראה שאתה חש

אבי היקר, הרגע את עצמך. אני אוהב את בת-דודי ברוך ובכנות. מעולם לא ראיתי אישה שעוררה בי, כפי שאלזבת עושה, את הערצתי וחביבתי החמות ביותר. תקוותי "וסיכויי לעתיד קשורים לחלוטין בצפייה לאיחוד בינינו".

ביטוי רגשותיך בנושא זה, ויקטור היקר שלי, מסב לי הנאה רבה יותר ממה שחווייתי זה זמן מה. אם כך אתה מרגיש, אין ספק שנהיה מאושרים, יהיו אשר יהיו האירועים הנוכחיים המטילים עלינו קדרות. אך את הקדרות הזו, שנראה שאחזה כה חזק במוחך, אני מעוניין להפיג. אמור לי, לפיכך, האם אתה מתנגד לעריכה מיידית וחגיגת של הנישואין. היינו חסרי מזל, ואירועים אחרונים הרחיקו אותנו מאותה שלוה יומיומית ההולמת את שנותיי ואת חוליי. אתה צעיר יותר; ובכל זאת אני מניח, בהיותך בעל הון מספק, שנישואין מוקדמים יפריעו כלל לתוכניות עתידיות של כבוד ותועלת שאולי גיבשת. אל תניח, עם זאת, שאני מבקש להכתיב לך אושר או שעיכוב מצדך יגרום לי "אי-נוחות רצינית. פרש את דבריי בכנות וענה לי, אני מפציר בך, בביטחון ובכנות".

הקשבתי לאבי בשתיקה ונותרתי זמן מה חסר יכולת להציע כל תשובה. גלגלתי במהירות במוחי המון מחשבות וניסיתי להגיע למסקנה כלשהי. אבוי! עבורי הרעיון של איחוד מידי עם אליזבת שלי היה רעיון של אימה וחרדה. הייתי קשור בהבטחה חגיגת שטרם קיימתי ולא העזתי להפר, ואם אפר אותה, אילו פגעים מרובים עלולים לאיים עליי ועל משפחתי המסורה! האם יכולתי להיכנס לחגיגה עם המשקל הקטלני הזה שעדיין תלוי סביב צווארי ומכופף אותי ארצה? עליי למלא את התחייבותי ולתת למפלצת להסתלק עם בת-זוגו לפני שאניח לעצמי ליהנות מהתענוג של איחוד שממנו ציפיתי לשלוה.

נזכרתי גם בצורך שנכפה עליי לנסוע לאנגליה או להיכנס להתכתבות ארוכה עם אותם פילוסופים של אותה מדינה שהידע והתגליות שלהם היו נחוצים לי באופן בלתי נמנע במיזמי הנוכחי. השיטה האחרונה להשגת המידע המבוקש הייתה איטית ולא מספקת; חוץ מזה, הייתה לי רתיעה בלתי ניתנת לתיקון מהרעיון לעסוק במשימתי המתועבת בבית אבי בעודי מנהל קשרים יומיומיים עם אלו שאהבתי. ידעתי שאלף תקלות איומות עלולות לקרות, שהקלה שבהן תחשוף סיפור שיזעזע באימה את כל הקשורים אליי. הייתי מודע גם לכך שלעיתים קרובות אאבד כל שליטה עצמית, כל יכולת להסתיר את התחושות המייסרות שיאחזו בי במהלך התקדמות עיסוקי הלא-ארצי. עליי להתרחק מכל מי שאני אוהב בזמן שאני מועסק כך. ברגע שאתחיל, הדבר יושג במהירות, ואוכל לחזור למשפחתי בשלום ובאושר. עם קיום הבטחתי, המפלצת תסתלק לנצח. או (כך דמיוני המשתוקק דימה) שתקרה בינתיים תקלה כלשהי שתשמיד אותו ותשים קץ לעבודתי לנצח.

רגשות אלו הכתיבו את תשובתי לאבי. הבעתי רצון לבקר באנגליה, אך תוך הסתרת הסיבות האמיתיות לבקשה זו, הלבשתי את רצונתי במעטה שלא עורר שום חשד, בעודי מאיץ את דרישתי בלהט ששכנע את אבי בקלות להיענות. לאחר תקופה כה

ארוכה של מלנכוליה בולענית שדמתה לטירוף בעוצמתה ובהשפעותיה, הוא שמח למצוא שאני מסוגל להפיק הנאה מהרעיון של מסע כזה, והוא קיווה ששינוי הנוף ושעשועים מגוונים ישיבו אותי לעצמי לחלוטין לפני שובי.

משך היעדרותי הושאר לבחירת; תקופה של כמה חודשים, או לכל היותר שנה, הייתה הצפי. אמצעי זהירות אבהי אחד הוא נקט כדי להבטיח שיהיה לי בן לוויה. מבלי לתאם איתי מראש, הוא סיכם עם אליזבת שקלרואל יצטרף אליי בשטרסבורג. דבר זה הפריע לבדידות שחשקתי בה לצורך ביצוע משימתי; ובכל זאת, בתחילת מסעי נוכחות ידידי לא יכלה להוות מכשול בשום אופן, ובאמת שמחתי שכך אחסוך מעצמי שעות רבות של מחשבות בודדות ומטריפות. יתרה מכך, הנרי עשוי לעמוד ביני לבין הטרדת אויבי. אם אהיה לבד, האם לא יכפה עליי לעיתים את נוכחותו המתועבת כדי להזכיר לי? את משימתי או כדי להתבונן בהתקדמותה?

לאנגליה, אם כן, היו פניי מועדות, והיה מובן שאיחודי עם אליזבת יתקיים מיד עם שובי. גילו של אבי הפך אותו למתנגד חריף לעיכובים. עבורי, היה גמול אחד שהבטחתי לעצמי מעמלי השנוא—נחמה אחת על סבלי שאין לו אח ורע; הייתה זו הציפייה לאותו יום שבו, משוחרר מעבדותי האומללה, אוכל לתבוע את אליזבת ולשכוח את העבר באיחודי איתה.

כעת ערכתי את ההכנות למסעי, אך רגש אחד רדף אותי ומילא אותי פחד וחרדה. במהלך היעדרותי אשאיר את ידידי ללא מודעות לקיומו של אויבם וללא הגנה מפני התקפותיו, מתוסכל כפי שעלול הוא להיות מעזיבתי. אך הוא הבטיח לעקוב אחריי לכל מקום שאלך, והאם לא ילווה אותי לאנגליה? דמיון זה היה נורא כשלעצמו, אך מרגיע במידה שבה הניח את ביטחון חברי. התייסרתי מהמחשבה על האפשרות שההפך מזה יקרה. אך לאורך כל התקופה שבה הייתי עבד ליציר שלי, הנחתי לעצמי להיות מובל על ידי דחפי הרגע; ותחושותי הנוכחיות רמזו בחוזקה שהשד יעקוב אחריי. ויפטור את משפחתי מסכנת מזימותיו.

היה זה בשלהי ספטמבר כשעזבתי שוב את מולדתי. המסע היה יוזמה שלי, ואליזבת לכן הסכימה, אך היא הייתה מלאה באי-שקט מהרעיון שאסבול, רחוק ממנה, מחדירת האומללות והצער. הייתה זו דאגתה שסיפקה לי בן לוויה בדמות קלרואל—ובכל זאת גבר עיוור לאלף פרטים קטנים המעוררים את תשומת לבה השקדנית של אישה. היא השתוקקה להאיץ בי למהר בשובי; אלף רגשות סותרים הפכו אותה לאילמת כשנפרדה ממני בדמעות ובשתיקה.

השלכתי את עצמי למרכבה שהייתה אמורה להסיע אותי משם, בקושי יודע לאן פניי מועדות, ואדיש למה שקורה סביבי. זכרתי רק, ובצער מר הרהרתי בכך, להורות שמכשירי הכימיים יארזו כדי לבוא איתי. מלא בדמיונות קודרים, עברתי דרך מראות

יפים ומלכותיים רבים, אך עיניי היו מקובעות ולא מבחינות. יכולתי רק לחשוב על יעד מסעותיי ועל העבודה שעתידה להעסיק אותי כל עוד הם נמשכים.

לאחר כמה ימים שעברו בבטלה חסרת מעש, שבמהלכם עברתי פרסאות רבות, הגעתי לשטרסבורג, שם חכיתי יומיים לקלרוואל. הוא הגיע. אבוי, כמה גדול היה הניגוד בינינו! הוא היה ער לכל מראה חדש, שמח כשראה את יופי השמש השוקעת, ומאושר עוד יותר כשראה אותה זורחת ומתחילה יום חדש. הוא הצביע בפניי על הצבעים המשתנים של הנוף ועל מראות השמיים. "זהו זה לחיות", הוא קרא; "עכשיו אני נהנה מהקיום! אך אתה, פרנקנשטיין היקר שלי, מדוע אתה מיואש ועצוב!" לאמיתו של דבר, הייתי שקוע במחשבות קודרות ולא ראיתי לא את שקיעתו של כוכב הערב ולא את זריחת הזהב המשתקפת בריין. ואתה, ידידי, היית משתעשע הרבה יותר מיומנו של קלרוואל, שהתבונן בנוף בעין של רגש ועונג, מאשר מהאזנה להגיגי. אני, יצור אומלל, נרדף על ידי קללה שסגרה כל נתיב להנאה.

הסכמנו לרדת בריין בסירה משטרסבורג לרוטרדם, ומשם נוכל לקחת ספינה ללונדון. במהלך הפלגה זו עברנו על פני איים רבים מכוסי ערבות וראינו כמה עיירות יפות. שהינו יום במנהיים, וביום החמישי ליציאתנו משטרסבורג הגענו למיינץ. מהלך הריין מתחת למיינץ הופך לציורי הרבה יותר. הנהר יורד במהירות ומתפתל בין גבעות, לא גבוהות, אך תלולות ובעלות צורות יפות. ראינו טירות הרוסות רבות הניצבות על שפות צוקים, מוקפות ביערות שחורים, גבוהים ובלתי נגישים. חלק זה של הריין אכן מציג נוף מגוון באופן יוצא דופן. בנקודה אחת אתה צופה בגבעות טרשיות, טירות הרוסות המשקיפות על צוקים אדירים, כשהריין האפל שוצף מתחת; ובפנייה פתאומית של צוק, כרמים משגשגים עם גדות ירוקות משופעות ונהר מתפתל ועיירות מאוכלסות תופסים את המקום.

טיילנו בזמן הבציר ושמענו את שירת הפועלים בזמן שהחלקנו במורד הזרם. אפילו אני, המדוכא בנפשי ורוחי מיטלטלת ללא הרף על ידי רגשות קודרים, אפילו אני נהייתי. שכבתי בתחתית הסירה, ובעודי מתבונן בשמיים הכחולים נטולי העננים, נראה היה שאני שותה שלווה שהייתה זרה לי מזה זמן רב. ואם אלו היו תחושותיי, מי יוכל לתאר את אלו של הנרי? הוא הרגיש כאילו הועבר לארץ הפיות ונהנה מאושר שמעטים האנשים הטועמים ממנו. "ראיתי", הוא אמר, "את המראות היפים ביותר של ארצי שלי; ביקרתי באגמי לוצרן ואורי, שבהם הרי השלג יורדים כמעט במאונך למים, מטילים צללים שחורים ובלתי חדירים, שהיו יוצרים מראה קודר ואבל לולא האיים הירקרקים ביותר המקלים על העין במראם העליז; ראיתי את האגם הזה נסער על ידי סערה, כשהרוח תלשה נדולי מים ונתנה מושג מהו נד המים באוקיינוס הגדול; והגלים מתנפצים בזעם על בסיס ההר, במקום שבו הכומר ואהובתו נבלעו במפולת שלגים ושם קולותיהם הגוועים עדיין נשמעים כביכול בתוך הפוגות רוח הלילה; ראיתי את הרי ואלה ואת פיי דה וו; אך הארץ הזו, ויקטור, נעימה לי יותר מכל אותם פלאים. הרי

שווייץ הם מלכותיים ומוזרים יותר, אך יש קסם בגדות הנהר האלוהי הזה שמעולם לא ראיתי כמותו. הבט בטירה ההיא התלויה מעל הצוק ההוא; וגם בזו שעל האי, המוסתרת כמעט בין עלי העצים היפים ההם; וכעת קבוצת הפועלים ההיא המגיעה מבין כרמיהם; והכפר ההוא החבוי למחצה בשקע ההר. הו, בוודאי לרוח השוכנת ושומרת על המקום הזה יש נשמה המצויה בהרמוניה גדולה יותר עם האדם מאשר "אלו העורמים את הקרחון או נסוגים לפסגות הבלתי נגישות של הרי ארצנו שלנו".

קלרואל! חבר אהוב! אפילו כעת מסב לי עונג לתעד את דבריך ולהתעכב על השבח לו אתה כה ראוי. הוא היה יצור שנוצר ב"שירה הצרופה של הטבע". דמיונו הפראי והנלהב רוסן על ידי רגישות לבו. נשמתו עלתה על גדותיה בחיבה יוקדת, וחברותו הייתה מאותו טבע מסור ומופלא שאנשי העולם מלמדים אותנו לחפש רק בדמיון. אך אפילו סימפתיות אנושיות לא הספיקו כדי לספק את מוחו הנלהב. את מראות הטבע —: החיצוני, שאחרים רואים רק בהערצה, הוא אהב בלהט

האשד הרועש רדף אותו כמו תשוקה: הסלע הרם, ההר, והיער העמוק והקודר, — צבעיהם וצורותיהם, היו אז עבורו תאוה; רגש, ואהבה, שלא נזקקו לקסם מרוחק יותר, המסופק על ידי מחשבה, או כל עניין שלא נשאל מן העין.

[.'מתוך "מנזר טינטרן" של וורדסוורת]

והיכן הוא קיים כעת? האם הישות העדינה והיפה הזו אבדה לנצח? האם המוח הזה, המלא כל כך ברעיונות, בדמיונות מופלאים ומפוארים, שיצרו עולם שקיומו היה תלוי בחיי בוראו; — האם המוח הזה אבד? האם הוא קיים כעת רק בזיכרוני? לא, אין זה כך; דמותך שעוצבה באלוהיות וקרנה מיופי דעכה, אך רוחך עדיין מבקרת ומנחמת את ידידך האומלל.

סלח לי על פרץ הצער הזה; מילים חסרות תועלת אלו הן רק מחווה קלה לערכו חסר התקדים של הנרי, אך הן מרגיעות את לבי, העולה על גדותיו בייסורים שזכרונו יוצר. אמשיך בסיפורי

מעבר לקלן ירדנו למישורי הולנד; והחלטנו לעבור את שארית דרכנו בכרכרות דואר, שכן הרוח הייתה נגדית וזרם הנהר היה עדין מדי מכדי לסייע לנו.

מסענו כאן איבד את העניין הנובע מנוף יפה, אך הגענו תוך כמה ימים לרוטרדם, ומשם המשכנו בים לאנגליה. היה זה בבוקר בהיר, בימיו האחרונים של דצמבר, שראיתי לראשונה את הצוקים הלבנים של בריטניה. גדות התמזה הציגו מראה חדש; הן היו שטוחות אך פוריות, וכמעט כל עיירה סומנה בזיכרון של סיפור כלשהו. ראינו את מצודת טילבורי ונזכרנו בארמדה הספרדית, את גרייבסנד, וולוויץ' וגריניץ' — מקומות ששמעתי עליהם אפילו בארצי.

לבסוף ראינו את צריחי הכנסיות הרבים של לונדון, קתדרלת סנט פול המתנשאת מעל כולם, והמצודה (הטאוור) המפורסמת בהיסטוריה האנגלית.

פרק 20

ישבתי ערב אחד במעבדתי; השמש שקעה, והירח אך זה עלה מן הים; לא היה בידי אור מספיק לעבודתי, ונותרתי בטלה, בהפוגה של שקילה האם עליי להניח לעמלי למשך הלילה או להחיש את סיומו על ידי התמסרות בלתי פוסקת אליו. בעודי יושב, עלה במוחי רצף של הרהורים שהוביל אותי לשקול את ההשלכות של מעשיי כעת. שלוש שנים קודם לכן, עסקתי באותו אופן ויצרתי שד שרשעותו חסרת התקדים החריבה את לבי ומילאה אותו לעד בחרטה המרה ביותר. כעת עמדתי ליצור ישות נוספת שעל מזגה לא ידעתי דבר; היא עלולה להיות מרשעת פי עשרת אלפים מן זוגה ולהתענג, לשם התענוג בלבד, ברצח ובאומללות. הוא נשבע לעזוב את מגורי האדם ולהסתתר במדבריות, אך היא לא; והיא, שבכל ההסתברות עתידה הייתה להיות חיה חושבת ורציונלית, עשויה לסרב לציית לברית שנכרתה לפני בריאתה. הם עשויים אפילו לשנוא זה את זה; היצור שכבר חי תיעב את עיוותו שלו, והאם לא יחוש סלידה גדולה עוד יותר ממנו כאשר יופיע לנגד עיניו בדמות נקבה? היא גם עשויה לפנות ממנו בגועל אל יופיו הנעלה של האדם; היא עלולה לעזוב אותו, והוא יוותר שוב לבדו, מתוסכל מההקנטה החדשה שבנטישה על ידי אחת מבני מינו.

אפילו אם יעזבו את אירופה וישכנו במדבריות העולם החדש, הרי שאחת התוצאות הראשונות של אותה סימפתיה שאליה צמא השד תהיה ילדים, וגזע של שדים יופץ על פני האדמה, שעלול להפוך את עצם קיומו של מין האדם לתנאי מעורער ומלא אימה. האם הייתה לי הזכות, לטובתי האישית, להמיט קללה זו על דורות עולם? קודם לכן התרגשתי מהסופיזם של הישות שיצרתי; הוכיתי הלא מאיומיו השטניים; אך כעת, לראשונה, התפרצה בי רשעותה של הבטחתי; רעדתי למחשבה שדורות עתידיים עלולים לקלל אותי כמגפתם, שסיפוקו העצמי לא היסס לקנות את שלוותו שלו במחיר, אולי, של קיומו של המין האנושי כולו.

רעדתי ולבי כשל בתוכי כאשר, בנשאי את עיניי, ראיתי לאור הירח את השד בחלון. חיוך מעוות ונתעב קמט את שפתי בעודו מתבונן בי, היכן שישבתי ממלא את המשימה שהקצה לי. כן, הוא עקב אחריי במסעותי; הוא השתהה ביערות, הסתתר במערות, או מצא מקלט בערבות נרחבות ושוממות; וכעת בא כדי לבחון את התקדמותי ולדרוש את קיום הבטחתי.

בעודי מביט בו, ארשת פניו הביעה את שיא הרשעות והבוגדנות. חשתי תחושה של טירוף למחשבה על הבטחתי ליצור אחר הדומה לו, וברעדי מתשוקה עזה, קרעתי לגזרים את הדבר שבו עסקתי. האומלל ראה אותי משמיד את היצור שעל קיומו העתידי היה תלוי אושרו, ובנהמה של ייאוש ונקמה שטניים, נסוג.

עזבתי את החדר, ובנועלמי את הדלת, נדרתי נדר חגיגי בלבי לעולם לא לשוב לעמלי; ואז, בצעדים רועדים, פניתי לחדר מגוריי. הייתי לבד; איש לא היה בקרבתו כדי להפיג את הקדרות ולהקל עליי מהדיכוי המבחיל של ההזיות הנוראות ביותר

שעות אחדות חלפו, ונותרתי ליד חלוני בווה בים; הוא היה כמעט חסר תנועה, שכן הרוחות נדמו, והטבע כולו נח תחת עינו של הירח השקט. רק סירות דיג מעטות ניקדו את המים, ומדי פעם נשאה הבריזה העדינה קולות של דייגים הקוראים זה לזה. חשתי את השתיקה, אף שבקושי הייתי מודע לעומקה המוחלט, עד שאוזני נעצרה פתאום למשמע חתירת משוטים ליד החוף, ואדם נחת סמוך לביתי.

דקות ספורות לאחר מכן, שמעתי את חריקת דלתי, כאילו מישהו ניסה לפתוח אותה בלאט. רעדתי מכף רגל ועד ראש; הייתה לי תחושה מוקדמת מי זה היה ורציתי לעורר את אחד האיכרים ששכנו בבקתה לא הרחק משלי; אך הוכרעתי על ידי תחושת חוסר האונים, הנחוות לעיתים קרובות בחלומות בעתה, כאשר אתה מנסה לשווא להימלט מסכנה קרבה, ונותרתי נטוע במקומי.

מיד שמעתי קול צעדים במסדרון; הדלת נפתחה, והאומלל שממנו יראתי הופיע. בסוגרו את הדלת, התקרב אליי ואמר בקול חנוק:

"השמדת את היצירה שהתחלת; מה בכוונתך לעשות? האם אתה מעז להפר את הבטחתך? נשאתי עמל ואומללות; עזבתי את שווייץ איתך; זחלתי לאורך גדות הריין, בין איי הערבה שלו ומעל פסגות גבעותיו. שכנתי חודשים רבים בערבות אנגליה ובמדבריות סקוטלנד. נשאתי תשישות בלתי ניתנת לשיעור, וקור, ורעב; האם אתה "מעז להשמיד את תקוותי?"

"הסתלק! אני אכן מפר את הבטחתי; לעולם לא אצור אחר כמוך, השווה לך בעיוות וברשעות."

עבד, קודם לכן דנתי איתך בהיגיון, אך הוכחת שאינך ראוי למחילתי. זכור שיש לי כוח; אתה מאמין שאתה אומלל, אך אני יכול להפוך אותך למסכן כל כך עד שאור היום "יהיה שנא עליך. אתה בוראי, אך אני אדונך; ציית

שעת חוסר ההחלטיות שלי חלפה, ועידן כוחך הגיע. איומיך אינם יכולים להניע אותי" לבצע מעשה רשע; אלא שהם מחזקים אותי בהחלטתי לא ליצור לך בת לוויה לחטא. האם אשחרר על פני האדמה, בדם קר, שד שתענוגו הוא במוות ובאומללות? הסתלק! "אני איתן בדעתי, ודברייך רק יחריפו את זעמי

המפלצת ראתה את נחישותי על פניי וחרקה שיניים בחוסר אונים של כעס. "האם כל אדם, "קרא, "ימצא אישה לחיקו, וכל חיה תמצא את בן זוגה, ואני אהיה לבד? היו לי רגשות חיבה, והם זכו לגמול של תיעוב ובוז. אדם! אתה יכול לשנוא, אך היזהר!

שעותיך יחלפו באימה ובאומללות, ובקרוב יפול הברק שיגזול ממך את אושרך לעד. האם אתה תהיה מאושר בעוד אני מתפלש בעומק מסכנותי? אתה יכול להכחיד את יתר תשוקותי, אך הנקמה נותרת — נקמה, שמעתה יקרה לי מאור או ממזון! אולי אמות, אך תחילה אתה, עריצי ומעניי, תקלל את השמש המתבוננת באומללותך. היזהר, כי אני חסר פחד ולכן רב-עוצמה. אערוב בערמומיות של נחש, כדי שאוכל "להכיש בארסו. אדם, אתה תתחרט על העוולות שאתה גורם

שטן, חדל; ואל תרעיל את האוויר בקולות הרשעות הללו. הצהרתי בפניך על" "החלטתי, ואיני פחדן שיתכופף בפני מילים. עזוב אותי; דעתי נחרצת

"טוב ויפה. אני הולך; אך זכור, אני אהיה איתך בליל כלולותיך"

זנקתי קדימה וקראתי, "נבל! לפני שאתה חותם על גזר דין המוות שלי, ודא שאתה "עצמך בטוח

רציתי לתפוס אותו, אך הוא חמק ממני ועזב את הבית במהירות. כעבור רגעים ספורים ראיתי אותו בסירתו, שזינקה על פני המים במהירות של חץ ואבדה במהרה בין הגלים

הכל שב להיות דומם, אך דבריו הדהדו באוזניי. בערתי מזעם לרדוף אחר רוצח שלוותי ולהשליכו אל האוקיינוס. התהלכתי בחדרי הלוך ושוב, נסער ומבולבל, בעוד דמיוני מעלה אלף דימויים כדי לענות ולהקיץ אותי. מדוע לא עקבתי אחריו והתעמתתי איתו במאבק לחיים ולמוות? אך הנחתי לו לעזוב, והוא כיוון את דרכו לעבר היבשת. רעדתי למחשבה מי עשוי להיות הקורבן הבא שיוקרב לנקמתו שאינה יודעת שובע. ואז חשבתי שוב על דבריו — "אני אהיה איתך בליל כלולותיך." זה, אם כן, היה המועד שנקבע להגשמת גורלי. באותה שעה אמות ובבת אחת אשביע ואכבה את רשעותו. התחזית לא עוררה בי פחד; אך כשחשבתי על אליזבת האהובה שלי, על דמעוניה וצערה האינסופי, כשתמצא את האהובה נגזל ממנה באכזריות כזו, דמעות — הראשונות שהזלתי זה חודשים רבים — זלגו מעיניי, והחלטתי לא ליפול לפני אויבי ללא מאבק מר

הלילה חלף, והשמש עלתה מן האוקיינוס; רגשותיי נרגעו במידת מה, אם ניתן לקרוא לזה רוגע כאשר אלימות הזעם שוקעת למעמקי הייאוש. עזבתי את הבית, הזירה המחרידה של מאבק הלילה האחרון, והלכתי על חוף הים, שבו ראיתי כמעט מחסום בלתי עביר ביני לבין חבריי בני האדם; יתרה מכך, משאלה שכך יהיה המצב חלפה במוחי. ייחלתי לכך שאוכל להעביר את חיי על אותו סלע עקר, ביגיעה, זה נכון, אך ללא הפרעה של שום זעזוע פתאומי של אומללות. אם אחזור, היה זה כדי להקריב את עצמי או לראות את אלו שאהבתי יותר מכל מתים תחת אחיזתו של שד שאני עצמי יצרתי.

התהלכתי באי כרוח רפאים חסרת מנוח, מופרד מכל מה שאהב ומר נפש בפרידה זו. כשהגיעה שעת הצהריים, והשמש עלתה גבוה יותר, נשכבתי על העשב ושינה עמוקה הכריעה אותי. הייתי ער לאורך כל הלילה הקודם, עצבני היו מעורערים ועיניי דלוקות מחוסר שינה ומסבל. השינה שבה שקעתי כעת רעננה אותי; וכשהתעוררתי, שוב חשתי כאילו אני שייך לגזע של בני אדם כמוני, והתחלתי להרהר במה שקרה ביישוב דעת רב יותר; אך עדיין דברי השד הדהדו באוזניי כפעמון מוות; הם נראו כחלום, אך ברורים ומעיקים כמציאות.

השמש כבר ירדה נמוך, ועדיין ישבתי על החוף, משביע את רעבוני שהפך לטורף בעוגת שיבולת שועל, כאשר ראיתי סירת דיג נוחתת סמוך אליי, ואחד האנשים הביא לי חבילה; היא הכילה מכתבים מז'נבה, ואחד מקלרוואל המפציר בי להצטרף אליו. הוא כתב שהוא מבלה את זמנו ללא תועלת במקום שבו הוא נמצא, וכי מכתבים מהחברים שרכש בלונדון מבקשים את שובו כדי להשלים את המשא ומתן שהחלו בו עבור המיזם ההודי שלו. הוא לא יכול היה לעכב עוד את עזיבתו; אך מכיוון שמסעו ללונדון עשוי להיות מלווה, מוקדם מכפי ששיער כעת, במסעו הארוך יותר, הוא התחנן שאעניק לו מחברתי ככל שאוכל. הוא הפציר בי, לפיכך, לעזוב את האי המבודד שלי ולפגוש אותו בפרת', כדי שנוכל להמשיך דרומה יחד. מכתב זה השיב לי במידה מסוימת את רוח החיים, והחלטתי לעזוב את האי שלי בתום יומיים.

ובכל זאת, לפני שעזבתי, הייתה משימה לבצע, שרעדתי למחשבה עליה; עליי לארוז את מכשירי הכימיים, ולשם כך עליי להיכנס לחדר שהיה הזירה לעבודתי הנתעבת, ועליי לגעת באותם כלים שמראם היה מעורר בי בחילה. למחרת בבוקר, עם שחר, גייסתי אומץ מספיק ופתחתי את דלת מעבדתי. שרידי היצור הבלתי גמור, שהשמדתי, היו מוטלים פזורים על הרצפה, וכמעט הרגשתי כאילו השחתתי בשר חי של בן אנוש. עצרתי כדי לאסוף את עצמי ואז נכנסתי לחדר. ביד רועדת הוצאתי את המכשירים מהחדר, אך הרהרתי כי אל לי להשאיר את שרידי עבודתי כדי לעורר את האימה והחשד של האיכרים; ובהתאם לכך הנחתי אותם בסל, עם כמות גדולה של אבנים, ולאחר שקשרתי אותם, החלטתי להשליכם לים באותו לילה ממש; ובינתיים ישבתי על החוף, עוסק בניקוי וסידור המכשור הכימי שלי.

שום דבר לא יכול היה להיות שלם יותר מהשינוי שחל ברגשותיי מאז ליל הופעתו של השד. קודם לכן התייחסתי להבטחתי בייאוש קודר כדבר שחובה לקיימו, יהיו אשר יהיו ההשלכות; אך כעת חשתי כאילו הוסר מסך מעל עיניי ושבפעם הראשונה ראיתי בבירור. הרעיון של חידוש עמלי לא עלה בדעתי ולו לרגע; האיום ששמעתי העיק על מחשבותיי, אך לא חשבתי שמעשה רצוני שלי יכול למנוע אותו. החלטתי בלבי שלי שיצירת אחר הדומה לשד הראשון שיצרתי תהיה מעשה של האנוכיות השפלה והנתעבת ביותר, וגירשתי ממוחי כל מחשבה שעלולה להוביל למסקנה אחרת.

בין השעות שתיים לשלוש לפנות בוקר עלה הירח; ואז, בשימי את הסל על סיפון סירה קטנה, הפלגתי למרחק של כארבעה מיילים מהחוף. המקום היה בודד לחלוטין; סירות מעטות חזרו לעבר היבשה, אך אני הפלגתי הרחק מהן. הרגשתי כאילו אני עומד לבצע פשע נורא ונמנעתי בחרדה רועדת מכל מפגש עם בני אדם. בשלב מסוים הירח, שהיה בהיר קודם לכן, התכסה לפתע בענן עבה, וניצלתי את רגע החשיכה והשלכתי את הסל שלי לים; הקשבתי לצליל המים המבעבעים כששקע ואז הפלגתי מהמקום. השמיים התקדרו, אך האוויר היה טהור, אם כי צונן בשל הבריזה הצפון-מזרחית שהחלה לעלות. אך היא רעננה אותי ומילאה אותי בתחושות כה נעימות שהחלטתי להאריך את שהותי על המים, ובקבעי את ההגה במצב ישר, השתרעתי בתחתית הסירה. עננים הסתירו את הירח, הכל היה מעורפל, ושמעתי רק את קול הסירה בעוד שדרתה בוקעת את הגלים; רשרוש המים הרגיע אותי, ותוך זמן קצר נרדמתי עמוקות.

איני יודע כמה זמן נותרתי במצב זה, אך כשהתעוררתי מצאתי שהשמש כבר עלתה במידה ניכרת. הרוח הייתה חזקה, והגלים איימו ללא הרף על בטיחות סירתי הקטנה. גיליתי שהרוח היא צפון-מזרחית ובוודאי סחפה אותי הרחק מהחוף שבו עליתי. ניסיתי לשנות את מסלולי אך מהר מאוד גיליתי שאם אנסה זאת שוב הסירה תתמלא מיד במים. במצב זה, המשאב היחיד שלי היה להיסחף עם הרוח. אני מודה שחשתי תחושות מסוימות של פחד. לא היה לי מצפן והכרתי את הגיאוגרפיה של חלק זה של העולם במידה כה דלה שהשמש הייתה לתועלת מועטה עבורי. ייתכן שאסחף אל האוקיינוס האטלנטי הרחב ואחוש את כל ייסורי הרעב או שאבלע במים האינוסופיים ששאגו והלמו סביבי. כבר הייתי בחוץ שעות רבות וחשתי את עינויי הצמא הבוער, הקדמה לסבליי האחרים. הבטתי בשמיים, שהיו מכוסים בעננים שעפו לפני הרוח, רק כדי להתחלף באחרים; הבטתי בים; הוא עתיד להיות קברי. "שד", קראתי, "משימתך כבר הושלמה!" חשבתי על אליזבת, על אבי ועל קלרוואל — כולם נותרו מאחור, ועליהם המפלצת עשויה להשביע את יצריו הרצחניים וחסרי הרחמים. מחשבה זו הפילה אותי להזיה כה מיואשת ומפחידה שאפילו כעת, כשהסצנה עומדת להיסגר בפניי לנצח, אני רועד כשאני מהרהר בה.

שעות אחדות חלפו כך; אך בהדרגה, כשהשמש נטתה לעבר האופק, הרוח דעכה לבריזה עדינה והים התנקה מגלים נשברים. אך אלו פינו מקומם לנחשולים כבדים; חשתי בחילה ובקושי הצלחתי לאחוז בהגה, כאשר לפתע ראיתי קו של יבשה גבוהה לכיוון דרום.

תשוש כמעט לחלוטין, מהתשישות ומהמתח הנורא שנשאתי במשך שעות אחדות, הוודאות הפתאומית הזו של חיים פרצה כשיטפון של שמחה חמה ללבי, ודמעות פרצו מעיניי.

כמה הפכפכים הם רגשותינו, וכמה מוזרה היא אותה אהבה דבקה שיש לנו לחיים אפילו בשיא האומללות! בניתי מפרש נוסף מחלק מבגדי וכיוונתי בלהט את מסלולי

לעבר היבשה. למראה היבשה היה מראה פראי וסלעי, אך ככל שהתקרבותי הבחנתי בקלות בעקבות של עיבוד חקלאי. ראיתי כלי שיט ליד החוף ומצאתי את עצמי מועבר לפתע בחזרה לסביבתו של אדם תרבותי. עקבתי בזהירות אחר פיתולי היבשה ובירכתי צריח כנסייה שראיתי לבסוף מגיח מאחורי לשון יבשה קטנה. מכיוון שהייתי במצב של חולשה קיצונית, החלטתי להפליג ישירות לעבר העיירה, כמקום שבו אוכל להשיג מזון בקלות רבה ביותר. למרבה המזל היה לי כסף איתי. כשפניתי מסביב ללשון היבשה הבחנתי בעיירה קטנה ומסודרת ובנמל טוב, שאליו נכנסתי, לבי פועם משמחה על בריחתי הבלתי צפויה.

בעודי עסוק בקשירת הסירה וסידור המפרשים, אנשים אחדים התקהלו לעבר המקום. הם נראו מופתעים מאוד ממראי, אך במקום להציע לי עזרה כלשהי, לחשו ביניהם במחוות שבכל זמן אחר היו מעוררות בי תחושה קלה של דאגה. כפי שהיה המצב, רק הבחנתי שהם מדברים אנגלית, ולפיכך פניתי אליהם בשפה זו. "חבריי הטובים," "אמרתי, "התואילו בטובכם לומר לי את שמה של העיירה הזו וליידע אותי היכן אני

אתה תדע זאת מהר מספיק," השיב אדם בקול צרוד. "אולי הגעת למקום שלא יתאים". כל כך לטעמך, אבל לא יתייעצו איתך לגבי מגוריך, אני מבטיח לך

הופתעתי ביותר מקבלת תשובה כה גסה מאדם זר, וגם הייתי נבוך מהבחנה בארשת הפנים הזעופה והכועסת של חבריו. "מדוע אתה עונה לי בגסות כזו?" השבתי. "בוודאי". "אין זה מנהג האנגלים לקבל זרים בחוסר הכנסת אורחים כזו

".איני יודע," אמר האיש, "מהו מנהג האנגלים, אבל זהו מנהג האירים לשנוא נבלים"

בעוד הדיאלוג המוזר הזה נמשך, הבחנתי בקהל הגדל במהירות. פניהם הביעו תערובת של סקרנות וכעס, שהציקה לי ובמידה מסוימת הדאיגה אותי. שאלתי על הדרך לפונדק, אך איש לא השיב. אז נעתי קדימה, וקול מלמול עלה מהקהל בעודם עוקבים אחריי ומקיפים אותי, כאשר אדם בעל מראה רע התקרב טפח על כתפי ואמר, "בוא, אדוני, עליך לבוא איתי למר קירווין כדי לתת דין וחשבון על עצמך

"?מי זה מר קירווין? מדוע עליי לתת דין וחשבון על עצמי? האם אין זו מדינה חופשית"

כן, אדוני, חופשית מספיק לאנשים ישרים. מר קירווין הוא שופט, ועליך לתת דין וחשבון על מותו של ג'נטלמן שנמצא כאן רצוח אמש

תשובה זו הבהילה אותי, אך מיד התאוששתי. הייתי חף מפשע; ניתן היה להוכיח זאת בקלות; בהתאם לכך הלכתי אחרי מלווי בשתיקה והובלתי לאחד הבתים הטובים בעיירה. הייתי מוכן להתמוטט מתשישות ומרעב, אך בהיותי מוקף בקהל, חשבתי לנכון לגייס את כל כוחי, כדי ששום חולשה גופנית לא תתפרש כחשש או כהכרה באשמה.

מעט מאוד ציפיתי אז לאסון שעמד להכריע אותי כעבור רגעים ספורים ולכבות באימה ובייאוש כל פחד מחרפה או ממוות.

עליי לעצור כאן, שכן נדרשת כל עוצמת רוחי כדי להעלות את זיכרון האירועים המבהילים שאני עומד לספר, בפירוט ראוי, לזיכרוני.

פרק 21

הובאתי במהרה בפני השופט, אדם זקן ומיטיב בעל הליכות רגועות ומתונות. הוא הביט בי, עם זאת, במידה מסוימת של חומרה, ואז, בפנותו אל מלוויי, שאל מי מופיע כעדים במקרה זה.

כחצי תריסר גברים התקדמו; ואחד מהם, שנבחר על ידי השופט, העיד כי יצא לדוג בלילה הקודם עם בנו וגיסו, דניאל נוג'נט, כאשר בסביבות השעה עשר הבחינו בפרץ רוח צפונית עזה, עולה, ובהתאם לכך פנו לעבר הנמל. היה זה לילה חשוך מאוד, שכן הירח טרם עלה; הם לא נחתו בנמל, אלא, כפי שהורגלו, במפרץ קטן כמרחק שני מיילים מתחתיו. הוא הלך ראשון, נושא חלק מציד הדיג, ומלווייו הלכו בעקבותיו במרחק מה. בעודו צועד לאורך החולות, נתקלה רגלו בדבר מה והוא נפל לכל אורכו על הקרקע. מלווייו ניגשו לסייע לו, ולאור פנסם מצאו כי נפל על גופה של אדם, שנראה מת לכל דבר. השערתם הראשונה הייתה כי זו גופתו של אדם שטבע והושלך לחוף על ידי הגלים, אך בבדיקה מצאו כי הבגדים אינם רטובים ואפילו שהגופה לא הייתה קרה באותה עת. הם נשאו אותה מיד לבקתה של אישה זקנה סמוך למקום וניסו, אך לשווא, להשיבה לחיים. נראה היה שזהו גבר צעיר ויפה תואר, כבן עשרים וחמש. ככל הנראה הוא נחנק, שכן לא היה סימן לשום אלימות פרט לסימן שחור של אצבעות על צווארו.

חלקו הראשון של תצהיר זה לא עורר בי עניין כלל, אך כאשר הוזכר סימן האצבעות נזכרתי ברצח אחי וחשתי נסער ביותר; גפיי רעדו, וערפל עלה על עיניי, דבר שאילץ אותי להישען על כיסא לתמיכה. השופט התבונן בי בעין בוחנת וכמובן הסיק אותי מבשר רע מהתנהגותי.

הבן אישר את גרסת אביו, אך כאשר נקרא דניאל נוג'נט הוא נשבע בנחרצות כי רגע לפני נפילת חברו, ראה סירה, ובה אדם אחד, במרחק קצר מהחוף; וככל שיכול היה לשפוט לאורם של כוכבים מעטים, הייתה זו אותה סירה שבה נחתתי אני זה עתה.

אישה אחת העידה כי היא גרה סמוך לחוף ועמדה בפתח בקתתה, מחכה לשובם של הדייגים, כשעה לפני ששמעה על גילוי הגופה, כאשר ראתה סירה ובה אדם אחד בלבד יוצאת מאותו חלק של החוף שבו נמצאה הגופה לאחר מכן.

אישה אחרת אישרה את הגרסה שהדייגים הביאו את הגופה לביתה; היא לא הייתה קרה. הם הניחו אותה במיטה ושפשפו אותה, ודניאל הלך לעיירה לקרוא לרוקח, אך החיים כבר חלפו כליל.

גברים אחדים אחרים נחקרו בנוגע לנחיתתו, והם הסכימו כי עם הרוח הצפונית החזקה שעלתה במהלך הלילה, סביר מאוד שנסחפתי במשך שעות רבות ונאלצתי לחזור כמעט לאותו מקום ממנו יצאתי. חוץ מזה, הם ציינו שנראה כי הבאתי את הגופה ממקום אחר, וסביר להניח שמכיוון שלא נראה היה שאני מכיר את החוף, נכנסתי לנמל מבלי לדעת את מרחק העיירה מהמקום שבו הנחתי את הגופה.

מר קירווין, בשמעו ראיות אלו, ביקש שאלקח לחדר שבו הונחה הגופה לקראת קבורה, כדי שניתן יהיה להבחין איזו השפעה תהיה למראה עליי. רעיון זה הוצע כנראה בעקבות הסערה הקיצונית שהפגנתי כאשר תואר אופן הרצח. הובלתי, אם כן, על ידי השופט ואנשים נוספים, אל הפונדק. לא יכולתי שלא להשתומם מצירופי המקרים המוזרים שהתרחשו במהלך לילה עמוס אירועים זה; אך, ביודעי ששוחחתי עם אנשים אחדים באי שבו גרתי בסביבות הזמן שבו נמצאה הגופה, הייתי רגוע לחלוטין באשר לתוצאות העניין.

נכנסתי לחדר שבו הונחה הגופה והובלתי אל ארון הקבורה. כיצד אוכל לתאר את תחושותיי בראותי זאת? אני מרגיש עדיין צרוב מאימה, ואיני יכול להרהר באותו רגע נורא מבלי לרעוד ולהתייסר. החקירה, נוכחות השופט והעדים, חלפו כחלום מזיכרוני כשראיתי את דמותו חסרת החיים של הנרי קלרוואל מוטלת לפניי. נשמתי נעתקה, ובהשליכי את עצמי על הגופה, קראתי: "האם מזימותי הרצחניות גזלו גם ממך, הנרי היקר מכל, את החיים? שניים כבר השמדתי; קורבנות אחרים מחכים לגורלם; אבל"—אתה, קלרוואל, ידידי, מיטיבי

גוף האדם לא יכול היה לשאת עוד את הייסורים שחווייתי, והוצאתי מהחדר בעוויתות קשות.

קדחת באה בעקבות זאת. שכבתי במשך חודשיים על סף המוות; הזיותיי, כפי ששמעתי לאחר מכן, היו מבהילות; קראתי לעצמי הרוצח של ויליאם, של ז'וסטין ושל קלרוואל. לעיתים התחננתי בפני מטפליי שיסייעו לי בהשמדת השד שעל ידו עונתי; ובפעמים אחרות הרגשתי את אצבעות המפלצת כבר לופתות את צווארי, וצרחתי בקול מייסורים ומאימה. למרבה המזל, כיוון שדיברתי בשפת אמי, רק מר קירווין הבין אותי; אך תנועותיי וזעקותיי המרות הספיקו כדי להפחיד את העדים האחרים.

מדוע לא מתתי? אומלל יותר מכל אדם שהיה אי פעם, מדוע לא שקעתי בשכחה ומנוחה? המוות חוטף ילדים פורחים רבים, תקוותיהם היחידות של הוריהם המעריצים; כמה כלות ומאהבים צעירים היו יום אחד בשיא בריאותם ותקוותם, ולמחרת טרף

לתולעים ולריקבון הקבר! מאילו חומרים נוצרתי שיכולתי לעמוד כך בזעזועים כה רבים, אשר, כסיבוב הגלגל, חידשו ללא הרף את העינוי?

אך נגזר עליי לחיות, ולאחר חודשיים מצאתי את עצמי כמתעורר מחלום, בתוך בית סוהר, מוטל על מיטה עלובה, מוקף בסוהרים, שומרים, בריחים וכל המכשור העלוב של צינוק. היה זה בוקר, אני זוכר, כשהתעוררתי כך להבנה; שכחתי את פרטי המקרה ורק הרגשתי כאילו אסון גדול הכריע אותי פתאום; אך כשהבטתי סביב וראיתי את החלונות המסורגים ואת זוהמת החדר שבו הייתי, הכל הבזיק בזיכרוני ונאנקתי מרה.

צליל זה הפריע לאישה זקנה שישנה על כיסא לצדי. היא הייתה אחות שכירה, אשת אחד הסוהרים, וארשת פניה הביעה את כל אותן תכונות רעות המאפיינות לעיתים קרובות את המעמד הזה. קווי פניה היו קשים וגסים, כשל אנשים המורגלים לראות מראות של סבל מבלי להשתתף בצער. הטון שלה הביע אדישות מוחלטת; היא פנתה אליי באנגלית, וקולה נשמע לי ככזה ששמעתי במהלך סבליי.

אתה מרגיש טוב יותר עכשיו, אדוני?" אמרה.

השבתי באותה שפה, בקול חלש, "אני מאמין שכן; אך אם כל זה אמת, אם אכן לא "חלמתי, אני מצטער שאני עדיין בחיים כדי להרגיש את האומללות והאימה האלו

בעניין זה," השיבה האישה הזקנה, "אם אתה מתכוון לג'נטלמן שרצחת, אני מאמינה" שטוב היה לך לו היית מת, כי אני מניחה שמצבך יהיה קשה! בכל מקרה, זה לא ענייני; שלחו אותי לטפל בך ולהבריא אותך; אני עושה את חובתי במצפון שקט; טוב היה לו "כולם היו עושים אותו הדבר

פניתי בתיעוב מהאישה שיכלה להשמיע נאום כה חסר רגש לאדם שזה עתה ניצל, על סף המוות ממש; אך חשתי רפיון ולא מסוגל להרהר בכל מה שחלף. כל רצף חיי נראה לי כחלום; לעיתים פקפקתי אם אכן הכל אמת, שכן הדבר מעולם לא הופיע במוחי בעוצמה של מציאות.

ככל שהדימויים שצפו לפניי הפכו ברורים יותר, הפכתי קדחתני; חשיכה העיקה סביבי; איש לא היה בקרבתו שירגיע אותי בקול האהבה העדין; אף יד יקרה לא תמכה בי. הרופא בא ורשם תרופות, והאישה הזקנה הכינה אותן עבורי; אך חוסר אכפתיות מוחלט נראה אצל הראשון, וביטוי של אכזריות ניכר בבירור בפניו של השני. מי יכול? להתעניין בגורלו של רוצח מלבד התליין שיזכה בשכרו

אלו היו הרהורי הראשונים, אך מהר מאוד למדתי שמר קירווין גילה כלפיי חסד קיצוני. הוא דאג שיכינו עבורי את החדר הטוב ביותר בכלא (עלוב אכן היה הטוב ביותר); והוא זה שסיפק רופא ואחות. נכון, הוא הגיע לעיתים רחוקות לראותי, שכן אף שהשתוקק בלהט להקל על סבלו של כל יצור אנושי, הוא לא רצה להיות נוכח בייסוריו ובהזיותיו

האומללות של רוצח. הוא בא, לפיכך, לעיתים כדי לראות שאיני מוזנח, אך ביקוריו היו קצרים ובמרווחים ארוכים.

יום אחד, בעודני מחלים בהדרגה, ישבתי על כיסא, עיניי חצי פקוחות ולחיי כחולות כשל מת. הוכרעתי על ידי קדרות ואומללות ולעיתים קרובות הרהרתי כי מוטב לי לחפש את המות מאשר לרצות להישאר בעולם שמבחינתי היה רווי מסכנות. בשלב מסוים שקלתי אם לא עליי להצהיר על אשמתי ולסבול את עונש החוק, חף מפשע פחות מכפי שהייתה ז'וסטין המסכנה. כאלו היו מחשבותיי כאשר דלת חדרי נפתחה ומר קירווין נכנס. ארשת פניו הביעה סימפתיה וחמלה; הוא קירב כיסא לשלי ופנה אליי בצרפתית:

אני חושש שהמקום הזה מזעזע אותך מאוד; האם אוכל לעשות דבר מה כדי להנעים?"

אני מודה לך, אך כל מה שאתה מזכיר אינו חשוב לי; בכל הארץ כולה אין נחמה שאני". מסוגל לקבל."

אני יודע שסימפתיה של זר יכולה להועיל אך מעט לאדם מדוכא כפי שאתה בשל אסון" כה מוזר. אך אתה, אני מקווה, תעזוב בקרוב את המשכן המלנכולי הזה, שכן ללא ספק. ניתן יהיה להביא ראיות בקלות כדי לשחררך מהאשמה הפלילית."

זהו הדבר המדאיג אותי פחות מכל; הפכתי, ברצף של אירועים מוזרים, לאומלל" שבבני התמותה. נרדף ומעונה כפי שאני וכפי שהייתי, האם המוות יכול להיות רעה "כלשהי עבורי?"

דבר אכן לא יכול להיות אומלל ומייסר יותר מהמקרים המוזרים שקרו לאחרונה." הושלכת, בתאונה מפתיעה כלשהי, על חוף זה, הנודע בהכנסת האורחים שלו, נתפסת מיד, והואשמת ברצח. המראה הראשון שהוצג בפני עיניך היה גופת חברך, שנרצח. באופן כה בלתי מוסבר והונחה, כביכול, על ידי שד כלשהו בנתיבך."

בעוד מר קירווין אומר זאת, למרות הסערה שנשאתי במבט לאחור על סבליי, חשתי גם הפתעה ניכרת מהידע שנראה שהיה לו בנוגע אליי. אני מניח שתימהון מסוים ניכר בפניי, שכן מר קירווין מיהר לומר:

מיד עם חלותך, הובאו אליי כל המסמכים שהיו עליך, ובחנתי אותם כדי שאוכל לגלות" עקבות כלשהם שבאמצעותם אוכל לשלוח לקרוביך דיווח על אסונך ומחלתך. מצאתי מכתבים אחדים, וביניהם אחד שגיליתי מתחילתו כי הוא מאביך. כתבתי מיד לז'נבה; כמעט חודשיים חלפו מאז יצא מכתבי. אבל אתה חולה; אפילו כעת אתה רועד; אינך "כשיר לסערת רגשות מכל סוג שהוא."

המתח הזה גרוע פי אלף מהאירוע הנורא ביותר; אמור לי איזו סצנת מוות חדשה"
"הוצגה, ועל רצח של מי עליי לקונן עכשיו

"משפחתך בקושי מוחלט," אמר מר קירווין בעדינות; "ומישהו, חבר, בא לבקרך"

איני יודע באיזו שרשרת מחשבות עלה הרעיון, אך הוא חדר מיד למוחי שהרוצח בא
ללעוג לאומללותי ולהקניט אותי במותו של קלרוואל, כתמריץ חדש עבורי לציית
לרצונותיו השטניים. שמתי את ידי לפני עיניי, וצעקתי בייסורים

"הו! קחו אותו מכאן! איני יכול לראותו; למען השם, אל תתנו לו להיכנס"

מר קירווין התבונן בי בפנים מוטרדות. הוא לא יכול היה שלא לראות בקריאתי חזקה
:לאשמתי ואמר בטון חמור למדי

"הייתי חושב, בחור צעיר, שנוכחות אביך תהיה רצויה במקום לעורר מיאוס עז כל כך"

אבי! קראתי, בעוד כל תו פנים וכל שריר נרגעים מייסורים לעונג. "האם אבי אכן בא?"
"כמה אדיב, כמה אדיב מצידו! אבל איפה הוא, מדוע הוא לא ממחר אליי

השינוי בהתנהגותי הפתיע ושימח את השופט; אולי חשב שקריאתי הקודמת הייתה
חזרה רגעית של הזיה, וכעת חזר מיד למיטיבותו הקודמת. הוא קם ועזב את החדר
עם האחות שלי, ותוך רגע נכנס אבי

שום דבר, ברגע זה, לא יכול היה להסב לי עונג גדול יותר מבואו של אבי. שלחתי אליו
:את ידי וקראתי

"האם אתה בטוח אם כן — ואליזבת — וארנסט"

אבי הרגיע אותי בהבטחות לשלומם וניסה, על ידי התעכבות על נושאים אלו היקרים
ללבי, להרים את רוחי המדוכדכת; אך מהר מאוד חש כי בית סוהר אינו יכול להיות
משכן לעליצות. "איזה מקום הוא זה שבו אתה שוכן, בני!" אמר, מביט בעצב בחלונות
המסורגים ובמראה העלוב של החדר. "נסעת לחפש אושר, אך נראה שגורל רודף
"—אותך. וקלרוואל המסכן

שמו של חברי האומלל והנרצח היה סערה גדולה מכדי לשאתה במצבי החלש; הזלתי
דמעות

אבוי! כן, אבי, השבתי; "גורל כלשהו מהסוג הנורא ביותר תלוי מעליי, ועלי לחיות כדי"
".למלאו, או שבוודאי הייתי מת על ארונו של הנרי

לא הורשינו לשוחח זמן רב, שכן מצבי הבריאותי המעורער הצריך כל אמצעי זהירות שיבטיח שלוה. מר קירווין נכנס ועמד על כך שכוחותיי לא ימוצו במאמץ רב מדי. אך מראה אבי היה עבורי כזה של המלאך הטוב שלי, ובהדרגה שב אליי חוסני.

ככל שמחלתי עזבה אותי, שקעתי במלנכוליה קודרת ושחורה שדבר לא יכול היה להפיג. דמותו של קלרוואל הייתה לנגד עיניי לעד, נוראה ונרצחת. יותר מפעם אחת הסערה שאליה השליכו אותי הרהורים אלו גרמה לחבריי לחשוש מנסיגה מסוכנת. אבוי! מדוע שמרו על חיים כה אומללים ושנואים? היה זה בוודאי כדי שאוכל למלא את גורלי, שמתקרב כעת לסיומו. בקרוב, הו, בקרוב מאוד, המוות יכבה את הפעימות הללו ויקל עליי מהמשקל האדיר של הייסורים המכופף אותי לעפר; ובביצוע גזר הדין של הצדק, אשקע גם אני למנוחה. אז נראה היה המוות רחוק, אף שהמשאלה הייתה תמיד נוכחת במחשבותיי; ולעיתים קרובות ישבתי שעות ללא תנועה וללא מילים, מייחל למהפכה אדירה כלשהי שתקבור אותי ואת משמידי תחת הריסותיה.

עונת המשפטים התקרבה. הייתי כבר שלושה חודשים בכלא, ואף שהייתי עדיין חלש ובסכנה מתמדת לנסיגה, נאלצתי לנסוע כמעט מאה מיילים לעיירת המחוז שבה נערך המשפט. מר קירווין נטל על עצמו כל דאגה של איסוף עדים וארגון הגנתי. נחסכה ממני החרפה של הופעה פומבית כפושע, שכן המקרה לא הובא בפני בית המשפט המכריע בענייני חיים ומוות. חבר המושבעים הגדול דחה את כתב האישום, לאחר שהוכח כי הייתי באי אורקני בשעה שבה נמצאה גופת חברי; ושבעיים לאחר העברתי שוחררתי מהכלא.

אבי היה נלהב למצוא אותי משוחרר מהטרדות של אשמה פלילית, ששוב הורשיתי לנשום את האוויר הצח והותר לי לחזור לארצי. לא הייתי שותף לרגשות אלו, שכן עבורי קירות צינוק או ארמון היו שנואים באותה מידה. גביע החיים הורעל לנצח, ואף שהשמש זרחה עליי, כפי שזרחה על המאושרים ועליזי הלב, לא ראיתי סביבי דבר מלבד חשיכה סמיכה ומבעיתה, ששום אור לא חדר אליה מלבד הבהובן של שתי עיניים שנעצו בי מבט. לעיתים היו אלו עיניו המביעות של הנרי, הדועכות במוות, האישונים הכהים מכוסים כמעט על ידי העפעפיים והריסים השחורים הארוכים שעיטרו אותם; לעיתים היו אלו העיניים המימיות והמעורפלות של המפלצת, כפי שראיתי אותן לראשונה בחדרי באינגולשטאדט.

אבי ניסה לעורר בי רגשות חיבה. הוא דיבר על ז'נבה, שבה אבקר בקרוב, על אליזבת ועל ארנסט; אך המילים הללו גררו ממני רק אנחות עמוקות. לעיתים, אכן, חשתי רצון לאושר וחשבתי בעונג מלנכולי על בת-דודי האהובה או השתוקקתי, בגעגועים בולעניים למוולדת, לראות פעם נוספת את האגם הכחול ואת נהר הרון המהיר, שהיו כה יקרים לי בילדותי המוקדמת; אך מצבי הכללי היה של קהות חושים שבה בית סוהר היה מגורים רצויים באותה מידה כמו הסצנה האלוהית ביותר בטבע; והתקפים אלו הופרעו לעיתים רחוקות אלא על ידי פרצי ייסורים וייאוש. ברגעים אלו ניסיתי לעיתים

קרובות לשים קץ לקיום שתיעבתי, ונדרשה השגחה ועירנות בלתי פוסקת כדי למנוע ממני לבצע מעשה אלימות נורא.

עם זאת, חובה אחת נותרה לי, שזכרה ניצח לבסוף את יאושי האנוכי. היה עלי לחזור ללא דיחוי לז'נבה, לשמור שם על חייהם של אלו שכה אהבתי ברוך ולא רוב לרוצח, כדי שאם יד המקרה תוביל אותי למקום מחבואו, או אם יעז שוב להחריב אותי בנוכחותו, אוכל, במטרה בלתי נכשלת, לשים קץ לקיומה של הדמות המפלצתית שהענקתי לה חיקוי של נשמה מפלצתית עוד יותר. אבי עדיין רצה לעכב את עזיבתנו, חושש שלא אוכל לעמוד בתלאות המסע, שכן הייתי שבר כלי — צל של בן אנוש. כוחי אזל. הייתי שלד בלבד, וקדחת ביום ובלילה טרפה את גופי התשוש.

ובכל זאת, כיוון שהאצתי את עזיבתנו את אירלנד באי-שקט וחוסר סבלנות כזה, אבי חשב שמוטב להיענות. עלינו על סיפון כלי שיט לכיוון הבר-דה-גראס והפלגנו ברוח טובה מחופי אירלנד. היה זה חצות. שכבתי על (Havre-de-Grace) הסיפון מביט בכוכבים ומקשיב להתנפצות הגלים. בירכתי את החשיכה שהסתירה את אירלנד ממבטי, והדופק שלי פעם בשמחה קדחתנית כשחשבתי שבקרוב אראה את ז'נבה. העבר נראה לי באור של חלום מבעית; ובכל זאת כלי השיט שבו הייתי, הרוח שנשבה אותי מהחוף השנא של אירלנד והים שהקיף אותי, אמרו לי בחוזקה רבה מדי שלא הולכתי שולל על ידי שום חזיון וכי קלרוואל, ידידי ובן לווייתי היקר מכל, נפל קורבן לי ולמפלצת יציר כפיי. עברתי שוב בזיכרוני על כל חיי; אושרי השקט בעת שגרתי עם משפחתי בז'נבה, מות אמי ועזיבתי לאינגולשטאדט. נזכרתי, רועד, בהתלהבות המטורפת שהחישה אותי ליצירת אויבי המזוויע, והעליתי בדעתי את הלילה שבו חי לראשונה. לא הייתי מסוגל להמשיך ברצף המחשבות; אלף רגשות העיקו עליי, ובכיתי מרה.

מאז החלמתי מהקדחת, נהגתי לקחת בכל לילה כמות קטנה של לאודנום (תמצית אופיום), שכן רק באמצעות סם זה יכולתי להשיג את המנוחה הנחוצה לשימור החיים. מדוכא מזכר אסונותיי השונים, בלעתי כעת כמות כפולה מזו הרגילה ותוך זמן קצר נרדמתי עמוקות. אך השינה לא העניקה לי הפוגה ממחשבה ומאומללות; חלומותיי הציגו אלף עצמים שהפחידו אותי. לקראת בוקר אחז בי סוג של סיוט; הרגשתי את לפתית השד בצווארי ולא יכולתי להשתחרר ממנה; אנחות וזעקות הדהדו באוזניי. אבי, שהשגיח עליי, בראותו את חוסר המנוחה שלי, העיר אותי; הגלים המתנפצים היו מסביב, השמיים המעוננים מעל, השד לא היה כאן: תחושת ביטחון, הרגשה שהושגה שביתת נשק בין השעה הנוכחית לבין העתיד הבלתי נמנע והרה האסון העניקה לי סוג של שכחה רגועה, שהמוח האנושי במבנהו רגיש לה במיוחד.

המסע הגיע לסיומו. נחתנו והמשכנו לפריז. מהר מאוד גיליתי כי אמצתי את כוחותיי מעבר למידה וכי עליי לנוח בטרם אוכל להמשיך במסעי. דאגתו ותשומת לבו של אבי היו בלתי נלאות, אך הוא לא ידע את מקור סבליי וחפש שיטות מוטעות לריפוי התחלוא הבלתי ניתן לריפוי. הוא רצה שאחפש שעשוע בחברה. אני תיעבתי את פני האדם. הו, לא תיעבתי! הם היו אחיי, חבריי ליצירה, וחשתי משיכה אפילו אל הדוחים שביניהם, כאל יצורים בעלי טבע מלאכי ומנגנון שמימי. אך הרגשתי שאין לי זכות לקחת חלק במגעיהם. התרתי אויב בקרבם שכל שמחתו הייתה לשפוך את דמם ולהתענג על אנחותיהם. כיצד היו כולם, כל אחד ואחד מהם, מתעבים אותי וצדים אותי! מן העולם, לו ידעו את מעשיי הטמאים ואת הפשעים שמקורם בי!

אבי נכנע לבסוף לרצוני להימנע מחברה והשתדל בטיעונים שונים לגרש את יאוש. לעיתים חשב שאני חש עמוקות את ההשפלה שבאילוץ להשיב לאשמת רצח, והוא ניסה להוכיח לי את חוסר התוחלת שבגאווה.

אבוי! אבי, "אמרתי, "כמה מעט אתה מכיר אותי. בני אדם, רגשותיהם ותשוקותיהם, אכן היו מושפלים לו עלוב שכמוני היה חש גאווה. ז'וסטין, ז'וסטין המסכנה והאומללה, הייתה חפה מפשע כמוני, והיא סבלה מאותה אשמה; היא מתה בגללה; ואני הסיבה לכך — אני רצחתי אותה. ויליאם, ז'וסטין והנרי — כולם מתו מידיי."

אבי שמע אותי לא פעם, במהלך מאסרי, משמיע את אותה טענה; כאשר האשמת את עצמי כך, לעיתים נראה היה שהוא חפץ בהסבר, ובפעמים אחרות נראה היה שהוא רואה בכך פרי של הזיה, וכי במהלך מחלתי רעיון מסוג זה הציג את עצמו לדמיוני, וזכרו נשמר אצלי בתקופת ההחלמה. נמנעתי מהסברים ושמרתי על שתיקה מתמדת בנוגע לעלוב שיצרתי. הייתה בי השכנוע שאיחשב למטורף, וזה כשלעצמו היה כובל את לשוני לעד. אך מלבד זאת, לא יכולתי להביא את עצמי לחשוף סוד שימלא את שומעי בזעזוע ויהפוך פחד ואימה בלתי טבעית לדיירי קבע בחזהו. ריסנתי, לפיכך, את צימאוני חסר הסבלנות לסימפתיה ושתקתי בשעה שהייתי נותן את העולם כולו כדי להפקיד את הסוד הגורלי. ובכל זאת, מילים כמו אלו שתיעדתי היו מתפרצות ממני ללא שליטה. לא יכולתי להציע להן הסבר, אך אמיתותן הקלה בחלקה על נטל יגוני המסתורי.

בהזדמנות זו אמר אבי, בהבעה של פליאה חסרת גבולות, "ויקטור יקירי, איזה שיגעון. הוא זה? בני היקר, אני מפציר בך לעולם לא להשמיע טענה כזו שוב."

איני מטורף, "קראתי באנרגטיות; "השמש והשמיים, שחזו במעשיי, יכולים להעיד על" אמיתות דבריי. אני המתנקש של אותם קורבנות חפים מפשע ביותר; הם מתו ממזימותיי. אלף פעמים הייתי שופך את דמי שלי, טיפה אחר טיפה, כדי להציל את "חייהם; אך לא יכולתי, אבי, אכן לא יכולתי להקריב את המין האנושי כולו."

סיומו של נאום זה שכנע את אבי כי רעיונותיי מבולבלים, ומיד שינה את נושא שיחתנו והשתדל לשנות את מסלול מחשבותיי. הוא רצה ככל האפשר למחות את זיכרון הסצנות שהתרחשו באירלנד ומעולם לא רמז עליהן או הניח לי לדבר על אסונותיי

ככל שחלף הזמן הפכתי רגוע יותר; האומללות שכנה בלבי, אך לא דיברתי עוד באותו אופן לא עקבי על פשעיי שלי; די היה לי במודעות להם. באלימות עצמית מרבית ריסנתי את קולה הרודני של האומללות, שלעיתים רצתה להצהיר על עצמה בפני העולם כולו, והליכותי היו רגועות ומיושבות יותר מכפי שהיו אי פעם מאז מסעי לים הקרח.

ימים אחדים לפני שעזבנו את פריז בדרכנו לשווייץ, קיבלתי את המכתב הבא מאליזבת:

"ידידי היקר"

זה הסב לי את העונג הגדול ביותר לקבל מכתב מדודי שנשלח מפריז; אינך נמצא עוד במרחק מאיים, ואני יכולה לקוות לראותך תוך פחות משבועיים. בן דודי המסכן, כמה בוודאי סבלת! אני מצפה לראותך נראה חולה אף יותר מכפי שהיית כשעזבת את ז'נבה. החורף הזה עבר באומללות רבה, מעונה כפי שהייתי במתח חרד; ובכל זאת אני מקווה לראות שלום בתווי פניך ולמצוא שלבך אינו ריק לחלוטין מנחמה ושלווה.

אך חוששתי שאותם רגשות קיימים עכשיו שהפכו אותך לאומלל כל כך לפני שנה, ואולי אף התעצמו עם הזמן. לא הייתי רוצה להפריע לך בתקופה זו, כשכה הרבה אסונות מעיקים עליך, אך שיחה שהייתה לי עם דודי קודם לעזיבתו מחייבת הסבר כלשהו לפני שנפגש.

הסבר! ייתכן שתאמר, מה יש לאליזבת להסביר? אם באמת תאמר זאת, שאלותיי נענו וכל ספקותיי באו על סיפוקם. אך אתה רחוק ממני, וייתכן שאתה חושש מהסבר זה ועם זאת שמח עליו; ובשל ההסתברות שזהו המצב, איני מעזה לדחות עוד את כתיבת מה שבמהלך היעדרותך רציתי לעיתים קרובות להביע בפניך אך מעולם לא היה לי האומץ להתחיל.

אתה יודע היטב, ויקטור, שאיחודנו היה התוכנית המועדפת על הוריי מאז ינקותנו. נאמר לנו זאת כשהיינו צעירים, וחונכנו לצפות לכך כאירוע שבוודאי יתרחש. היינו חברים למשחק מלאי חיבה במהלך הילדות, ואני מאמינה, ידידים יקרים ומוערכים זה לזה ככל שהתבגרנו. אך כפי שאח ואחות חשים לעיתים קרובות חיבה עזה זה לזה מבלי לחפוץ באיחוד אינטימי יותר, האם לא ייתכן שזהו גם המקרה שלנו? אמור לי, ויקטור

יקירי. ענה לי, אני משביעה אותך באושרנו המשותף, באמת פשוטה —
האם אינך אוהב אחרת

טיילת; בילית שנים אחדות מחייך באינגולשטאדט; ואני מודה בפניך, ידידי,
שכאשר ראיתך בסתיו האחרון כה אומלל, בורח אל הבדידות מחברת כל
יצור, לא יכולתי שלא להניח שייתכן שאתה מתחרט על הקשר בינינו ומאמין
שאתה מחויב בכבוד למלא את רצונות הוריק, למרות שהם מנוגדים לנטיית
לברך. אך זהו היגיון שגוי. אני מודה בפניך, ידידי, שאני אוהבת אותך וכי
בחלומותיי הנשגבים על העתיד היית ידידי ובן לווייתי הקבוע. אך את
אושרך אני מבקשת כמו גם את אושרי שלי כשאני מצהירה בפניך
שנישואינו יהפכו אותי לאומללה לעד אלא אם יהיו צו בחירתך החופשית.
אפילו כעת אני בוכה למחשבה שבעודך כפוף תחת האסונות האכזריים
ביותר, אתה עלול לחנוק, בשם המילה כבוד, כל תקווה לאותה אהבה
ואושר שרק הם ישיבו אותך לעצמך. אני, שרוחשת לך חיבה כה חסרת
פניות, עלולה להגדיל את סבליך פי עשרה בהיותי מכשול לרצונותיך. אח!
ויקטור, היה סמוך ובטוח שלבת דודתך וחברתך למשחק יש אהבה כנה
מדי כלפיך מכדי שלא תהיה אומללה מהנחה זו. היה מאושר, ידידי; ואם
תציית לי בבקשה אחת זו, הישאר רגוע שדבר על פני האדמה לא יהיה
בכוחו להפריע לשלוותי.

אל תיתן למכתב זה להטרידך; אל תענה מחר, או ביום שאחריו, או אפילו
עד שתבוא, אם זה יסב לך כאב. דודי ישלח לי חדשות על בריאותך, ואם
אראה ולו חיוך אחד על שפתיך כשניפגש, שנגרם כתוצאה ממאמץ זה או
אחר שלי, לא אזדקק לשום אושר אחר.

"—אליזבת לִבְנֶצָה. ז'נבה, 18 במאי, 17

מכתב זה החיה בזיכרוני את מה ששכחתי קודם לכן, את איומו של השד — "אני אהיה
איתך בליל כלולותיך!" זה היה גזר דיני, ובאותו לילה יגייס השד כל תחבולה כדי
להשמידני ולגזול ממני את שביב האושר שהבטיח לנחם חלקית את סבליי. באותו
לילה הוא החליט להשלים את פשעיו במותי. ובכן, שיהיה כך; מאבק קטלני יתרחש אז
ללא ספק, שבו אם הוא ינצח אהיה במנוחה וכוחו עליי יסתיים. אם הוא יובס, אהיה
אדם חופשי. אבוי! איזה חופש? כזה שהאיכר נהנה ממנו כשמשפחתו נטבחה לנגד
עיניו, בקתתו נשרפה, אדמותיו נחרבו, והוא נשלח לנדוד, חסר בית, חסר כל ולבד, אך
חופשי. כזו תהיה חירותי, פרט לכך שבאליזבת שלי החזקתי באוצר, אבוי, שמאוזן על
ידי אותן זוועות של חרטה ואשמה שירדפו אותי עד המוות.

אליזבת המתוקה והאהובה! קראתי ושבתי וקראתי את מכתבה, ורגשות מרוככים
כלשהם התגנבו אל לבי והעזו ללחוש חלומות גן-עדן של אהבה ושמחה; אך התפוח

כבר נאכל, וזרוע המלאך נחשפה כדי לגרשני מכל תקווה. ובכל זאת הייתי מוכן למות כדי להפוך אותה למאושרת. אם המפלצת תוציא לפועל את איומה, המוות היה בלתי נמנע; ובכל זאת, שוב, שקלתי האם נישואי יחישו את גורלי. השמדתי אכן עשויה להגיע חודשים אחדים קודם לכן, אך אם מעניי יחשוד שאני דוחה זאת, בהשפעת איומיו, הוא בוודאי ימצא אמצעי נקמה אחרים ואולי נוראים יותר. הוא נדר להיות איתי בליל כלולותיך, אך הוא לא ראה באיום זה ככובל אותו לשלום בינתיים, שכן כאילו כדי להראות לי שטרם שבע מדם, הוא רצח את קלרוואל מיד לאחר השמעת איומיו. החלטתי, לפיכך, שאם איחודי המייד עם בת דודי יתרום לאושרה שלה או של אבי, מזימות יריבי נגד חיי לא יעכבו זאת אף לא שעה אחת.

במצב נפשי זה כתבתי לאליזבת. מכתבי היה רגוע ומלא חיבה. "חוששני, נערת האהובה," אמרתי, "שמעט אושר נותר לנו על פני האדמה; ובכל זאת כל מה שאזכה ליהנות ממנו יום אחד מרוכז בך. גרשי את פחדי השווא שלך; לך לבדך אני מקדיש את חיי ואת מאמציי לשלווה. יש לי סוד אחד, אליזבת, סוד נורא; כשיתגלה לך, הוא יקפיא את גופך באימה, ואז, רחוק מלהיות מופתעת מאומללותי, את רק תתמהי על כך שאני שורד את מה שסבלתי. אני אפקיד סיפור זה של אומללות ואימה בידייך ביום שלאחר נישואינו, שכן, בת דודי המתוקה, חייב להיות אמון מושלם בינינו. אך עד אז, אני משביע אותך, אל תזכירי זאת ואל תרמזי לכך. זאת אני מבקש בכל לשון של בקשה, "וידע אני שתצייתי

כעבור כשבוע מהגעת מכתבה של אליזבת חזרנו לז'נבה. הנערה המתוקה קיבלה את פניי בחיבה חמה, אך דמעות היו בעיניה בראותה את גופי הכחוש ולחיי הקדחתניות. ראיתי שינוי גם בה. היא הייתה רזה יותר ואיבדה הרבה מאותה חיוניות שמימית שבעבר הקסימה אותי; אך עדינותה ומבטי החמלה הרכים שלה הפכו אותה לבת לוויה מתאימה יותר לאדם מוכה ואומלל כפי שהייתי.

השלווה שממנה נהייתי כעת לא ארכה. הזיכרון הביא איתו טירוף, וכאשר חשבתי על מה שעבר, אי שפיות של ממש אחזה בי; לעיתים הייתי זועם ובוער מחמה, לעיתים שפוף ומיואש. לא דיברתי ולא הבטתי באיש, אלא ישבתי ללא תנועה, מבולבל משלל המסכנות שהכריעו אותי.

לאליזבת לבדה היה הכוח להוציא אותי מהתקפים אלו; קולה העדין היה מרגיע אותי כשהייתי נסער מסערת רגשות ומפיח בי רגשות אנושיים כששקעתי בקהות חושים. היא בכתה איתי ועבורי. כשהתבונה שבה, היא הייתה מוכיחה אותי ומשתדלת להפיח בי השלמה. אח! טוב הדבר עבור האומללים להשלים עם גורלם, אך עבור האשמים אין שלום. ייסורי החרטה מרעילים את המותרות שלעיתים נמצאים בהתמסרות לשיא האבל.

זמן קצר לאחר הגעתי דיבר אבי על נישואי המיידים לאליזבת. נותרתי שותק.

"האם יש לך, אם כן, קשר אחר?"

שום קשר עלי אדמות. אני אוהב את אליזבת ומצפה לאיחודנו בעונג. יהי היום לפיכך "קבוע; ובו אקדיש את עצמי, בחיים או במוות, לאושרה של בת דודי."

ויקטור יקירי, אל תדבר כך. אסונות כבדים פקדו אותנו, אך הבה רק נדבק חזק יותר" במה שנותר ונעביר את אהבתנו לאלו שאיבדנו אל אלו שעדיין חיים. המעגל שלנו יהיה קטן אך קשור בחוזקה בעבותות של חיבה ואסון משותף. וכאשר הזמן ירכך את יאושך, מושאי דאגה חדשים ויקרים ייוולדו כדי להחליף את אלו שנגזלו מאיתנו באכזריות כה רבה."

אלו היו לקחיו של אבי. אך אל"י חזר זכר האיום; ולא תוכל להתפלא שבעוד השד היה כה כל-יכול במעשי הדמים שלו, כמעט ראיתי בו בלתי מנוצח, וכאשר הגה את המילים "אני אהיה איתך בליל כלולותיך", ראיתי בגורל המאויים כבלתי נמנע. אך המוות לא היה רעה עבורי אם אובדנה של אליזבת היה מאוזן מולו, ולכן, בפנים מרוצות ואפילו עליזות, הסכמתי עם אבי שאם בת דודי תסכים, הטקס ייערך בעוד עשרה ימים, ובכך אחתום, כפי שדמיינתי, את גורלי.

אלוהים אדירים! לו לרגע אחד הייתי חושב מה עשויה להיות כוונתו השטנית של יריבי השד, הייתי מעדיף להגלות את עצמי לעד מארץ־ולדתי ולנדוד כנודד חסר חברים על פני האדמה מאשר להסכים לנישואים אומללים אלו. אך, כאילו ניחן בכוחות קסם, המפלצת עיוורה אותי לגבי כוונותיו האמיתיות; וכאשר חשבתי שהכנתי רק את מותי שלי, החשתי את מותה של קורבן יקרה בהרבה.

ככל שהמועד שנקבע לנישואינו התקרב, בין אם מתוך פחדנות או מתחושה נבואית, הרגשתי שלבי צונח בתוכי. אך הסתרתי את רגשותיי במראית עין של עליצות שהביאה חיוכים ושמחה לפניו של אבי, אך בקושי הוליכה שולל את עינה המקפידה והערנית תמיד של אליזבת. היא ציפתה לאיחודנו בסיפוק שליו, לא ללא מהילה של פחד קל, שהוטבע על ידי אסונות העבר, שמה שנראה עכשיו כאושר ודאי ומוחשי עלול להתפוגג בקרוב לחלום פורח ולא להותיר עקבות מלבד חרטה עמוקה ונצחית.

הכנות נעשו לאירוע, ביקורי ברכה התקבלו, והכל עטה מראית עין מחייכת. סגרתי, כמיטב יכולתי, בלבי שלי את החרדה שטרפה שם והשתלבתי בלהיטות מדומה בתוכניותיו של אבי, למרות שהן עשויות היו לשמש רק כקישוטים לטרגדיה שלי. באמצעות מאמציו של אבי הוחזר לאליזבת חלק מירושטה על ידי הממשלה האוסטרית. נחלה קטנה על גדות קומו הייתה שייכת לה. סוכם כי מיד לאחר איחודנו נמשיך לווילה לבנצה ונבלה את ימי אושרנו הראשונים לצד האגם היפה שעל ידו היא עמדה.

בינתיים נקטתי בכל אמצעי זהירות כדי להגן על גופי למקרה שהשד יתקוף אותי בגלוי. נשאתי אקדחים ופגיון עמי תמיד והייתי תמיד על המשמר למנוע תחבולה, ובאמצעים אלו השגתי מידה גדולה יותר של שלוה. אכן, ככל שהמועד התקרב, האיום נראה יותר כאשליה, שאינה ראויה להפריע לשלוותי, בעוד האושר שקיוויתי לו בנישואיי עטה מראית עין גדולה יותר של ודאות ככל שהיום שנקבע לטקס התקרב ושמעתי שמדברים עליו ללא הרף כעל התרחשות ששום תאונה לא תוכל למנוע.

אליזבת נראתה מאושרת; התנהגותי הרגועה תרמה רבות להרגעת רוחה. אך ביום שנועד למלא את רצונותיי ואת גורלי, היא הייתה מלנכולית, ותחושה מוקדמת של רע חלחלה בה; ואולי גם חשבה על הסוד הנורא שהבטחתי לחשוף בפניה ביום המחרת. אבי היה בינתיים מלא שמחה, ובתוך המולת ההכנות ראה במלנכוליה של אחייניתו רק את ביישנותה של כלה.

לאחר שנערך הטקס התאסף קהל גדול בבית אבי, אך סוכם כי אליזבת ואני נתחיל את ונמשיך במסענו ביום המחרת. (Evian) מסענו בדרך המים, נלון באותו לילה באוויאן. היום היה יפה, הרוח נוחה; הכל חייך לעבר הפלגת הכלולות שלנו.

אלו היו הרגעים האחרונים של חיי שבהם נהייתי מתחושת אושר. חלפנו במהירות; השמש הייתה חמה, אך היינו מוגנים מקרניה על ידי סוג של חופה בעודנו נהנים מיופייה של התמונה, לעיתים מצדו האחד של האגם, שם ראינו את הר סלב את הגדות הנעימות של מונטאלגרה, ובמרחק, מתנשא מעל הכל, המון (Salêve), בלאן היפהפה, ואוסף ההרים המושלגים המנסים לשווא להתחרות בה; לעיתים בשיט לאורך הגדות המנוגדות, ראינו את רכס הג'ורה האדיר המציב את צדו האפל מול השאפתנות שתרצה לעזוב את ארץ מולדתה, ומחסום כמעט בלתי עביר לפולש שיחפוץ לשעבדה.

לקחתי את ידה של אליזבת. "את עצובה, אהובתי. אח! לו ידעת מה סבלתי ומה אני עשוי עוד לשאת, היית משתדלת להניח לי לטעום את השקט והחופש מהייאוש שיום זה לפחות מאפשר לי ליהנות ממנו."

היה מאושר, ויקטור יקירי, "השיבה אליזבת; "אין דבר, אני מקווה, שיצער אותך; והיה" סמוך ובטוח שאם שמחה תוססת אינה מצוירת על פניי, לבי מרוצה. משהו לוחש לי לא לסמוך יותר מדי על התחזית שנפתחה בפנינו, אך לא אקשיב לקול כה מרושע. ראה באיזו מהירות אנו נעים וכיצד העננים, שלעיתים מסתירים ולעיתים עולים מעל כיפת המון בלאן, הופכים סצנה זו של יופי למעניינת עוד יותר. הבט גם בדגים הרבים מספור השוחים במים הצלולים, שבהם אנו יכולים להבחין בכל חלוק נחל המונח בתחתית. "איזה יום אלוהי! כמה מאושר ורגוע נראה הטבע כולו"

כך השתדלה אליזבת להסיח את מחשבותיה ואת מחשבותיי מכל הרהור בנושאים מלנכוליים. אך מזגה היה תנודתי; שמחה לשניות אחדות זהרה בעיניה, אך היא פינתה את מקומה ללא הרף לפיזור נפש ולהזיה.

והתבוננו (Drance) השמש שקעה נמוך יותר בשמיים; חלפנו על פני נהר הדראנס בנתיבו דרך הנקיקים של הגבעות הגבוהות והעמקים של הנמוכות יותר. האלפים כאן מתקרבים לאגם, והתקרבו לאמפיתיאטרון ההרים המהווה את גבולו המזרחי. צריח הכנסייה של אוויאן זהר תחת היערות שהקיפו אותו ורכס ההרים שמעל להרים שמעליו הוא התנשא.

הרוח, שעד כה נשאה אותנו במהירות מדהימה, שככה בשקיעה לבריזה קלה; האוויר הרך רק סחרר מעט את המים וגרם לתנועה נעימה בין העצים כשהתקרבו לחוף, שממנו הוא נשא את הריח המענג ביותר של פרחים וחציר. השמש שקעה תחת האופק כשנחתנו, וכשנגעתי בחוף הרגשתי את אותן דאגות ופחדים מתעוררים, אלו שמהרה עמדו ללפות אותי ולהיצמד אליי לעד.

פרק 23

השעה הייתה שמונה כשנחתנו; טיילנו זמן קצר על החוף, נהנים מהאור החולף, ואז פרשנו אל הפונדק והתבוננו במראה המרהיב של המים, היערות וההרים, שהיו מעורפלים בחשיכה אך עדיין הציגו את קווי המתאר השחורים שלהם.

הרוח, ששככה בדרום, קמה כעת בעוצמה רבה במערב. הירח הגיע לשיאו בשמיים והחל לרדת; עננים חלפו על פניו במהירות גדולה ממעוף הנשר ועמעמו את קרניו, בעוד האגם שיקף את מראם של השמיים הסואנים, שהפכו סואנים אף יותר בשל הגלים חסרי המנוחה שהחלו לעלות. לפתע ירדה סערת גשמים עזה.

הייתי רגוע במהלך היום, אך ברגע שהלילה טשטש את צורותיהם של העצמים, אלף פחדים עלו במוחי. הייתי חרד ודרוך, בעוד ידי הימנית לופתת אקדח שהיה חבוי בחיקי; כל צליל החריד אותי, אך החלטתי למכור את חיי ביוקר ולא לסגת מהעימות עד שחיי שלי או חיי יריבי יכבו.

אליזבת הבחינה בסערת רוחי במשך זמן מה בשתיקה ביישנית ומלאת חשש, אך היה משהו במבטי שהעביר אליה אימה, וברעד שאלה, "מהו הדבר שמסעיר אותך, ויקטור?" "יקירי? מפני מה אתה מפחד

הו! שלום, שלום, אהובתי," השבתי; "רק הלילה הזה, והכל יהיה בטוח; אך הלילה" "הזה הוא נורא, נורא מאוד

עברה שעה במצב נפשי זה, כשפתאום הרהרתי עד כמה נורא יהיה הקרב שציפיתי לו בכל רגע עבור אשתי, והפצרתי בה בכל לשון של בקשה לפרוש, כשאני מחליט לא להצטרף אליה עד שאשיג מידע כלשהו על מצבו של אויבי.

היא עזבה אותי, ואני המשכתי זמן מה להתהלך הלך ושוב במסדרונות הבית, בודק כל פינה שעשויה לשמש מסתור ליריבי. אך לא גיליתי שום זכר לו והחלתי לשער שאיזה מקרה בר מזל התערב כדי למנוע את הוצאת איומיו אל הפועל, כשפתאום שמעתי צרחה חדה ונוראה. היא הגיעה מהחדר שאליו פרשה אליזבת. כששמעתי אותה, האמת כולה פרצה למוחי, זרועותיי צנחו, ותנועתו של כל שריר וסיב הופסקה; יכולתי להרגיש את הדם זורם בעורקיי ועוקץ בקצות גפיי. מצב זה נמשך רק רגע; הצרחה חזרה על עצמה, ואני פרצתי אל החדר.

אלוהים אדירים! מדוע לא נפחתי אז את נשמת! מדוע אני כאן כדי לספר על השמדתה של התקווה הטובה ביותר והיצור הטהור ביותר עלי אדמות? היא הייתה שם, ללא רוח חיים וחסרת תנועה, מוטלת על פני המיטה, ראשה שמוט מטה ותוויה החיוורים והמעוותים מכוסים למחצה בשערה. לכל מקום שאליו אני פונה אני רואה את אותה דמות — זרועותיה חסרות הדם וצורתה הרפואה שהושלכו על ידי הרוצח על מיטת כלולותיה. האם יכולתי לחזות בכך ולחיות? אבוי! החיים הם עקשנים ודבקים חזק ביותר במקום שבו הם שנאים מכל. לרגע אחד בלבד איבדתי את הכרתי; נפלתי חסר תחושה על הקרקע.

כשחזרתי לעצמי מצאתי את עצמי מוקף באנשי הפונדק; פניהם הביעו אימה עוצרת נשימה, אך זוועתם של האחרים נראתה רק כלעג, צל של הרגשות שהעיקו עליי. נמלטתי מהם אל החדר שבו נחה גופתה של אליזבת, אהובתי, אשתי, שרק לפני זמן קצר הייתה חיה, כה יקרה, כה ראויה. היא הוזזה מהתנוחה שבה ראיתה לראשונה, וכעת, כששכבה שם, ראשה על זרועה וממחטה מונחת על פניה וצווארה, יכולתי להניח שהיא ישנה. מיהרתי אליה וחיבקתי אותה בלהט, אך הרפיון והקור הקטלני של הגפיים אמרו לי שמה שאני מחזיק כעת בזרועותיי חדל להיות אליזבת שאהבתי. והוקרתי. סימן הרצח של לופת השד היה על צווארה, והנשימה חדלה לצאת משפתיה.

בעודי עדיין תלוי מעליה בייסורי ייאוש, הזדמן לי להביט מעלה. חלונות החדר היו מוחשכים קודם לכן, וחשתי מעין פאניקה בראותי את אור הירח הצהוב והחיוור מאיר את החדר. התריסים הושלכו לאחור, ובתחושת זוועה שאין לתארה, ראיתי בחלון הפתוח דמות מזויעה ומתועבת מכל. חיוך מעוות היה על פני המפלצת; נראה היה שהוא לועג, בעודו מצביע באצבעו השטנית לעבר גופת אשתי. זינקתי לעבר החלון, ובשולפי אקדח מחיקי, יריתי; אך הוא חמק ממני, קפץ ממקומו, וברוצו במהירות הברק, צלל אל האגם.

קול הירי הביא קהל אל החדר. הצבעתי על המקום שבו נעלם, ועקבנו אחרי העקבות בסירות; רשתות הושלכו, אך לשווא. לאחר שעות אחדות חזרנו חסרי תקווה, כשרוב מלוויי מאמינים כי הייתה זו דמות שהועלתה בדמיוני. לאחר שנחתו, הם המשיכו לסרוק את האזור, כשיחידות יוצאות לכיוונים שונים בין היערות והכרמים.

ניסיתי להתלוות אליהם והתקדמתי מרחק קצר מהבית, אך ראשי הסתחרר, צעדיי היו כשל אדם שיכור, ולבסוף נפלתי במצב של תשישות מוחלטת; קרום כיסה את עיניי, ועורי היה צרוב מחום הקדחת. במצב זה נישאתי חזרה והונחתי על מיטה, בקושי מודע למה שקרה; עיניי שוטטו בחדר כאילו כדי לחפש דבר מה שאיבדתי.

לאחר פרק זמן קמתי, וכאילו מתוך אינסטינקט, זחלתי אל החדר שבו נחה גופת אהובתי. היו שם נשים שבכו מסביב; נתליתי מעליה וחיברתי את דמעותי המרות לשלהן; כל הזמן הזה שום רעיון ברור לא הציג את עצמו למוחי, אלא מחשבותי נדדו לנושאים שונים, מהרהרות בבלבול באסונותי ובסיבתם. הייתי המום, בתוך ענן של פליאה וזוועה. מותו של ויליאם, הוצאתה להורג של ז'וסטין, רצח קלרוואל, ולבסוף של אשתי; אפילו באותו רגע לא ידעתי אם חבריי היחידים שנותרו בטוחים מפני רשעותו של השד; אבי אפילו כעת עלול להתפתל תחת לופתו, וארנסט עשוי להיות מת לרגליו. רעיון זה גרם לי לרעוד והשיב אותי לפעולה. זינקתי והחלטתי לחזור לז'נבה בכל המהירות האפשרית.

לא ניתן היה להשיג סוסים, והיה עליי לחזור דרך האגם; אך הרוח לא הייתה נוחה, והגשם ירד במטחים. עם זאת, בקושי עלה הבוקר, ויכולתי לקוות באופן סביר להגיע עד הלילה. שכרתי אנשים שיחתרו ולקחתי משוט בעצמי, שכן תמיד מצאתי הקלה מעינויי הנפש בפעילות גופנית. אך האומללות המציפה שחשתי כעת, ושיא הסערה שנשאתי, הפכו אותי לבלתי כשיר לכל מאמץ. השלכתי את המשוט, ובהשעיני את ראשי על ידי, נתתי דרור לכל רעיון קודר שעלה. אם הבטתי מעלה, ראיתי מראות שהיו מוכרים לי מתקופתי המאושרת יותר ובהם התבוננתי אך יום לפני כן בחברתה של זו שהייתה כעת רק צל וזיכרון. דמעות זרמו מעיניי. הגשם פסק לרגע, וראיתי את הדגים משחקים במים כפי שעשו שעות אחדות קודם לכן; אז הבחינה בהם אליזבת. אין דבר מכאיב כל כך לנפש האדם כמו שינוי גדול ופתאומי. השמש עשויה לזרוח או העננים עשויים להנמיך, אך דבר לא יכול היה להיראות לי כפי שנראה יום קודם לכן. שד חטף ממני כל תקווה לאושר עתידי; שום יצור לא היה מעולם אומלל כפי שהייתי אני; אירוע כה מבהיל הוא יחיד במינו בתולדות האדם.

אך מדוע עליי להתעכב על האירועים שבאו בעקבות אירוע מכריע אחרון זה? סיפורי היה סיפור של זוועות; הגעתי לשיאן, ומה שעלי לספר כעת יכול רק להלאות אותך. דע כי אחד אחד, חבריי נחטפו ממני; נותרתי גלמוד. כוחו שלי אזל, ועלי לספר, במילים ספורות, את מה שנותר מסיפורי המזוויע.

הגעתי לז'נבה. אבי וארנסט עדיין חיו, אך הראשון קרס תחת הבשורות שנשאתי. אני רואה אותו כעת, אדם זקן מעולה ונכבד! עיניו שוטטו בחלל, שכן הן איבדו את קסמן ואת עונגן — את אליזבת שלו, שהייתה עבורו יותר מבת, ושעליה העתיר את כל אותה חיבה שחש אדם אשר בשלהי חייו, כשיש לו מעט קשרים, נאחז בלהט רב יותר באלו שנותרו. ארור, ארור יהיה השד שהביא אומללות על שערותיו השיבות ודן אותו להתכלות במסכנות! הוא לא יכול היה לחיות תחת הזוועות שנערמו סביבו; מעיינות הקיום כלו פתאום; הוא לא היה מסוגל לקום ממיטתו, ותוך ימים אחדים מת בזרועותיי.

מה עלה בגורלי אז? איני יודע; איבדתי כל תחושה, ושלשלאות וחשיכה היו העצמים היחידים שהעיקו עליי. לעיתים, אכן, חלמתי שאני משוטט במרבדים פורחים ובעמקים נעימים עם חברי נעוריי, אך התעוררתי ומצאתי את עצמי בצינוק. מלנכוליה באה בעקבות זאת, אך בהדרגה השגתי תפיסה ברורה של אומללותי ומצבי ואז שוחררתי מכלאי. שכן קראו לי מטורף, ובמשך חודשים רבים, כפי שהבנתי, תא מבודד היה מקום מגוריי.

החירות, עם זאת, הייתה מתנה חסרת תועלת עבורי, לולא התעוררתי לתבונה ובו בזמן התעוררתי לנקמה. כשזכר אסונות העבר העיק עליי, החלתי להרהר בסיבתם — המפלצת שיצרתי, השד האומלל ששלחתי אל העולם להשמדתי. אחז בי זעם מטריף כשחשבתי עליו, והשתוקקתי והתפללתי בלהט שאזכה לתפוס אותו כדי לנקום נקמה גדולה וניצחת בראשו הארור.

ושנאתי לא הגבילה את עצמה לאורך זמן למשאלה חסרת תועלת; החלתי להרהר בדרכים הטובות ביותר ללכוד אותו; ולשם כך, כחודש לאחר שחרורי, פניתי לשופט פלילי בעיר ואמרתי לו שיש לי האשמה להגיש, שאני מכיר את משמיד משפחתי, ושאני דורש ממנו להפעיל את כל סמכותו ללכידת הרוצח.

השופט הקשיב לי בתשומת לב ובאדיבות. "היה סמוך ובטוח, אדוני," אמר, "ששום מאמץ מצדי לא ייחסך כדי לגלות את הנבל."

אני מודה לך, "השבתי; "הקשב, אם כן, לתצהיר שיש לי למסור. זהו אכן סיפור כה" מוזר עד שהייתי חושש שלא תאמין לו לולא היה משהו באמת אשר, מופלא ככל שיהיה, כופה שכנוע. הסיפור עקבי מדי מכדי שייחשב בטעות לחלום, ואין לי שום מניע לכזב. "סגנוני כשפניתי אליו כך היה מרשים אך רגוע; גיבשתי בלבי החלטה לרדוף את משמידי עד מוות, ומטרה זו השקיטה את ייסוריי ולפרק זמן השלימה אותי עם החיים. כעת סיפרתי את קורותיי בקצרה אך בנחישות ובדיוק, מציין את התאריכים בדייקנות ומבלי לסטות לעולם לדברי גידוף או קריאות התפעלות.

השופט נראה בתחילה חסר אמון לחלוטין, אך ככל שהמשכתי הוא הפך קשוב ומעוניין יותר; ראיתי אותו לעיתים מצטמרר מזוועה; בפעמים אחרות הפתעה חיה, ללא שמץ של חוסר אמון, הייתה מצוירת על פניו.

כשסיימתי את דבריי, אמרתי, "זהו היצור שאותו אני מאשים ועבור לכידתו וענישתו אני קורא לך להפעיל את כל כוחך. זוהי חובתך כשופט, ואני מאמין ומקווה שרגשותיך כאלה לא יתקוממו נגד ביצוע תפקידים אלו בהזדמנות זו."

פנייה זו גרמה לשינוי ניכר בתווי פניו של מאזיני. הוא שמע את סיפורי באותו סוג של חצי-אמונה הניתן לסיפור על רוחות ואירועים על-טבעיים; אך כשנקרא לפעול רשמית כתוצאה מכך, כל זרם חוסר האמון שלו חזר. הוא ענה, עם זאת, במתינות, "הייתי מעניק לך ברצון כל סיוע במרדפך, אך היצור שעליו אתה מדבר נראה כבעל כוחות שיציבו את כל מאמציי כנגד חוסר אונים. מי יכול לעקוב אחר חיה שיכולה לחצות את ים הקרח ולשכון במערות ומאורות ששום אדם לא היה מעז לחדור אליהן? חוץ מזה, חודשים אחדים חלפו מאז ביצוע פשעיו, ואיש אינו יכול לשער לאן נדד או באיזה אזור הוא עשוי לשכון כעת."

אין לי ספק שהוא חוגג סמוך למקום שבו אני שוכן, ואם אכן מצא מקלט באלפים, ניתן לצוד אותו כמו יעל ולהשמידו כחיית טרף. אך אני מבחין במחשבותיך; אינך מאמין לסיפורי ואינך מתכוון לרדוף את אויבי בעונש המגיע לו."

בעודני מדבר, זעם נצנץ בעיניי; השופט נרתע. "אתה טועה", אמר. "אני אעשה מאמצים, ואם יהיה בכוחו ללכוד את המפלצת, היה סמוך ובטוח שהוא יסבול עונש הולם לפשעיו. אך אני חושש, ממה שתיארת בעצמך כתכונותיו, שהדבר יתברר כבלתי אפשרי; ולכן, בעוד שכל אמצעי ראוי יינקט, עליך להכין את עצמך לאכזבה."

זה לא ייתכן; אך כל מה שאוכל לומר יועיל מעט. נקמתי אינה חשובה לך; ובכל זאת, בעוד אני מודה בכך שהיא מידה רעה, אני מתוודה שהיא התשוקה הבלעדית והבולענית של נשמתי. זעמי הוא בלתי ניתן לתיאור כשאני מהרהר בכך שהרוצח, שאותו שחררתי לחופשי בקרב החברה, עדיין קיים. אתה מסרב לדרישתי הצודקת; נותר לי רק מקור אחד, ואני מקדיש את עצמי, בחיי או במותי, להשמדתו."

רעדתי מעודף התרגשות כשאמרתי זאת; היה טירוף בהתנהגותי, ומשהו, אין לי ספק, מאותה עזות יהירה שנאמר כי לקדושים המעונים של פעם הייתה. אך עבור שופט מז'נבה, שמוחו היה עסוק ברעיונות שונים בהרבה מאלו של מסירות וגבורה, להתעלות נפש זו הייתה מראית עין של שיגעון. הוא השתדל להרגיע אותי כפי שאומנת עושה לילד והתייחס לסיפורי כאל תוצאות של הזיה.

אדם, "קראתי, "כמה בער אתה בגאוות חוכמתך! חדל; אינך יודע מהו הדבר שאתה" אומר."

פרצתי מהבית כועס ומוטרד ופרשתי להרהר בדרך פעולה אחרת.

פרק 24

מצבי הנוכחי היה כזה שבו כל מחשבה רצונית נבלעה ואבדה. נסחפתי על ידי חמה; הנקמה לבדה העניקה לי כוח וישוב דעת; היא עיצבה את רגשותיי ואפשרה לי להיות מחושב ורגוע בתקופות שאלמלא כן הזיה או מוות היו מנת חלקי.

החלטתי הראשונה הייתה לעזוב את ז'נבה לעד; ארצי, שבימים בהם הייתי מאושר ואהוב הייתה יקרה לי, הפכה כעת, בעת מצוקתי, למתועבת. הצטיידתי בסכום כסף, יחד עם תכשיטים אחדים שהיו שייכים לאמי, ויצאתי לדרך.

וכעת החלו נדודיי, אשר עתידים להיפסק רק עם החיים. חציתי חלק נכבד מהעולם ונשאתי את כל התלאות שנוסעים במדבריות ובארצות פראיות רגילים לפגוש. כיצד חייתי – בקושי אדע; פעמים רבות פשטתי את גפיי הכושלות על פני המישור החולי והתפללתי למוות. אך הנקמה החזיקה אותי בחיים; לא העזתי למות ולהותיר את יריבי בקיומו.

כשעזבתי את ז'נבה, משימתי הראשונה הייתה להשיג קצה חוט שבאמצעותו אוכל להתחקות אחר עקבות אויבי השטני. אך תוכנתי לא הייתה מגובשת, ושוטטתי שעות רבות סביב גבולות העיר, לא בטוח באיזה נתיב עליי לבחור. כשהתקרב הלילה מצאתי את עצמי בפתח בית הקברות שבו נחו ויליאם, אליזבת ואבי. נכנסתי פנימה וניגשתי אל המצבה שסימנה את קבריהם. הכל היה שקט מלבד עלי העצים, שהונעו קלות ברוח; הלילה היה חשוך כמעט לגמרי, והמראה היה חגיגי ומרגש אפילו עבור צופה מן הצד. נראה היה שרוחות המתים מרחפות מסביב ומטילות צל, אשר הורגש אך לא נראה, סביב ראשו של המתאבל.

היגון העמוק שמראה זה עורר בתחילה פינה את מקומו במהירות לזעם וייאוש. הם היו מתים, ואני חייתי; רוצחם גם הוא חי, וכדי להשמידו עליי לגרור את קיומי המייגע. כרעתי על העשב ונשקתי לאדמה ובשפתיים רועדות קראתי: "בשם האדמה הקדושה שעליה אני כורע, בשם הצללים המשוטטים בקרבותי, בשם היגון העמוק והנצחי שאני חש, אני נשבע; ובשמך, הו לילה, והרוחות המולכות עליך, לרדוף את השד שגרם לאומללות זו, עד שהוא או אני נכלה בקרב למוות. למטרה זו אשמור על חיי; כדי לבצע נקמה יקרה זו אחזה שוב בשמש ואדרוך על עשב הארץ הירוק, אשר אלמלא כן היה נעלם מעיניי לעד. ואני קורא לכם, רוחות המתים, ולכם, משרתי הנקמה המשוטטים, לסייע לי ולהובילני במלאכתי. ירווה המפלצת הארורה והגיהנומית ייסורים עד תום;". יחוש הוא את הייאוש המענה אותי כעת.

התחלתי את השבעתי בחגיגות וביראה שכמעט הבטיחו לי שצללי חבריי הנרצחים שמעו ואישרו את מסירותי, אך ככל שהתקרבתי לסיום אחזו בי הזעם והחמה וחנקו את דבריי.

נעניתי מתוך דממת הלילה בצחוק רם ושטני. הוא הדד באוזניי זמן רב ובכבדות; ההרים החזירו לו הד, וחשתי כאילו הגיהנום כולו מקיף אותי בלעג וצחוק. ללא ספק באותו רגע היה אוחז בי טירוף והייתי משמיד את קיומי העלוב, לולא נשמעה שבעתי ולולא נשמרתי לנקמה. הצחוק דעך, כשקול מוכר ומתועב, לכאורה קרוב לאוזני, פנה אליי בלחישה נשמעת: "אני מרוצה, יצור עלוב! החלטת לחיות, ואני מרוצה."

זינקתי לעבר המקום שממנו בקע הקול, אך השטן חמק מאחיזתי. לפתע עלה דיסק הירח הרחב והאיר במלואו את צורתו המזוויעה והמעוותת בעודו נמלט במהירות שהיא מעבר לזו של בן תמותה.

רדפתי אחריו, ובמשך חודשים רבים זו הייתה משימתי. מודרך על ידי קצה חוט דק, עקבתי אחר פיתולי הרון, אך לשווא. הים התיכון הכחול הופיע, ובמקרה מוזר, ראיתי את השד נכנס בלילה ומסתתר בכלי שיט המפליג לים השחור. עליתי על אותה ספינה, אך הוא נמלט, איני יודע כיצד.

בין ערבות טרטאריה ורוסיה, למרות שהוא עדיין חמק ממני, תמיד עקבתי אחר עקבותיו. לעיתים האכירים, מבועתים מהחיזיון הנורא הזה, הודיעו לי על נתיבו; לעיתים הוא עצמו, שחשש שאם אאבד כל זכר לו אתייאש ואמות, הותיר סימן כלשהו להובילני. השלג ירד על ראשי, וראיתי את טביעת צעדו הענק על המישור הלבן. אתם, הנכנסים כעת לחיים, שדאגה היא חדשה לכם וייסורים אינם מוכרים לכם, כיצד תוכלו להבין את מה שחשתי ועדיין חש? קור, מחסור ותשישות היו המכאובים הפחותים ביותר שנגזר עליי לשאת; קוללתי על ידי איזה שד ונשאתי עמי את הגיהנום הנצחי שלי; ובכל זאת רוח טובה עקבה אחר צעדי והדריכה אותם וכאשר רטנתי ביותר הייתה מחלצת אותי לפתע מקשיים שנראו בלתי עבירים. לעיתים, כאשר הטבע, מוכרע על ידי רעב, קרס תחת התשישות, הוכנה עבורי ארוחה במדבר שהשיבה את נפשי ועודדה אותי. המזון היה אכן גס, כזה שאיכרי הארץ אכלו, אך אין לי ספק שהוא הונח שם על ידי הרוחות שזימנתי לסייע לי. לעיתים קרובות, כשהכל היה יבש, השמים נטולי עננים, והייתי צרוב מצמא, ענן קל היה מעיב על השמיים, משיל את טיפות המים הספורות שהחיו אותי, ונעלם.

עקבתי, כשנתאפשר לי, אחר נתיבי הנהרות; אך השד נמנע בדרך כלל מאלו, שכן כאן התרכזה בעיקר אוכלוסיית הארץ. במקומות אחרים בני אדם נראו לעיתים רחוקות, ובדרך כלל התקיימתי על חיות הבר שחצו את דרכי. היה לי כסף איתי וזכיתי בידידותם של הכפריים על ידי חלוקתו; או שהבאתי עמי מזון שצדתי, אשר לאחר שלקחתי ממנו חלק קטן, תמיד הגשתי לאלו שסיפקו לי אש וכלים לבישול.

חיי, כפי שעברו כך, היו אכן שנאים עליי, ורק במהלך השינה יכולתי לטעום שמחה. הו שינה מבורכת! לעיתים קרובות, כשהייתי בשיא האומללות, שקעתי למנוחה, וחלומותיי הרגיעו אותי עד כדי התעלות. הרוחות ששמרו עליי סיפקו רגעים אלו, או ליתר דיוק שעות אלו של אושר, כדי שאוכל לשמור על כוח להשלים את מסע העלייה לרגל שלי. ללא הפוגה זו, הייתי קורס תחת תלאותיי. במהלך היום נתמכתי ועודדתי על ידי התקווה ללילה, שכן בשינה ראיתי את חבריי, את אשתי ואת ארצי האהובה; שוב ראיתי את פניו המיטיבות של אבי, שמעתי את צלילי הכסף של קולה של אליזבת, וחזיתי בקלרוואל נהנה מבריאות ונעורים. לעיתים קרובות, כשהייתי מותש מצעידה מפרכת, שכנעתי את עצמי שאני חולם עד שיגיע הלילה וכי אז אהנה מהמציאות בזרועות חבריי היקרים ביותר. איזו חיבה מיוסרת חשתי כלפיהם! כיצד נדבקתי לדמויותיהם היקרות, כשלעיתים הן פקדו אפילו את שעות הערות שלי, ושכנעתי את עצמי שהם עדיין חיים! ברגעים כאלו הנקמה, שבערה בתוכי, דעכה בלבי, ורדפתי אחר נתיבי לעבר השמדת השד יותר כמשימה שהוטלה עליי משמיים, כדחף מכני של כוח כלשהו שלא הייתי מודע לו, מאשר כתשוקה הלוחטת של נשמת

מה היו רגשותיו של זה שאחריו רדפתי – איני יכול לדעת. לעיתים, אכן, הוא הותיר סימנים בכתב על קליפות העצים או חצובים באבן שהדריכו אותי ועוררו את חמתי. "שלטוני טרם הסתיים" – מילים אלו היו קריאות באחת מכתובות אלו – "אתה חי, וכוחו של שלטוני מושלם. עקוב אחריי; אני מחפש את קרחוני העד של הצפון, שם תחוש את אומללות הקור והכפור, שאליהם אני חסין. תמצא ליד מקום זה, אם לא תעקוב באיטיות רבה מדי, ארנבת מתה; אכול והתאושש. בוא, אויבי; עלינו עדיין". להיאבק על חיינו, אך שעות קשות ואומללות רבות עליך לשאת עד שיגיע אותו מועד

שטן לועג! שוב אני נשבע לנקמה; שוב אני מקדיש אותך, שד אומלל, לעינויים ומוות. לעולם לא אפסיק את חיפושיי עד שהוא או אני נכלה; ואז באיזו אקסטזה אצטרף לאליזבת שלי ולחבריי שהלכו לעולמם, אשר כבר כעת מכינים עבורי את הגמול על! עמלי המייגע ומסע העלייה לרגל הנורא שלי

בעודי ממשיך במסעי צפונה, השלגים התעבו והקור גבר במידה שהייתה כמעט קשה מנשוא. האיכרים היו סגורים בבקתותיהם, ורק בודדים מהקשוחים שבהם העזו לצאת כדי ללכוד את החיות שהרעב אילץ אותן לצאת ממחבואן כדי לחפש טרף. הנהרות היו מכוסים בקרח, ולא ניתן היה להשיג דגים; וכך נותקתי ממוצר המזון העיקרי שלי

ניצחוני של אויבי גבר עם קושי עמלי. כתובת אחת שהותיר הייתה במילים אלו: "התכונן! עמלך רק מתחיל; התעטף בפרוות והצטייד במזון, שכן בקרוב נצא למסע שבו סבליך ישביעו את שנאתי הנצחית".

אומץ לבי והתמדתי התחזקו ממילים לועגות אלו; החלטתי לא להיכשל במטרתי, ובקראי לשמיים לתמוך בי, המשכתי בלהט בלתי נחלש לחצות מדבריות עצומים, עד

שהאוקיינוס הופיע במרחק והיווה את הגבול המוחלט של האופק. הו! כמה שונה היה הוא מהעונות הכחולות של הדרום! מכוסה בקרח, ניתן היה להבחין בינו לבין היבשה רק בזכות פראותו ומחספסותו העדיפה. היוונים בכו משמחה כשחזו בים התיכון מגבעות אסיה, וקיבלו באקסטזה את קץ עמלם. אני לא בכיתי, אלא כרעתי ברך ובלב מלא הודיתי לרוח המדריכה שלי על שהובילה אותי בבטחה למקום שבו קיוויתי, למרות לעגו של יריבי, לפגוש ולהיאבק בו.

שבועות אחדים לפני תקופה זו השגתי מזחלת וכלבים וכך חציתי את השלגים במהירות בלתי נתפסת. איני יודע אם השד נהנה מאותם יתרונות, אך גיליתי שבעוד שקודם לכן איבדתי מדי יום שטח במרדף, כעת צמצמתי את הפער אליו, עד כדי כך שכשראיתי לראשונה את האוקיינוס הוא היה רק במרחק של יום נסיעה לפניי, וקיוויתי ליירט אותו לפני שיגיע לחוף. באומץ חדש, לפיכך, דחקתי קדימה, ותוך יומיים הגעתי לכפר קטן ועלוב על חוף הים. שאלתי את התושבים בנוגע לשד והשגתי מידע מדויק. מפלצת ענקית, כך אמרו, הגיעה בלילה שלפני כן, חמושה ברובה ואקדחים רבים, כשהיא מבריחה את תושביה של בקתה מבודדת מתוך פחד ממראהו המבעית. הוא לקח עמו את מאגר מזון החורף שלהם, ובהניחו אותו במזחלת, שכדי לגרור אותה תפס להקת כלבים מאולפת גדולה, רתם אותם, ובאותו לילה, לשמחתם של הכפריים מוכי האימה, המשיך במסעו על פני הים בכיוון שלא הוביל לשום יבשה; והם שיערו שהוא בוודאי יושמד במהרה על ידי שבירת הקרח או יקפא מהכפור הנצחי.

למשמע מידע זה סבלתי מהתקף זמני של ייאוש. הוא חמק ממני, ועלי להתחיל מסע הרסני וכמעט אינסופי על פני קרחוני האוקיינוס ההרריים, בתוך קור שמעטים מהתושבים יכולים לשאת לאורך זמן ושבנו אני, יליד אקלים נעים ושטוף שמש, לא יכולתי לקוות לשרוד. אך למחשבה שהשד יחיה וינצח, חזרו זעמי ונקמתי, וכמו גאות אדירה, הציפו כל רגש אחר. לאחר מנוחה קלה, שבה רוחות המתים ריחפו מסביב והמריצו אותי לעמל ונקמה, התכוננתי למסעי.

החלפתי את מזחלת היבשה שלי באחת המותאמת לאי-הסדירויות של אוקיינוס הקרח, וברכישת מאגר מזון בשפע, עזבתי את היבשה.

איני יכול לנחש כמה ימים חלפו מאז, אך נשאתי אומללות ששום דבר מלבד הרגש הנצחי של גמול צודק הבווער בלבי לא היה מאפשר לי לשאת. הרי קרח עצומים ומחוספסים חסמו לעיתים קרובות את נתיבי, ולעיתים קרובות שמעתי את רעם גלי המעמקים, שאיים על השמדתי. אך שוב הגיע הכפור והפך את נתיבי הים לבטוחים.

לפי כמות המזון שצרכתי, הייתי מנחש שעברו שלושה שבועות במסע זה; וההתארכות המתמדת של התקווה, החוזרת ומעיקה על הלב, סחטה לעיתים קרובות דמעות מרות של ייאוש ויגון מעיניי. הייאוש אכן כמעט תפס את טרפו, ובקרוב הייתי שוקע תחת אומללות זו. פעם אחת, לאחר שהחיות המסכנות שהובילו אותי הגיעו בעמל בלתי

יאומן לפסגת הר קרח משופע, ואחד מהם, שקרס תחת תשישותו, מת, התבוננתי במרחב שלפניי בייסורים, כשפתאום עיני קלטה כתם כהה על המישור הקודר. אמצתי את ראייתי כדי לגלות מה זה יכול להיות והשמעתי קריאת אקסטזה פראית כשהבחנתי במזחלת ובפרופורציות המעוותות של דמות מוכרת בתוכה. הו! באיזה פרץ בוער ביקרה התקווה שוב בלבי! דמעות חמות מילאו את עיניי, אותן מחיתי במהירות, כדי שלא יפריעו למבט שהיה לי על השד; אך עדיין ראייתי הייתה מעומעמת מהטיפות הבוערות, עד אשר, כשאני נכנע לרגשות שהעיקו עליי, בכיתי בקול רם.

אך לא היה זה הזמן לעיכוב; שחררתי את הכלבים מבן לווייתם המת, נתתי להם מנה גדושה של אוכל, ולאחר שעת מנוחה, שהייתה הכרחית לחלוטין ועם זאת מעיקה עליי מרה, המשכתי בדרכי. המזחלת הייתה עדיין נראית לעין, ולא איבדתי שוב את המבט עליה אלא ברגעים שבהם למשך זמן קצר צוק קרח כלשהו הסתיר אותה בצוקיו המפרידים. אכן השגתי אותה באופן ניכר, וכאשר, לאחר כמעט יומיים של מסע, חזיתי באויבי במרחק של לא יותר ממייל, לבי פעם בתוכי בחוזקה.

אך כעת, כשהופעתי כמעט בהישג יד מאויבי, תקוותי כבו לפתע, ואיבדתי כל זכר לו באופן מוחלט יותר מכפי שאיבדתי אי פעם. קול גלי מעמקים נשמע; רעם התקדמותם, בעוד המים מתגלגלים וגואים מתחת, הפך בכל רגע למאיים ומבעית יותר. דחקתי קדימה, אך לשווא. הרוח קמה; הים שאג; וכמו בזעזוע אדיר של רעידת אדמה, הוא התפצל ונסדק בקול עצום ומכריע. המלאכה הסתיימה במהרה; תוך דקות ספורות ים סוער התגלגל ביני לבין אויבי, ונותרתי נסחף על פיסת קרח מפוזרת שהלכה וקטנה ללא הרף ובכך הכינה עבורי מוות נורא.

באופן זה עברו שעות מחרידות רבות; אחדים מכלביי מתו, ואני עצמי עמדתי לשקוע תחת הצטברות המצוקה כשראיתי את ספינתכם עוגנת ומציעה לי תקוות לסיוע וחיים. לא היה לי מושג שספינות מגיעות אי פעם כל כך רחוק צפונה והייתי נדהם מהמראה. מיהרתי להרוס חלק מהמזחלת שלי כדי לבנות משוטים, ובאמצעים אלו התאפשר לי, בתשישות אינסופית, להניע את רפסודת הקרח שלי לכיוון ספינתכם. החלטתי, אם פניכם מועדות דרומה, עדיין לבטוח ברחמי הימים במקום לנטוש את מטרתי. קיוויתי לשכנע אתכם להעניק לי סירה שבאמצעותה אוכל לרדוף אחר אויבי. אך כיוונכם היה צפונה. העליתם אותי לסיפון כשכוחי תם, ובקרוב הייתי שוקע תחת תלאותי המרובות אל מוות שאני עדיין חושש מפניו, שכן משימתי לא הושלמה.

הו! מתי תרשה לי הרוח המדריכה שלי, בהובילה אותי אל השד, את המנוחה שאני כה חפץ בה; או שמא עלי למות, והוא עודו בחיים? אם כך אעשה, השבע לי, וולטון, שהוא לא יחמוק, שתחפש אותו ותשביע את נקמתי במותו. והאם אני מעז לבקש ממך לקבל על עצמך את מסע העלייה לרגל שלי, לשאת את התלאות שעברתי? לא; איני כה אנוכי. ובכל זאת, כשאמות, אם יופיע, אם משרתי הנקמה יובילו אותו אליך, השבע שהוא לא יחיה – השבע שהוא לא ינצח על יגוני המצטברים וישרוד כדי להוסיף

לרשימת פשעיו האפלים. הוא רהוט ומשכנע, ופעם למילותיו היה אפילו כוח על לבי; אך אל תבטח בו. נשמתו גיהנומית כצורתו, מלאה בבוגדנות ורשעות דמונית. אל תקשיב לו; קרא בשמותיהם של ויליאם, ז'וסטין, קלרוואל, אליזבת, אבי, ושל ויקטור. האומלל, ונעץ את חרבך בלבו. אני ארחף בקרבת מקום ואכוון את הפלדה נכונה.

וולטון, בהמשך. 26 באוגוסט, 17— קראת את הסיפור המוזר והמבעית הזה, מרגרט; והאם אינך מרגישה את דמך קופא מאימה, כמו זה שגם כעת נקרש בשלי? לעיתים, אחוז בייסורים פתאומיים, הוא לא יכול היה להמשיך בסיפור; בפעמים אחרות, קולו השבור, אך החודר, הגה בקושי את המילים כה רוויות הסבל. עיניו היפות והנאוות הווארו כעת בזעם, כעת נכנעו ליגון מושפל וכבו באומללות אינסופית. לעיתים משל בתווי פניו ובטונו וסיפר את האירועים הנוראים ביותר בקול רגוע, כשהוא מדכא כל סימן של התרגשות; ואז, כמו הר געש המתפרץ, פניו השתנו לפתע להבעה של הזעם הפראי ביותר בעודו זועק קללות על רודפו.

סיפורו עקבי ומסופר במראית עין של האמת הפשוטה ביותר, ובכל זאת אני מודה בפניך שמכתביהם של פליקס וסאפי, שהראה לי, וחיזיון המפלצת שנראה מספינתנו, הביאו לי שכנוע עמוק יותר באמיתות סיפורו מאשר הצהרותיו, כנות ועקביות ככל שיהיו. מפלצת כזו, אם כן, באמת קיימת! איני יכול להטיל בכך ספק, ובכל זאת אני אובד בפליאה והערצה. לעיתים השתדלתי להשיג מפרנקנשטיין את פרטי היווצרותו של יצורו, אך בנקודה זו הוא היה בלתי חדיר.

האם אתה מטורף, ידידי? אמר. "או לאן מובילה אותך סקרנותך חסרת התבונה?" האם תרצה גם אתה ליצור לעצמך ולעולם אויב דמוני? שלום, שלום! למד את מצוקותיי. "ואל תחפש להגדיל את שלך."

פרנקנשטיין גילה שערכתי רשימות בנוגע לקורותיו; הוא ביקש לראותן ואז בעצמו תיקן והוסיף להן במקומות רבים, אך בעיקר בהענקת חיים ורוח לשיחות שניהל עם אויבו. "מכיוון ששמרת את סיפורי", אמר, "לא הייתי רוצה שסיפור קטוע יגיע לדורות הבאים."

כך חלף שבוע ימים, בעוד אני מקשיב לסיפור המוזר ביותר שהדמיון יצר אי פעם. מחשבותיי וכל רגש בנשמתי נבלעו על ידי העניין באורחי שסיפור זה והליכותיו הנעלות והעדינות יצרו. אני חפץ להרגיעו, ובכל זאת האם אני יכול לייעץ לאדם כה אומלל לאין שיעור, כה חסר כל תקווה לנחמה, לחיות? הו, לא! השמחה היחידה שהוא יכול לדעת כעת תהיה כאשר יביא את רוחו המנופצת לשלום ומוות. ובכל זאת הוא נהנה מנחמה אחת, פרי הבדידות וההזיה; הוא מאמין שכאשר בחלומותיו הוא מנהל שיחות עם חבריו ושואב מאותו שיתוף נחמה למצוקותיו או תמרצים לנקמתו, שהם אינם יצירי דמיונו, אלא היצורים עצמם המבקרים אותו מאזורי עולם מרוחק. אמונה זו מעניקה חגיגות להזיותיו שהופכת אותן עבורי למרשימות ומעניינות כמעט כמו האמת.

שיחותינו אינן מוגבלות תמיד לקורותיו ואסונותיו. בכל נקודה של ספרות כללית הוא מציג ידע ללא גבול והבנה מהירה וחודרת. כושר הביטוי שלו עז ומרגש; ואיני יכול לשמוע אותו, כשהוא מספר אירוע נוגע ללב או משתדל לעורר את רגשות הרחמים או האהבה, ללא דמעות. איזה יצור מפואר הוא בוודאי היה בימי שגשוגו, כשהוא כה נאצל ואלוהי בחורבנו! נראה שהוא מרגיש את ערכו שלו ואת גודל נפילתו.

כשהייתי צעיר יותר, "אמר, "האמנתי שאני מיועד למפעל גדול כלשהו. רגשותיי" עמוקים, אך החזקתי בקור רוח של שיפוט שהכשיר אותי להישגים מזהירים. תחושה זו של ערך טבעי תמכה בי כשנופשם של אחרים היה נמער, שכן ראיתי בכך פשע לבזבז ביגון חסר תועלת את הכישרונות שעשויים להיות מועילים לבני מיני. כשהרהרתי בעבודה שהשלמתי, לא פחות מאשר יצירת חיה חשה ורציונלית, לא יכולתי לדרג את עצמי עם המון המתכננים הרגילים. אך מחשבה זו, שתמכה בי בתחילת דרכי, משמשת כעת רק כדי לשקע אותי נמוך יותר בעפר. כל השערותיי ותקוותיי הן כאין וכאפס, וכמו המלאך ששאף לכל-יכולת, אני כבול בגיהנום נצחי. דמיוני היה ערני, ובכל זאת כוחות הניתוח והיישום שלי היו עזים; על ידי שילוב של תכונות אלו הגיתי את הרעיון וביצעתי את יצירתו של אדם. אפילו כעת איני יכול להיזכר ללא תשוקה בהזיותיי בעוד המלאכה לא הייתה שלמה. דרכתי בשמיים במחשבותיי, פעם מתגאה בכוחותיי, פעם בוער מהרעיון של השפעותיהם. מינקותי הייתי ספוג בתקוות גבוהות ושאיפה נעלה; אך כמה שקעתי! הו! ידידי, לו הכרת אותי כפי שהייתי פעם, לא היית מזהה אותי במצב זה של השפלה. ייאוש פקד רק לעיתים נדירות את לבי; גורל גבוה נראה "כנושא אותי קדימה, עד שנפלתי, לעולם, לעולם לא עוד לקום

האם עלי, אם כן, לאבד את הישות הנערצת הזו? ייחלתי לחבר; חיפשתי מישהו שיגלה סימפתיקה ויאהב אותי. הנה, בימים מדבריים אלו מצאתי אחד כזה, אך חוששני שזכיתי בו רק כדי לדעת את ערכו ולאבדו. הייתי רוצה להשלים אותו עם החיים, אך הוא דוחה את הרעיון.

אני מודה לך, וולטון, "אמר, "על כוונותיך הטובות כלפי יצור כה אומלל; אך כשאתה" מדבר על קשרים חדשים וחיבה רעננה, האם אתה חושב שמישהו יכול להחליף את אלו שנעלמו? האם אדם כלשהו יכול להיות עבורי כפי שקלרוואל היה, או אישה כלשהי אליזבת אחרת? אפילו במקום שבו הרגשות אינם מונעים בעוצמה על ידי מצוינות עליונה כלשהי, לחברי ילדותנו יש תמיד כוח מסוים על מוחנו שכמעט שום חבר מאוחר יותר אינו יכול להשיג. הם מכירים את מזגנו הינקותי, אשר ככל שישתנה לאחר מכן, לעולם אינו נעקר; והם יכולים לשפוט את מעשינו במסקנות ודאיות יותר באשר ליושר מניעו. אחות או אח לעולם לא יוכלו, אלא אם כן סימפטומים כאלו הופיעו מוקדם, לחשוד באחר במרמה או הונאה, בעוד שחבר אחר, קשור ככל שיהיה, עשוי, למרות עצמו, להיבחן בחשדנות. אך אני נהניתי מחברים, יקרים לא רק בשל הרגל ושותפות, אלא בזכות מעלותיהם שלהם; ובכל מקום שבו אהיה, קולה המרגיע של אליזבת שלי

ושיחתו של קלרוואל תמיד יילחשו באוזני. הם מתים, ורק רגש אחד בבדידות כזו יכול לשכנע אותי לשמור על חיי. לו הייתי עוסק במפעל או תוכנית נעלה כלשהי, רצופת תועלת נרחבת לבני מיני, אז יכולתי לחיות כדי למלאה. אך אין זה גורלי; עלי לרדוף "ולהשמיד את הישות שלה הענקתי קיום; אז חלקי על פני האדמה יושלם ואוכל למות

אחותי האהובה, 2 בספטמבר. אני כותב לך, מוקף בסכנה ואיני יודע אם נגזר עליי לראות שוב את אנגליה היקרה ואת החברים היקרים יותר השוכנים בה. אני מוקף בהרי קרח שאינם מאפשרים מנוסה ומאיימים בכל רגע למחוץ את ספינתי. הבחורים האמיצים ששכנעתי להיות חבריי נושאים עיניים אליי לעזרה, אך אין לי כזו להעניק. יש משהו מבעית נורא במצבנו, ובכל זאת אומץ לבי ותקוותי אינם עוזבים אותי. עם זאת, נורא להרהר בכך שחיי כל האנשים האלו בסכנה בגללי. אם נלך לאיבוד, תוכניותי המטורפות הן הסיבה

ומה, מרגרט, יהיה מצב רוחך? את לא תשמעי על השמדתי, ותחכי בחרדה לשובי. שנים יחלפו, ויפקדו אותך ביקורי ייאוש ובכל זאת תעוני על ידי תקווה. הו! אחותי האהובה, הדעיכה המכאיבה של ציפיותיך הכנות נראית לי נוראה יותר ממותי שלי. אך יש לך בעל וילדים מקסימים; את עשויה להיות מאושרת. השמיים יברכו אותך ויעשו! אותך כזו!

אורחי האומלל מתבונן בי בחמלה עדינה ביותר. הוא משתדל למלא אותי בתקווה ומדבר כאילו החיים הם נכס שהוקיר. הוא מזכיר לי כמה פעמים אותן תאונות קרו לנווטים אחרים שניסו את הים הזה, ולמרות עצמי, הוא ממלא אותי באותות מעודדים. אפילו המלחים חשים בכוח כושר הביטוי שלו; כשהוא מדבר, הם כבר אינם מתייאשים; הוא מעורר את האנרגיות שלהם, ובעודם שומעים את קולו הם מאמינים שהרי קרח עצומים אלו הם תלולי עפר שיעלמו בפני נחישותו של אדם. רגשות אלו הם חולפים; כל יום של המתנה ממושכת ממלא אותם בפחד, ואני כמעט חושש ממרד שייגרם מייאוש זה.

בספטמבר. סצנה עברה כעת בעלת עניין כה בלתי רגיל שלמרות שסביר מאוד **5** שדפים אלו לעולם לא יגיעו אלייך, איני יכול להימנע מתיעודה. אנו עדיין מוקפים בהרי קרח, עדיין בסכנה מיידית להימחץ בעימותם. הקור קיצוני, ורבים מחבריי האומללים כבר מצאו קבר בתוך מראה שיממון זה. בריאותו של פרנקנשטיין הידרדרה מדי יום; אש קדחתנית עדיין מנצנצת בעיניו, אך הוא מותש, וכאשר הוא מתעורר פתאום למאמץ כלשהו, הוא שוקע במהירות שוב לחוסר חיים לכאורה.

הזכרתי במכתבי האחרון את החששות שקיננו בי מפני מרד. הבוקר, בעודי יושב וצופה בתווי פניו החיוורים של ידידי – עיניו חצויות וגפיו תלולים ללא כוח – הופרעתי על ידי חצי תריסר מלחים שדרשו כניסה לתא. הם נכנסו, ומנהיגם פנה אליי. הוא אמר לי שהוא וחבריו נבחרו על ידי שאר המלחים לבוא במשלחת אליי כדי להגיש לי דרישה

אשר, בצדק, לא יכולתי לסרב לה. היינו כלואים בקרח וכנראה לעולם לא נשתחרר, אך הם חששו שאם, כפי שייתכן, הקרח יתפוגג ומעבר חופשי ייפתח, אהיה פזיז מספיק כדי להמשיך במסעי ולהוביל אותם לסכנות חדשות, לאחר שייתכן והתגברו בשלום על זו. הם התעקשו, לפיכך, שאתחייב בהבטחה חגיגית שאם הספינה תשתחרר, אפנה מיד את נתיבי דרומה.

נאום זה הטריד אותי. לא התייאשתי, וגם לא העליתי בדעתי את הרעיון לחזור אם אשתחרר. ובכל זאת האם יכולתי, בצדק, או אפילו באפשרות, לסרב לדרישה זו? היסטתי לפני שעניתי, כשפרנקנשטיין, שבתחילה שתק, ואכן נראה היה שכמעט אין לו כוח להקשיב, התעורר כעת; עיניו נצצו, ולחיי הסמיקו במרץ רגעי. בפנותו אל האנשים, אמר:

למה אתם מתכוונים? מה אתם דורשים מהקפטן שלכם? האם אתם כה בקלות" נוטשים את תוכניתכם? האם לא קראתם לזה משלחת מפוארת? ומדוע היא הייתה מפוארת? לא משום שהדרך הייתה חלקה ושלווה כים דרומי, אלא משום שהייתה מלאה בסכנות ואימה, משום שבכל אירוע חדש היה על עוז רוחכם להיקרא קדימה ואומץ לבכם להיות מוצג, משום שסכנה ומוות הקיפו אותה, ואלו הייתם צריכים לאתגר ולנצח. לשם כך הייתה זו משלחת מפוארת, לשם כך הייתה זו יוזמה מכובדת. הייתם אמורים להיקרא מעתה המיטיבים של בני מינכם, שמותיכם נערצים כשייכים לאנשים אמיצים שפגשו במוות למען הכבוד ולטובת האנושות. וכעת, ראו, עם הדמיון הראשון של סכנה, או, אם תרצו, הניסיון הכביר והמבעית הראשון של אומץ לבכם, אתם נרתעים ומסתפקים בכך שתיזכרו כאנשים שלא היה להם כוח מספיק לשאת קור וסכנה; וכך, נשמות מסכנות, היה להם קר והם חזרו למדורותיהם החמות. ובכן, זה לא דורש את ההכנה הזו; לא הייתם צריכים לבוא כל כך רחוק ולגרור את הקפטן שלכם לחרפת תבוסה רק כדי להוכיח שאתם פחדנים. הו! היו גברים, או היו יותר מגברים. היו יציבים במטרותיכם ואיתנים כסלע. הקרח הזה אינו עשוי מאותו חומר שממנו עשוי לבכם; הוא משתנה ואינו יכול לעמוד בפניכם אם תאמרו שלא יעמוד. אל תחזרו למשפחותיכם עם אות קלון מסומן על מצחכם. חזרו כגיבורים שנלחמו וניצחו ואשר לאינם יודעים מה זה להפנות עורף לאויב."

הוא אמר זאת בקול כה מותאם לרגשות השונים שהובעו בנאומו, בעין כה מלאה בתוכנית נעלה וגבורה, שכלום תוכלו להתפלל שאנשים אלו התרגשו? הם הביטו זה בזה ולא היו מסוגלים להשיב. אני דיברתי; אמרתי להם לפרוש ולשקול את שנאמר, שלא אוביל אותם צפונה יותר אם יחפצו בכך בתוקף, אך שקיוויתי כי מתוך מחשבה, אומץ לבם יחזור. הם פרשו ואני פניתי לידידי, אך הוא היה שקוע ברפיון וכמעט משולל חיים.

כיצד כל זה יסתיים, איני יודע, אך הייתי מעדיף למות מאשר לחזור בבושת פנים, כשמטרתי לא הושלמה. ובכל זאת חוששני שזה יהיה גורלי; האנשים, שאינם נתמכים

על ידי רעיונות של תהילה וכבוד, לעולם לא יוכלו להמשיך מרצונם לשאת את תלאותיהם הנוכחיות.

בספטמבר. הפור נפל; הסכמתי לחזור אם לא נושמד. כך תקוותי נהרסו על ידי 7 פחדנות וחוסר החלטיות; אני חוזר בבורות ואכזבה. זה דורש יותר פילוסופיה מכפי שיש לי כדי לשאת עוול זה בסבלנות.

בספטמבר. זה נגמר; אני חוזר לאנגליה. איבדתי את תקוותי לתועלת ותהילה; 12 איבדתי את ידידי. אך אשתדל לפרט נסיבות מרות אלו עבורך, אחותי היקרה; ובעודי נישא לעבר אנגליה ולעברך, לא אתייאש.

ב-9 בספטמבר, הקרח החל לזוז, ושאגות כרעמים נשמעו במרחק בעוד האיים מתפצלים ונסדקים לכל עבר. היינו בסכנה המיידית ביותר, אך כיוון שיכולנו רק להישאר פסיביים, תשומת לבי העיקרית הייתה נתונה לאורחי האומלל שמחלתו גברה במידה כזו שהיה רתוק לחלוטין למיטתו. הקרח נסדק מאחורינו ונדחף בכוח לעבר הצפון; בריזה עלתה מהמערב, וב-11 לחודש המעבר לעבר הדרום הפך חופשי לחלוטין. כשהמלחים ראו זאת וכי שובם לארץ מולדתם מובטח לכאורה, פרצה מהם צעקה של שמחה סוערת, רמה וממושכת. פרנקנשטיין, שהיה מנמנם, התעורר ושאל לסיבת המהומה. "הם צועקים", אמרתי, "כי בקרוב יחזרו לאנגליה." "האם אתה, אם כן, באמת חוזר?" "אבוי! כן; איני יכול לעמוד בפני דרישותיהם. איני יכול להוביל אותם בעל כורחם לסכנה, ועלי לחזור." "עשה זאת, אם תרצה; אך אני לא. אתה עשוי לוותר על מטרתך, אך משימתי הוקצתה לי על ידי השמים, ואיני מעז. אני חלש, אך בוודאי הרוחות המסייעות לנקמתי יעניקו לי כוח מספיק." באומרו זאת, השתדל לזנק מהמיטה, אך המאמץ היה גדול מדי עבורו; הוא נפל חזרה והתעלף.

עבר זמן רב עד שחזר לעצמו, ולעיתים קרובות חשבתי שהחיים כבו לחלוטין. לבסוף פקח את עיניו; הוא נשם בקושי ולא היה מסוגל לדבר. המנתח נתן לו משקה מרגיע והורה לנו להניח לו ללא הפרעה. בינתיים אמר לי שידידי ודאי לא נותרו לו שעות רבות לחיות.

גזר דינו הושמע, ויכולתי רק להתאבל ולהיות סבלני. ישבתי ליד מיטתו, צופה בו; עיניו היו עצומות, וחשבתי שהוא ישן; אך כעבור זמן קצר קרא לי בקול חלש, ובמבקשו ממני להתקרב, אמר: "אבוי! הכוח שעליו סמכתי נעלם; אני מרגיש שבקרוב אמות, והוא, אויבי ורודפי, עשוי עדיין להתקיים. אל תחשוב, וולטון, שברגעיי האחרונים אני חש את אותה שנאה יוקדת ותשווקה לזהות לנקמה שהבעתי פעם; אך אני מרגיש מוצדק"-ברצוני במות יריבי. במהלך ה

של פרויקט גוטנברג: פרנקנשטיין; או, פרומתאוס המודרני EBOOK-סוף ספר ה ***
***

מהדורות מעודכנות יחליפו את הקודמת — המהדורות הישנות ישנו את שמן. יצירת העבודות ממהדורות מודפסות שאינן מוגנות על ידי חוקי זכויות היוצרים של ארה"ב פירושה שלאף אחד אין זכויות יוצרים בארצות הברית על עבודות אלו, ולכן הקרן (ואתם!) יכולים להעתיק ולהפיץ אותן בארצות הברית ללא רשות וללא תשלום תמלוגים. כללים מיוחדים, המפורטים בחלק תנאי השימוש הכלליים של רישיון זה, כדי Project Gutenberg™ חלים על העתקה והפצה של עבודות אלקטרוניות של פרויקט PROJECT GUTENBERG™ להגן על הקונספט והסימן המסחרי של גוטנברג הוא סימן מסחרי רשום, ואין להשתמש בו אם אתם גובים תשלום עבור ספר אלקטרוני, אלא אם תפעלו לפי תנאי רישיון הסימן המסחרי, כולל תשלום תמלוגים עבור השימוש בסימן המסחרי של פרויקט גוטנברג. אם אינכם גובים דבר עבור עותקים של ספר אלקטרוני זה, הציות לרישיון הסימן המסחרי קל מאוד. אתם רשאים להשתמש בספר אלקטרוני זה כמעט לכל מטרה כגון יצירת עבודות נגזרות, דוחות, הופעות ומחקר. ניתן לשנות, להדפיס ולחלק בחינם ספרי אלקטרוני של פרויקט גוטנברג — אתם יכולים לעשות כמעט כל דבר בארצות הברית עם ספרי אלקטרוני שאינם מוגנים על ידי חוק זכויות היוצרים האמריקאי. הפצה מחדש כפופה לרישיון הסימן המסחרי, במיוחד הפצה מסחרית.

התחלה: הרישיון המלא הרישיון המלא של פרויקט גוטנברג

אנא קראו זאת לפני שאתם מפיצים או משתמשים בעבודה זו

כדי להגן על משימת פרויקט גוטנברג™ לקידום הפצה חופשית של עבודות אלקטרוניות, על ידי שימוש או הפצה של עבודה זו (או כל עבודה אחרת הקשורה אתם מסכימים לציית לכל תנאי הרישיון, ("Project Gutenberg") בדרך כלשהי לביטוי המלא של פרויקט גוטנברג™ הזמין בקובץ זה או באינטרנט בכתובת www.gutenberg.org/license.

סעיף 1. תנאי שימוש כלליים והפצה מחדש של עבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™

א. על ידי קריאה או שימוש בכל חלק מעבודה אלקטרונית זו של פרויקט גוטנברג™, 1. אתם מציינים שקראתם, הבנתם, ואתם מסכימים ומקבלים את כל תנאי רישיון זה והסכם הקניין הרוחני (סימן מסחרי/זכויות יוצרים). אם אינכם מסכימים לציית לכל תנאי הסכם זה, עליכם להפסיק את השימוש ולהחזיר או להשמיד את כל העותקים של עבודות פרויקט גוטנברג™ שברשותכם. אם שילמתם תשלום עבור השגת עותק או גישה לעבודה אלקטרונית של פרויקט גוטנברג™ ואינכם מסכימים להיות מחויבים לתנאי הסכם זה, תוכלו לקבל החזר מהאדם או מהגוף לו שילמתם את התשלום כפי שפורט בפסקה 1.ה.8.

הוא סימן מסחרי רשום. מותר להשתמש בו על עבודה "Project Gutenberg" 1.ב. אלקטרונית או בקשר אליה רק על ידי אנשים המסכימים להיות מחויבים לתנאי הסכם זה. ישנם כמה דברים שניתן לעשות עם רוב העבודות האלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™ גם ללא ציות לתנאים המלאים של הסכם זה. ראו פסקה 1.ג. להלן. ישנם דברים רבים שניתן לעשות עם עבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™ אם תפעלו לפי תנאי הסכם זה ותעזרו לשמר גישה חופשית עתידית לעבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™. ראו פסקה 1.ה. להלן.

מחזיקה, (PGLAF ג. הקרן לארכיון ספרותי של פרויקט גוטנברג ("הקרן" או. 1. בזכויות יוצרים על האוסף של עבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™. כמעט כל בארצות הברית. (Public Domain) העבודות הבודדות באוסף נמצאות בנחלת הכלל אם עבודה בודדת אינה מוגנת על ידי חוק זכויות יוצרים בארצות הברית ואתם נמצאים בארצות הברית, איננו טוענים לזכות למנוע מכם להעתיק, להפיץ, לבצע, להציג או ליצור עבודות נגזרות המבוססות על העבודה כל עוד כל ההתייחסויות לפרויקט גוטנברג מוסרות. כמובן, אנו מקווים שתתמכו במשימת פרויקט גוטנברג™ לקידום גישה חופשית לעבודות אלקטרוניות על ידי שיתוף חופשי של עבודות פרויקט גוטנברג™ בציות לתנאי הסכם זה לשמירה על שמו של פרויקט גוטנברג™ הקשור לעבודה. תוכלו לציית בקלות לתנאי הסכם זה על ידי שמירת העבודה באותו פורמט עם הרישיון המלא המצורף של פרויקט גוטנברג™ כאשר אתם משתפים אותה ללא תשלום עם אחרים.

ד. חוקי זכויות היוצרים של המקום בו אתם נמצאים שולטים גם הם על מה שאתם. 1. יכולים לעשות עם עבודה זו. חוקי זכויות היוצרים ברוב המדינות נמצאים במצב מתמיד של שינוי. אם אתם מחוץ לארצות הברית, בדקו את חוקי מדינתכם בנוסף לתנאי הסכם זה לפני הורדה, העתקה, תצוגה, ביצוע, הפצה או יצירת עבודות נגזרות המבוססות על עבודה זו או על כל עבודה אחרת של פרויקט גוטנברג™. הקרן אינה מציגה מצגים כלשהם בנוגע לסטטוס זכויות היוצרים של עבודה כלשהי בכל מדינה אחרת מלבד ארצות הברית.

ה. אלא אם הסרתם את כל ההתייחסויות לפרויקט גוטנברג. 1.

ה. 1. המשפט הבא, עם קישורים פעילים או גישה מיידית אחרת לרישיון המלא של. 1. פרויקט גוטנברג™, חייב להופיע באופן בולט בכל פעם שמתבצעת גישה, תצוגה, ביצוע, צפייה, העתקה או הפצה של עבודת פרויקט גוטנברג™ (כל עבודה (או שהביטוי מזהה איתה "Project Gutenberg" שעליה מופיע הביטוי

ספר אלקטרוני זה מיועד לשימוש על ידי כל אחד, בכל מקום בארצות הברית וברוב חלקי העולם האחרים ללא עלות וכמעט ללא הגבלות מכל סוג שהוא. אתם רשאים להעתיק אותו, למסור אותו או להשתמש בו מחדש

תחת תנאי רישיון פרויקט גוטנברג הכלול בספר אלקטרוני זה או באינטרנט אם אינכם נמצאים בארצות הברית, יהיה www.gutenberg.org בכתובת עליכם לבדוק את חוקי המדינה בה אתם נמצאים לפני השימוש בספר אלקטרוני זה.

ה.2. אם עבודה אלקטרונית בודדת של פרויקט גוטנברג™ נגזרת מטקסטים שאינם 1. מוגנים על ידי חוק זכויות היוצרים האמריקאי (אינה מכילה הודעה המציינת שהיא פורסמה ברשות בעל זכויות היוצרים), ניתן להעתיק ולהפיץ את העבודה לכל אחד בארצות הברית ללא תשלום עמלות או דמי שימוש. אם אתם מפיצים מחדש או מזוהה איתה או מופיע עליה, "Project Gutenberg" מספקים גישה לעבודה שהביטוי עליכם לציית לדרישות פסקאות 1.ה.1 עד 7.ה.1 או לקבל רשות לשימוש בעבודה ובסימן המסחרי של פרויקט גוטנברג™ כפי שפורט בפסקאות 1.ה.8 או 1.ה.9.

ה.3. אם עבודה אלקטרונית בודדת של פרויקט גוטנברג™ פורסמה ברשות בעל.1. זכויות היוצרים, השימוש וההפצה שלכם חייבים לציית הן לפסקאות 1.ה.1 עד 7.ה.1 והן לכל תנאי נוסף שהוטל על ידי בעל זכויות היוצרים. תנאים נוספים יקושרו לרישיון פרויקט גוטנברג™ עבור כל העבודות שפורסמו ברשות בעל זכויות היוצרים שנמצאות בתחילת עבודה זו.

ה.4. אין לנתק, להפריד או להסיר את תנאי הרישיון המלא של פרויקט גוטנברג™.1. מעבודה זו, או מכל קבצים המכילים חלק מעבודה זו או כל עבודה אחרת הקשורה לפרויקט גוטנברג™.

ה.5. אין להעתיק, להציג, לבצע, להפיץ או להפיץ מחדש עבודה אלקטרונית זו, או.1. כל חלק ממנה, מבלי להציג באופן בולט את המשפט המפורט בפסקה 1.ה.1 עם™. קישורים פעילים או גישה מיידית לתנאים המלאים של רישיון פרויקט גוטנברג.

ה.6. אתם רשאים להמיר ולהפיץ עבודה זו בכל פורמט בינארי, דחוס, מסומן.1. פורמט קנייני או לא-קנייני, כולל כל עיבוד תמלילים או פורמט (Markup), היפר-טקסט. עם זאת, אם אתם מספקים גישה או מפיצים עותקים של עבודת פרויקט או פורמט אחר המשמש בגרסה "Plain Vanilla ASCII" גוטנברג™ בפורמט שאינו (www.gutenberg.org), הרשמית המפורסמת באתר הרשמי של פרויקט גוטנברג, עליכם לספק, ללא עלות נוספת או הוצאה למשתמש, עותק, אמצעי לייצוא עותק, או "Plain Vanilla ASCII"-אמצעי להשגת עותק לפי בקשה, של העבודה בפורמט המקורי שלה או בפורמט הרשמי האחר. כל פורמט חלופי חייב לכלול את הרישיון המלא של פרויקט גוטנברג™ כפי שצוין בפסקה 1.ה.1.

ה.7. אין לגבות תשלום עבור גישה, צפייה, תצוגה, ביצוע, העתקה או הפצה של.1. עבודות פרויקט גוטנברג™ כלשהן, אלא אם תצייתו לפסקה 1.ה.8 או 1.ה.9.

ה.8. אתם רשאים לגבות תשלום סביר עבור עותקים של עבודות אלקטרוניות של 1. פרויקט גוטנברג™, או עבור אספקת גישה אליהן או הפצתן, בתנאי ש

- תשלמו דמי תמלוגים של 20% מהרווחים הגולמיים שאתם מפיקים מהשימוש בעבודות פרויקט גוטנברג™, המחושבים לפי השיטה שבה אתם משתמשים כבר לחישוב המסים החלים עליכם. התשלום מגיע לבעל הסימן המסחרי של פרויקט גוטנברג™, אך הוא הסכים לתרום תמלוגים תחת פסקה זו לקרן הארכיון הספרותי של פרויקט גוטנברג. תשלומי תמלוגים חייבים להשתלם תוך 60 יום לאחר כל תאריך שבו אתם מכינים (או נדרשים חוקית להכין) את דוחות המס התקופתיים שלכם. תשלומי תמלוגים צריכים להיות מסומנים בבירור ככאלו ולהישלח לקרן הארכיון הספרותי של פרויקט גוטנברג בכתובת המצוינת בסעיף 4, "מידע על תרומות לקרן הארכיון הספרותי של פרויקט גוטנברג".

- תספקו החזר מלא של כל סכום ששולם על ידי משתמש שמודיע לכם בכתב (או בדואר אלקטרוני) תוך 30 יום מהקבלה כי הוא אינו מסכים לתנאי הרישיון המלא של פרויקט גוטנברג™. עליכם לדרוש ממשתמש כזה להחזיר או להשמיד את כל העותקים של העבודות שברשותו במדיה פיזית ולהפסיק כל שימוש וכל גישה לעותקים אחרים של עבודות פרויקט גוטנברג™.

- תספקו, בהתאם לפסקה 3.1.1, החזר מלא של כל סכום ששולם עבור עבודה או עותק חלופי, אם מתגלה פגם בעבודה האלקטרונית והוא מדווח לכם תוך 90 יום מקבלת העבודה.

- תצייתו לכל שאר תנאי הסכם זה להפצה חנימית של עבודות פרויקט גוטנברג™.

ה.9. אם ברצונכם לגבות תשלום או להפיץ עבודה אלקטרונית של פרויקט גוטנברג™ או קבוצת עבודות בתנאים שונים מאלו המפורטים בהסכם זה, עליכם לקבל אישור בכתב מהקרן לארכיון ספרותי של פרויקט גוטנברג, מנהלת הסימן המסחרי של פרויקט גוטנברג™. צרו קשר עם הקרן כפי שפורט בסעיף 3 להלן.

1.1.

1.1. מתנדבי ועובדי פרויקט גוטנברג משקיעים מאמץ ניכר בזיהוי, מחקר זכויות יוצרים, תעתוק והגהה של עבודות שאינן מוגנות על ידי חוק זכויות היוצרים האמריקאי ביצירת אוסף פרויקט גוטנברג™. למרות מאמצים אלו, עבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™, והמדיה שעליה הן עשויות להיות מאוחסנות, עלולות להכיל "פגמים", כגון, אך לא רק, נתונים חסרים, לא מדויקים או פגומים, שגיאות תעתוק, הפרת זכויות יוצרים או קניין רוחני אחר, דיסק פגום או מדיה אחרת פגומה, וירוס מחשב, או קודי מחשב הפוגעים או שאינם ניתנים לקריאה על ידי הציוד שלכם.

2.1. אחריות מוגבלת, ויתור על נזקים — למעט "הזכות להחלפה או החזר".
המתוארת בפסקה 3.1.1, הקרן לארכיון ספרותי של פרויקט גוטנברג, בעל הסימן המסחרי של פרויקט גוטנברג™, וכל צד אחר המפיץ עבודה אלקטרונית של פרויקט גוטנברג™ תחת הסכם זה, מסירים כל אחריות כלפיכם בגין נזקים, עלויות והוצאות, כולל שכר טרחת עורכי דין. אתם מסכימים שאין לכם סעדים בגין רשלנות, אחריות קפידה, הפרת אחריות או הפרת חוזה למעט אלו המפורטים בפסקה 3.1.1. אתם מסכימים שהקרן, בעל הסימן המסחרי, וכל מפיץ תחת הסכם זה לא יהיו אחראים כלפיכם לנזקים ממשיים, ישירים, עקיפים, תוצאתיים, עונשיים או נלווים גם אם הודעתם על האפשרות לנזק כזה.

3.1. זכות מוגבלת להחלפה או החזר — אם תגלו פגם בעבודה אלקטרונית זו תוך 90 יום מקבלתה, תוכלו לקבל החזר על הכסף (אם שולם) ששילמתם עבורה על ידי שליחת הסבר בכתב לאדם שממנו קיבלתם את העבודה. אם קיבלתם את העבודה במדיה פיזית, עליכם להחזיר את המדיה עם ההסבר בכתב. האדם או הגוף שסיפק לכם את העבודה הפגומה עשוי לבחור לספק עותק חלופי במקום החזר. אם קיבלתם את העבודה באופן אלקטרוני, האדם או הגוף שסיפק לכם אותה עשוי לבחור לתת לכם הזדמנות שנייה לקבל את העבודה באופן אלקטרוני במקום החזר. אם העותק השני גם הוא פגום, תוכלו לדרוש החזר בכתב ללא הזדמנויות נוספות לתיקון הבעיה.

4.1. למעט הזכות המוגבלת להחלפה או החזר המפורטת בפסקה 3.1.1, עבודה זו. ללא כל אחריות אחרת מכל סוג שהוא, מפורשת (AS-IS) "מסופקת לכם" כפי שהיא או משתמעת, כולל אך לא רק אחריות לסחירות או התאמה לכל מטרה שהיא.

5.1. מדינות מסוימות אינן מאפשרות ויתור על אחריות משתמעת מסוימת או החרגה. או הגבלה של סוגי נזקים מסוימים. אם ויתור או הגבלה כלשהם המפורטים בהסכם זה מפרים את חוק המדינה החל על הסכם זה, ההסכם יפורש כך שיבצע את המקסימום המותר של ויתור או הגבלה על פי חוק המדינה החל. חוסר התקפות או חוסר האכיפות של הוראה כלשהי בהסכם זה לא יבטלו את שאר ההוראות.

6.1. שיפוי — אתם מסכימים לשפות ולפטור מאחריות את הקרן, בעל הסימן.1 המסחרי, כל סוכן או עובד של הקרן, כל מי שמספק עותקים של עבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™ בהתאם להסכם זה, וכל המתנדבים הקשורים להפקה, לקידום ולהפצה של עבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג™, מכל אחריות, עלויות והוצאות, כולל שכר טרחת עורכי דין, הנובעים במישרין או בעקיפין מכל אחד מהדברים הבאים שאתם עושים או גורמים להתרחשותם: (א) הפצה של עבודה זו או כל עבודה של פרויקט גוטנברג™, (ב) שינוי, התאמה, או הוספות או מחיקות לכל עבודה של פרויקט גוטנברג™, ו-(ג) כל פגם שאתם גורמים לו.

סעיף 2. מידע על המשימה של פרויקט גוטנברג

פרויקט גוטנברג™ הוא שם נרדף להפצה חופשית של עבודות אלקטרוניות בפורמטים הניתנים לקריאה על ידי מגוון רחב של מחשבים כולל מחשבים מיושנים, ישנים, בגיל העמידה וחדשים. הוא קיים בזכות מאמצייהם של מאות מתנדבים ותרומות מאנשים מכל תחומי החיים.

מתנדבים ותמיכה כספית כדי לספק למתנדבים את הסיוע הדרוש להם הם קריטיים להשגת מטרות פרויקט גוטנברג™ ולהבטחה שאוסף פרויקט גוטנברג™ יישאר זמין באופן חופשי לדורות הבאים. בשנת 2001 הוקמה הקרן לארכיון ספרותי של פרויקט גוטנברג כדי לספק עתיד בטוח וקבוע לפרויקט גוטנברג™ ולדורות הבאים. כדי ללמוד עוד על הקרן לארכיון ספרותי של פרויקט גוטנברג וכיצד מאמצייהם ותרומותיכם יכולים www.gutenberg.org לעזור, ראו סעיפים 3 ו-4 ודף המידע של הקרן בכתובת

סעיף 3. מידע על הקרן לארכיון ספרותי של פרויקט גוטנברג

הקרן לארכיון ספרותי של פרויקט גוטנברג היא תאגיד חינוכי ללא מטרת רווח המאוגד תחת חוקי מדינת מיסיסיפי וקיבל סטטוס של פטור ממס על ידי [(3)(c)]501 או זיהוי המס הפדרלי של הקרן הוא EIN-מספר ה. (IRS) רשות המסים האמריקאית 64-6221541. תרומות לקרן הארכיון הספרותי של פרויקט גוטנברג מוכרות לצורכי מס במידה המלאה המותרת על פי החוקים הפדרליים של ארה"ב וחוקי מדינתכם.

North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, קישורי יצירת קשר בדואר אלקטרוני ומידע, 596-1887 (801) טלפון: 809 מעודכן ניתן למצוא באתר הקרן ובדף הרשמי בכתובת www.gutenberg.org/contact

סעיף 4. מידע על תרומות לקרן הארכיון הספרותי של פרויקט גוטנברג

פרויקט גוטנברג™ תלוי בתמיכה ציבורית נרחבת ובתרומות ואינו יכול לשרוד בלעדיו כדי לבצע את משימתו להגדלת מספר העבודות בנחלת הכלל והעבודות ברישיון הניתנות להפצה חופשית בצורה קריאת-מכונה הנגישה למגוון הרחב ביותר של ציוד, כולל ציוד מיושן. תרומות קטנות רבות (\$1 עד \$5,000) חשובות במיוחד לשמירה על IRS-סטטוס הפטור ממס מול ה.

הקרן מחויבת לציות לחוקים המסדירים ארגוני צדקה ותרומות לצדקה בכל 50 המדינות של ארצות הברית. דרישות הציות אינן אחידות ונדרש מאמץ ניכר, ניירת רבה ואגרות רבות כדי לעמוד בדרישות אלו ולשמור עליהן. איננו מבקשים תרומות במקומות שבהם לא קיבלנו אישור בכתב על ציות. כדי לשלוח תרומות או לקבוע את www.gutenberg.org/donate סטטוס הציות למדינה מסוימת, בקרו בכתובת

למרות שאיננו יכולים ואיננו מבקשים תרומות ממדינות בהן לא עמדנו בדרישות שידול התרומות, איננו מכירים שום איסור על קבלת תרומות שלא התבקשו מתורמים במדינות כאלו הפונים אלינו בהצעות לתרומה.

תרומות בינלאומיות מתקבלות בברכה, אך איננו יכולים לצאת בהצהרות כלשהן בנוגע לטיפול המיסוי בתרומות המתקבלות מחוץ לארצות הברית. חוקי ארה"ב לבדם מעסיקים את הצוות הקטן שלנו מעל הראש.

אנא בדקו את דפי האינטרנט של פרויקט גוטנברג עבור שיטות תרומה וכתובות עדכניות. תרומות מתקבלות במספר דרכים אחרות כולל צ'קים, תשלומים מקוונים www.gutenberg.org/donate: ותרומות בכרטיס אשראי. כדי לתרום, אנא בקרו ב

סעיף 5. מידע כללי על עבודות אלקטרוניות של פרויקט גוטנברג

פרופסור מייקל ס. הארט היה הוגה הקונספט של פרויקט גוטנברג^{TM} כספרייה של עבודות אלקטרוניות שניתן לשתף באופן חופשי עם כל אחד. במשך ארבעים שנה, הוא הפיק והפיץ ספרי אלקטרוני של פרויקט גוטנברג^{TM} רק עם רשת רופפת של תמיכת מתנדבים.

ספרי אלקטרוני של פרויקט גוטנברג^{TM} נוצרים לעיתים קרובות ממספר מהדורות מודפסות, שכולן אושרו ככאלו שאינן מוגנות בזכויות יוצרים בארה"ב אלא אם כן נכללה הודעת זכויות יוצרים. לפיכך, איננו שומרים בהכרח על ספרי האלקטרוני בציות למהדורה מודפסת ספציפית כלשהי.

רוב האנשים מתחילים באתר האינטרנט שלנו שבו נמצא מתקן החיפוש העיקרי של PG: www.gutenberg.org.

אתר זה כולל מידע על פרויקט גוטנברג^{TM}, כולל כיצד לתרום לקרן הארכיון הספרותי של פרויקט גוטנברג, כיצד לעזור בהפקת ספרי האלקטרוני החדשים שלנו, וכיצד להירשם לניוזלטר הדואר האלקטרוני שלנו כדי לשמוע על ספרי אלקטרוני חדשים.